

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
ŽMOGAUS IR VISUOMENĖS STUDIJŲ FAKULTETAS
KOMUNIKACIJOS INSTITUTAS

RAMINTA SIMANAVIČIŪTĖ

Komunikacijos ir kūrybinių technologijų studijų programa,
KKTvmis21-1

DĖSTYTOJO – STUDENTO TARPASMENINĖS
KOMUNIKACIJOS IŠŠŪKIAI

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
doc. dr. Gražina Čiuladienė

Vilnius, 2023

AKADEMINIO SĄŽININGUMO DEKLARACIJA

2023 - 05 - 14

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), Žmogaus ir visuomenės studijų fakulteto, Komunikacijos instituto, Komunikacijos ir kūrybinių technologijų studijų programos, KKTvmis21-1

(fakulteto / mokyklos/akademijos, programos pavadinimas)

studentas (-ė) Raminta Simanavičiūtė,

(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis rašto darbas / kursinis / bakalauro / **magistro baigiamasis** darbas

„Dėstytojo – studento tarpasmeninės komunikacijos iššūkiai“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Žinau, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už šiurkštų akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

Raminta Simanavičiūtė
(vardas, pavardė)

TURINYS

IVADAS.....	4
I. MOKYMO PROCESO POKYČIAI IR NUOTOLINĖS KOMUNIKACIJOS AKTUALUMO SAMPRATA.....	6
1.1. Nuotolinės komunikacijos mokymosi proceso metu samprata.....	6
1.2. Nuotolinės komunikacijos pavojai.....	10
II. DĖSTYTOJO – STUDENTO TARPASMENINĖ KOMUNIKACIJA AKADEMINIAME KONTEKSTE.....	11
2.1. Komunikacijos proceso teorinės sampratos.....	11
2.2. Dėstytojo – studento tarpasmeninės komunikacijos samprata.....	14
2.3. Grįžtamojo ryšio poreikis studentams.....	19
2.4. Emocijų svarba santykio kūrimui.....	20
2.5. Motyvacijos ir rezultatų pokyčiai praktikuojant nuotolinę komunikaciją.....	23
2.6. Akademini konsultavimas, jo poreikis mokymosi procesui.....	25
2.7. Bendramokslių tarpasmeninė komunikacija.....	17
III. DĖSTYTOJO - STUDENTO TARPASMENINĖS NUOTOLINĖS KOMUNIKACIJOS YPATUMŲ EMPIRINIS TYRIMAS.....	29
3.1. Tyrimo metodika.....	29
3.2. Dėstytojo – studento tarpasmeninės komunikacijos samprata.....	33
3.3. Tarpasmeninės komunikacijos būdai.....	37
3.4. Tarpasmeninės komunikacijos proceso kliūtys.....	47
3.5. Komunikacija su baigiamojo darbo vadovu.....	52
3.6. Tarpasmeninės komunikacijos įtaka motyvacijai ir mokymosi procesui.....	60
IŠVADOS.....	62
REKOMENDACIJOS.....	64
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	65
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS.....	69
SANTRAUKA LIETUVIŲ KLABA.....	70
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA.....	71

IVADAS

Temos aktualumas. Tarpasmeninė dėstytojo – studento komunikacija yra viena iš mokymo proceso sudedamųjų dalių, be kurių sunkiai įsivaizduojamas žinių perdavimo procesas, kuris vyksta visuose švietimo sektoriaus pakopose. Aukštajame moksle tarpasmeninė komunikacija tarp dėstytojo ir studentų turi įtakos sėkmingam mokymosi procesui, kai visi komunikacijos proceso dalyviai yra savarankiški, brandūs, gebantys reikšti savo nuomonę, yra suinteresuoti įgyti pageidaujamas žinias bei atsakingi už savo elgesį. Tarpasmeninė komunikacija leidžia užmegzti tiesioginį santykį su dėstytojais, ne tik bendrauti, bet ir bendradarbiauti, siekiant geriausio mokymosi rezultato. Pamažu tradicinę, kontaktinę komunikaciją keičia asinchroninis bendravimo būdas, kai procesas nėra ribojamas vietos, laiko ar kitų kliūčių (Malik ir Khurshed, 2011, p.167).

2020-aisiais metais išplitusi Covid-19 pandemija dar labiau paspartino švietimo sektoriaus pokyčius, kai nuotolinis bendravimas, pasitelkus įvairias virtualias mokymosi aplinkas tapo ne alternatyva, o būtinybe. Visa akademinė bendruomenė susidūrė su įvairiais iššūkiais, pereinant prie nuotolinio mokymo ir komunikacijos tarp ugdymo proceso dalyvių. Ribotos techninės galimybės, dideliems informacijos srautams nepritaikyta ir silpnai išvystyta IT infrastruktūra, menkos vyresnės kartos mokytojų ir dėstytojų kompiuterinio raštingumo žinios sukėlė paniką ir sumaištį, tačiau prie naujų komunikacijos priemonių reikėjo operatyviai prisitaikyti ir užtikrinti kokybišką švietimo paslaugų teikimą (Riapina, 2021, p.1022). Praktikuojant nuotolinį mokymą, būtina ne tik prisitaikyti prie naujo mokymo metodo, bet ir atkreipti dėmesį į tai, kaip keičiasi mokančiųjų ir besimokančiųjų tarpusavio komunikacija, kokią įtaką tai daro mokymosi kokybei, pasitenkinimui mokymosi procesu, motyvacijai bei rezultatams (Poulou, 2017, p.82).

Temos ištirtumas. Dėstytojo – studento tarpasmeninė komunikacija aukštosiose mokyklose yra nepakankamai ištirta sritis. Nuotolinių studijų organizavimo klausimai buvo nagrinėjami įvairiais aspektais dar prieš paskelbtą pandemiją, buvo analizuojama švietimo paslaugas teikiančių įstaigų patirtis, vertinami kokybės kriterijai, aptariami sėkmę lemiantys veiksniai, akcentuojamos probleminės ir tobulintinos sritys, numatomos rekomendacijos. Pandemija leido suprasti tarpasmeninės komunikacijos svarbą tarp dėstytojo ir studento mokymosi proceso metu (Samašonok ir Žonych, 2020, p.26).

Literatūroje dažniausiai akcentuojama, kad nuotolinis mokymo metodas kelia iššūkių studentų įsitraukimui į mokymosi procesą, turi įtakos motyvacijai, pasitenkinimu studijomis. Autoriai analizuoja, kaip keičiasi mokymosi procesas, kokių priemonių imtis,

siekiant užtikrinti kokybišką mokymą, nagrinėjamas pasikeitęs mokymosi procesas, tarpasmeninės komunikacijos tarp dėstytojo ir studento ypatumai (Vlachopoulos ir Makri, 2019, p.610).

Mokslinėje literatūroje pasigendama tyrimų apie dėstytojo – studento tarpasmeninę komunikaciją, mokymosi kokybę ir žinių įsisavinimą, studentų motyvaciją, kai mokymosi procesas ir komunikacija su dėstytojais ir kartu besimokančiais vyksta per atstumą, pasitelkus išmaniąsias technologijas. 2020 metais atlikto tyrimo duomenimis, buvo išsiaiškinta, kad studentams studijuojant nuotoliniu būdu trūksta gyvo bendravimo su dėstytojais ir bendramoksliais, o taip pat sunkiau suvokiama naujos paskaitos medžiaga (Samašonok ir Žonych, 2020, p.24).

Temos naujumas. Tarpasmeninė komunikacija tarp dėstytojo ir studento – besikeičiantis procesas, turintis pradžios ir pabaigos etapus. Be to, šis procesas nuolat keičiasi, jam įtaką daro įvairūs aplinkos pokyčiai. Išplitus nuotoliniam mokymosi tipui, tarpasmeninė komunikacija iš esmės pasikeitė, ji tapo nuotolinė, bendravimas tarp dėstytojo ir studentų vyko, pasitelkus išmaniąsias technologijas, santykis tapo atsiribojęs, nebe toks artimas. Įvertinus nuotolinės komunikacijos privalumus, ji tapo itin populiarus komunikavimo su dėstytojais būdas, dažnai renkamas pagrindiniu komunikavimo būdu net ir pasibaigus Covid – 19 pandemijai. Dėl šios priežasties dėstytojo – studento tarpasmeninė komunikacija keičiasi, studentai atsiriboja nuo dėstytojų, dėstytojams sunkiau perduoti žinias, o studentai jaučiasi mažiau motyvuoti ir įsitraukę į studijų procesą.

Tyrimo objektas: Studento – dėstytojo tarpasmeninė komunikacija.

Darbo tikslas: Nustatyti, kaip vyksta komunikacija tarp dėstytojo ir studento bei komunikacijos svarbą mokymosi procesui.

Darbo uždaviniai:

1. Teoriniu aspektu nagrinėti tarpasmeninės komunikacijos ypatumus mokymosi procese;
2. Analizuoti, kaip nuotolinio mokymo(si) metu keičiasi dėstytojo – studento tarpasmeninės komunikacijos bruožai;
3. Apibūdinti X studijų programos magistrantūros studentų tarpasmeninę komunikaciją su dėstytojais.

Tyrimo metodika. Tyrimo tikslui ir uždaviniams pasiekti buvo pasirinktas kokybinis interviu metodas. Informantams surasti pasirinkta homogeninių atvejų atranka. Buvo pasirinkta tam tikra subgrupė, panašių atvejų visuma, siekiant ištirti šiuos atvejus giliau (Rupšienė, 2007, p.45). Visi pasirinkti atvejai yra panašūs tam tikru požymiu – Mykolo

Romerio universiteto X studijų programos antros pakopos (magistrantūros), 2021 metų laidos studentai. Tyrimo instrumentu buvo pasirinktas pusiau struktūruotas interviu, kurio metu informantams buvo užduodami orientacinio pobūdžio klausimai. Pagrindinis interviu privalumas yra tas, kad tyrėjas užduoda tik orientacinio pobūdžio klausimus, o informantas gali laisvai ir spontaniškai reikšti savo mintis ir emocijas. Be to, interviu yra lankstus apklausos metodas, kurio metu tyrėjas gali užduoti papildomus klausimus ar keisti jų eigą. Interviu suteikia galimybę išsamiau susipažinti ir suprasti informantą, išsiaiškinti jo žinias, vertybes, požiūrį ir patirtis, kurios yra aktualios tyrimui (Kardelis, 2016, p. 216).

Siekiant užtikrinti rezultatų patikimumą ir nepakenkti informantams, atliekant tyrimą, buvo laikomasi svarbiausių kokybinių tyrimų etikos principų. Tai pagarbos asmens privatumui, geranoriškumo, konfidencialumo ir anonimiškumo principai. Siekiant užtikrinti tyrimo dalyvių konfidencialumą ir anonimiškumą, tyrimo metu gauta informacija yra prieinama tik tyrėjui. Informantų vardai nėra skelbiami, baigiamajame darbe pateikti tik apibendrinti tyrimo rezultatai, kurie neleidžia identifikuoti informantų (Žydzūnaitė, ir Sabaliauskas, 2017, p. 241).

Darbo struktūra. Darbą sudaro: įvadas, teorinė darbo dalis, tyrimo metodika, tyrimo rezultatai, išvados, rekomendacijos ir pasiūlymai, literatūros sąrašas, anotacija, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis. Įvade nurodomas temos naujumas, aktualumas ir ištirtumas, įvardijama problema, tyrimo objektas, darbo tikslas ir uždaviniai. Teorinę dalį sudaro 2 dalys, trečioji dalis – empirinis tyrimas. Tyrimo metodikoje aprašomas tyrimo metodas pasirinktam tyrimui įgyvendinti, pristatomi jo privalumai, kriterijai informantams atrinkti, tyrimo dalyvių imtis, pristatomas tyrimo instrumentas, kaip buvo organizuotas ir atliktas tyrimas, gautų duomenų apdorojimo ir analizės etapai bei tyrimo etika. Gauti duomenys buvo interpretuojami, remiantis naudota mokslinė literatūra bei autorės įžvalgomis. Išvadose trumpai apibendrinamas visas darbas, pateikiamos rekomendacijos ir pasiūlymai nagrinėjamai problemai spręsti. Literatūros sąrašas nurodoma darbe naudotų šaltinių bibliografinės nuorodos.

I. MOKYMO PROCESO POKYČIAI IR NUOTOLINĖS KOMUNIKACIJOS AKTUALUMO SAMPRATA

1.1. Nuotolinės komunikacijos mokymosi proceso metu samprata

Mokymasis yra nenutrūkstamas, visą gyvenimą trunkantis procesas, vykstantis viso žmogaus kūno (genetinio, fizinio ir biologinio) ir psichikos (žinių, įgūdžių, vertybių, emocijų, įsitikinimų) lygmeniu ir apimantis dviejų labai skirtingų procesų integraciją: išorinės sąveikos tarp besimokančiojo ir jo socialinės, kultūrinės ar materialinės aplinkos procesus bei psichologinis tobulėjimo ir žinių įsisavinimo procesus (Licu, Păun ir Ionescu, 2022, p.49). Švietimas yra mokymo procesas, kurio metu asmenys mokosi ir įgyja informacijos apie pageidaujamus elgesio ir mąstymo būdus (Malik ir Khurshed, 2011, p.166). Sparčiai besikeičiančiame šiandienos pasaulyje mokymasis negali būti apribotas tik tradicinėmis klasėmis ar tradiciniais kursais (Malik ir Khurshed, 2011, p.167). Pagal poreikius, yra praktikuojami keli mokymosi tipai: kontaktinis, nuotolinis arba mišrus mokymosi būdas. Įprastai mokymas kontaktiniu būdu, kitais tariant „akis į akį“ vadinamas tradiciniu mokymo metodu, o nuotolinis mokymas, pasitelkiant išmaniąsias technologijas, vadinamas šiuolaikiniu, moderniu mokymo metodu.

Kontaktinis arba „akis į akį“ mokymo tipas yra toks mokymosi tipas, kai mokymo procesą apsprendžia iš anksto nustatytas laikas ir erdvė, kurioje besimokantieji ir mokantysis fiziškai yra vienoje erdvėje, mokymo procesas ir komunikacija vyksta gyvai. Tuo tarpu, nuotolinis mokymas(is) – tai nuoseklus savarankiškas ar grupinis mokymosi procesas, kai mokymasis gali vykti skirtingu laiku ir skirtingose vietose, sinchroniniu ar asinchroniniu būdu, o bendravimas ir bendradarbiavimas, mokymosi medžiaga pateikiama informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis (Al-araibi, Mahrin ir Yusoff, 2019, cit. iš Nausėda ir Purauskas, 2021, p.344). Mokslinėje literatūroje teigiama, kad nuotolinis mokymas turi būti dinamiškas, interaktyvus, o mokytojai turi gebėti nustatyti laiko ribas užduotims atlikti bei kontroliuoti mokymosi procesą (Daukšienė, Trepulė ir Naujokaitienė, 2021, p.6). Be šių mokymo būdų, dėl savo universalumo, dažnai praktikuojamas ir mišrus mokymo būdas. Mišrus mokymo būdas – apibūdina požiūrį į švietimą, kuris derina kontaktinį ir nuotolinį požiūrį į ugdymą, kai dėstytojas susitinka su studentais ir „akis į akį“ režimu, ir naudojant išmaniąsias technologijas, prisitaikant prie galimybių (Malik ir Khurshed, 2011, p.165).

Pagrindinis nuotolinio mokymo tikslas – užtikrinti mokymosi kokybę (Daukšienė, Trepulė ir Naujokaitienė, 2021, p.6). Nuotolinis mokymas skatina eksperimentuoti, kurti, tyrinėti ir permąstyti savo pačių mokymo praktiką, išryškinti lyderystę, ugdyti tokius įgūdžius,

kaip laiko planavimas, streso valdymas (Merfeldaitė, Prakapas ir Railienė, 2020, p.12). Aukštosiose mokyklose vis dažniau praktikuojant mokymą internetu, auga jo poreikis, ieškoma alternatyvų kontaktiniam mokymuisi, nes siekiama sukurti sąlygas mokytis, būnant įvairiose pasaulio vietos, taupyti besimokančiųjų laiką (Brooks ir Young, 2015, p.521).

Nuotolinės studijos Lietuvoje nėra naujovė, tačiau pandemija atskleidė šio mokymo tipo silpnybes (Nausėda ir Purauskas, 2021, p.). Vienos švietimo įstaigos buvo pasiruošusios geriau, kitos prasčiau, tačiau be išimčių turėjo persiorientuoti savo veiklą ir siekti išlaikyti mokslo kokybę. Covid-19 pandemija iš esmės pakeitė mokymąsi visose švietimo pakopose, nuo pradinio ugdymo iki aukštojo mokslo. Nors nuotolinis mokymasis praktikuojamas buvo dar prieš Covid-19 pandemiją, tačiau ši situacija iš esmės pakeitė mokymąsi ir mokymas internetu, per nuotolį atsirado kaip alternatyva tradiciniam, kontaktiniam mokymui (Riapina, 2021, p.1022). Pandemijos metu nuotolinis mokymas buvo pasirinktas ne sąmoningai, bet priverstinai, reaguojant į susidariusią situaciją, todėl švietimo paslaugas teikiančios įstaigos susidūrė su įvairiais nuotolinio mokymo iššūkiais.

Vienas iš pagrindinių nuotolinio mokymo trūkumų – technologiniai iššūkiai, kurie kyla dėl silpnai išvystyto programų tinklo, dėstytojais nėra apmokyti jomis naudotis (Nausėda ir Purauskas, 2021, p.345). Nuotolinis mokymasis yra priklausomas nuo išmaniųjų technologijų, todėl svarbu užtikrinti, kad tiek pedagogai, tiek studentai gebėtų tinkamai naudotis veikiančiomis priemonėmis ir internetu, o esant poreikiui jiems būtų suteikiama pagalba ir parama (Daukšienė, Trepulė ir Naujokaitienė, 2021, p.6). Nausėda ir Purauskas (2021, p.348) pabrėžia, kad siekiant užtikrinti kokybišką nuotolinį mokymą, būtina užtikrinti kokybišką interneto ryšį, tinkamus technologinius įrenginius ir reikiamus įgūdžius jomis naudotis. Mokymo įstaigos užduotis – skatinti personalą naudotis išmaniosiomis technologijomis, bet ir sudaryti sąlygas jam tobulėti, tobulinti kompiuterinio raštingumo žinias (Daukšienė, Trepulė ir Naujokaitienė, 2021, p.6). Visi šie veiksniai skatina nuotolinio ugdymo efektyvumą. Prie techninių nesklandumų priskiriami ir tokie trūkumai, kaip blaškanti ir nepritaikyta mokslui aplinka ar sunkumas susikaupti. Kyla klausimas, kaip vykdant nuotolinį mokymą, užtikrinti sąžiningą užduočių atlikimą ir akademinį sąžiningumą.

Mokslinėje literatūroje pabrėžiama, kad organizuojant nuotolinį mokymąsi, didžioji dalis švietimo paslaugas teikiančių įstaigų susidūrė su problema, kaip įtraukti mokinius ar studentus, išlaikyti jų susidomėjimą dėstomu dalyku ir motyvaciją. Pasikeitęs užsiėmimų turinys ir padidėjęs savarankiško darbo krūvis taip pat įvardijami, kaip nuotolinio mokymo trūkumai. Samašonok ir Žonych (2020, p.24) tyrimas parodė, kad studentai, organizuojant nuotolinį mokymą, skundžiasi padidėjusiu užduočių, kurias reikia atlikti savarankiškai, kiekiu

bei apimtimis. Be to, ne visos studijų programos yra pritaikytos nuotoliniam mokymui, jei reikalinga laboratorinė įranga, nuotolinis mokymas faktiškai nėra galimas (Samašonok ir Žonych, 2020, p.27).

Bendravimo trūkumas ir kontaktų nebuvimas įvardijami kaip esminiai trūkumai kontaktinį mokymą pakeitus nuotoliniam. Kontaktinis mokymas leidžia padidinti socialinį susitapatinimą su kurso studentais, užmegzti santykius, atrasti vaidmenis, turėti tapatybę, tai lengviau padaryti „akis į akį“ mokymosi metu, nei nuotoliniu (Colucci ir Koppel, 2010, p.122). 2020 metais atlikto tyrimo duomenimis, studentai įvardija, kad studijuojant nuotoliniu būdu trūksta gyvo bendravimo su dėstytojais ir bendramoksliais, o taip pat sunkiau suvokiama naujos paskaitos medžiaga (Samašonok ir Žonych, 2020, p.24). Šią informaciją patvirtina dar vienas tyrimas. 2021 metais apklausus Klaipėdos valstybinės kolegijos studentus, buvo ištirta, kad beveik pusė visų respondentų (48,8%) įvardija bendravimo trūkumą ir kontaktų nebuvimą, kaip vieną iš didžiausių nuotolinio mokymo iššūkių (Nausėda ir Purauskas, 2021, p.346). Tame pačiame tyrime studentai nuotolinio mokymo kokybę vertina vidutiniškai. Ribotas asmeninis kontaktas su dėstytojais ir bendramoksliais, sunkumai planuojant laiką, sunkumai paskaitų metu išlaikyti dėmesį ir motyvacijos stoka, sumažėjęs studentų paskaitų lankomumas bei pasyvus įsitraukimas į studijų procesą (Fojtík, 2018 cit. iš Samašonok ir Žonych, 2020, p.26). Be to, tarpasmeniniai ryšiai turi įtakos mokymosi kokybei ir rezultatams (Merfeldaitė, Prakapas ir Railienė, 2020, p.8).

Nuotolinis mokymas yra praktiškas ir perspektyvus, siekiant patenkinti visų tipų besimokančiųjų poreikius. Pagal Nausėdą ir Purauską, (2021, p.344) galima išskirti tokius nuotolinio mokymo privalumus, kaip individualus darbo tempas, kuris leidžia studentams savarankiškai organizuoti mokymosi laiką ir būti atsakingam už jo kokybę. Netradicinis mokymosi būdas leidžia mokymo proceso dalyviams įgyti unikalias žinias, įgūdžius ir gebėjimus. Nuotolinis mokymas skatina studentų ir dėstytojų savarankiškumą, leidžia ugdyti tokias kompetencijas, kaip laiko planavimas ir valdymas, kompiuterinis raštingumas, skatina kūrybiškumą ir netradicinius mokymosi metodus (Samašonok ir Žonych, 2020, p.26).

Palyginti su tradiciniu mokymu, nuotolinis mokymas nėra ribojamas laiko, vietos ir erdvės. Mokymasis internetu švietimo sistemai suteikė daugiau gyvybingumo (Wang, 2022, p.130). Laiko taupymas ir galimybė būti bet kurioje pasaulio leidžia pritraukti studentus iš kitų miestų, kurie neturi mobilumo galimybių. Taip pat, pasirinkus nuotolinio mokymosi būdą, galima lengviau studijas derinti su darbu ar kitomis papildomomis veiklomis, individualiai planuoti darbo ir studijų režimą. Nuotolinis mokymas suteikia galimybę vyresnio amžiaus

žmonėms, jau turintiems darbo ar šeimyninių įsipareigojimų, mokytis ir įgyti pageidaujamą išsilavinimą (Samašonok ir Žonych, 2020, p.24).

Apibendrinant galima teigti, kad nuotolinis mokymas turi ir privalumų, ir trūkumų, kurie yra analizuojami mokslinėje literatūroje ir kurie daro įtaką mokslo kokybei, tarpasmeninei komunikacijai tarp dėstytojų ir studentų. Lankstus požiūris leidžia prisitaikyti pasikeitusių mokymo proceso sąlygų atrasti naujas galimybes, kad mokymo procesu būtų patenkinti visi šio proceso dalyviai.

1.2. Nuotolinės komunikacijos pavojai

Šiuolaikinės technologijos suteikia įvairių galimybių, tačiau taip pat apriboja žmogiškąjį santykį. Esminis kontaktinio ir nuotolinio mokymosi skirtumas – gyvo kontakto nebuvimas. Organizuojant nuotolinį mokymąsi, galima studijuoti iš bet kurios pasaulio vietos, tačiau dėstytojai ir studentai neturi galimybės bendrauti „akis į akį“. Organizuojant nuotolinį mokymą, tarpasmeninė komunikacija tarp dėstytojo ir studento vyksta tik per išmaniąsias technologijas. Fizinis atskyrimas sukuria kliūtis bendravimui, nes trūksta neverbalinių komunikacijos priemonių, tokių kaip akių kontaktas, veido išraiškos (Sher, 2009, p.111). Įjungtos kameros nuotolinių paskaitų metu sustiprina mokytojo ir studentų ryšį, nes bendravimas tampa panašesnis į „akis į akį“. Komunikacija yra verbalinių ir neverbalinių ženklų visuma. Gestai, laikysena, veido išraiškos, ypač akių kontaktas, judėjimas užsiėmimų metu, fiziniai prisilietimai, kvapai, balso tonas - visa tai sudaro neverbalinis bendravimas, esantis visose žmonių tarpusavio sąveikose (Constantin ir Marius, 2014, p.230).

Bendravimui internete trūksta fizinių dirgiklių. Esant nuotoliniam mokymuisi, yra prarandami visi kontekstiniai bendravimo ženklai, kurie gali būti svarbus kuriant socialinio buvimo jausmą – akių kontaktas ir fizinis buvimas (Whiteman, 2002, p.4). „Akis į akį“ bendravimas yra geriausias būdas puoselėti tarpasmeninį ryšį, suteikti kokybišką grįžtamąjį ryšį be klaidingų interpretacijų. Kūno kalba, balso tonas taip pat padeda tikslingesnei tarpasmeninei komunikacijai. Šypsena, veido išraiška, gestai ar žodinis komentaras yra priemonės, kurios leidžia perteikti grįžtamąjį ryšį (Whiteman, 2002, p.6). Atliktų tyrimų metu buvo pastebėta, kad tie studentai, kurie su dėstytojais bendravo gyvai, yra labiau įsitraukę į studijų procesą, nes „akis į akį“ mokymo procese bendravimas vyksta spontaniškai ir organiškai (Cespón ir Díaz Lage, 2022, p.6). Taip pat, studentai teikia pirmenybę bendrauti su dėstytoju „akis į akį“, nei el. paštu, kai klausimai gali būti netinkamai suprasti arba atsakymo gali tekti ilgiau laukti. Gyvo kontakto metu klausimai gali būti išspręsti nedelsiant. Taip pat „akis į akį“, paskaitose paaiškinimai yra aiškesni, nes naudojama daugiau didaktinių išteklių, labiau įtraukiami

studentai (Dios, Teresa, Charlo ir Carlos, 2021, p.7). Studentams yra svarbesnis santykis su dėstytojais, nei atvirkščiai. Studentai pasisakė, kad norėtų mišraus mokymo modelio, teorija dėstoma nuotoliu, o praktiniai užsiėmimai vykdomi akis į akį (Dios, Teresa, Charlo ir Carlos, 2021, p.7). Ross ir kiti nagrinėjo Humanistinę mokymosi teoriją, kuri palaiko idėją, kad mokymasis geriau vyksta skatinančioje aplinkoje. Pritariamasis linksėjimas, galvos linktelėjimas, akių kontaktas, empatiška veido išraiška, besimokančiųjų vardų žinojimas, asmeninis santykis, grįžtamasis ryšys – svarbūs aspektai esant nuotoliniam mokymuisi ir siekiant aukštų rezultatų (Ross, Hicks-Roof, Cosby ir Arikawa, 2022, p.6).

Galima daryti išvadą, kad fizinio kontakto ir bendravimo nebuvimas lemia vienišumo jausmą, besimokantieji jaučiasi vieniši ir izoliuoti, tai prisideda ir prie patiriamų neigiamų emocijų (Angelaki, ir Mavroidis, 2013, p.81). O pabendravę su kartu besimokančiais, studentai jaučia palengvėjimą, nes supranta, kad visi turi bendrų sunkumų, bendrystės jausmas palengvina neigiamus išgyvenimus. Literatūroje teigiama, kad dėstytojais turėtų skatinti šį bendravimą, nes jis prisideda prie emocinės gerovės (Angelaki ir Mavroidis, 2013, p.81).

II. DĖSTYTOJO – STUDENTO TARPASMENINĖ KOMUNIKACIJA AKADEMINIAME KONTEKSTE

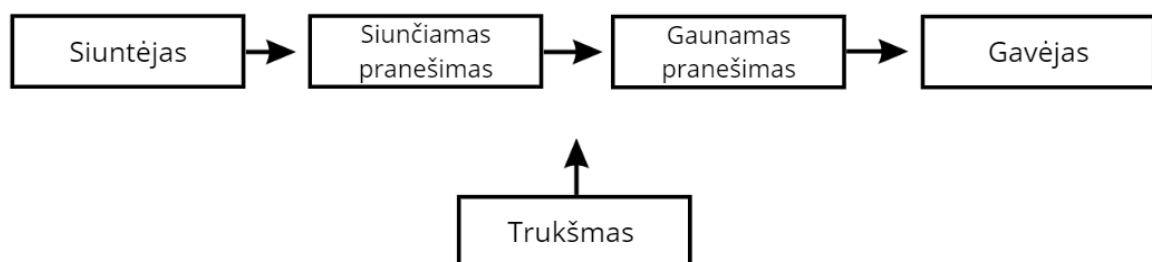
2.1. Komunikacijos proceso teorinės sampratos

Komunikacijos procesas vyksta kiekvieną dieną, įvairiose situacijose, siekiant skirtingų tikslų, šiame procese dalyvauja skirtingais tikslais susiję individai. Gali būti išskiriama organizacinė, tarpkultūrinė, sveikatos, masinė, politinė ir pan. komunikacija. Tarp individų vykstantis informacijos apsikeitimo procesas vadinamas tarpasmenine komunikacija. Šis procesas aktyviai nagrinėti buvo pradėtas po II-ojo Pasaulinio karo, kaip komunikacijos mokslo atšaka arba dar viena kryptis, kuri nagrinėjo santykių kūrimo procesus, tarpgrupinį bendravimą, tarpasmeninius konfliktus, derybas, socialinę paramą, neverbalinį bendravimą ir kt. (Berger, 2014, p.5).

Mokslinėje literatūroje gausu komunikacijos procesą nagrinėjančių teoretikų, kurie gilinasi į skirtingus aspektus, dalijasi skirtingais požiūriais ir įžvalgomis. Pirmieji tarpasmeninės komunikacijos apibrėžimai randami dar praėjusiame amžiuje, 8-ajame dešimtmetyje. Tuomet šis procesas buvo apibrėžiamas, kaip bendravimas tik tarp dviejų žmonių

(King 1979, cit. iš Berger, 2014, p.6). Kiti autoriai į šį procesą žvelgia giliau ir analizuoja jį, kaip sociologinį, kultūrinį ir psichologinį procesą. Anot jų, asmenys bendraudami, naudoja kultūrinius, sociologinius ir demografinius požymius, tačiau ši sąveika yra beasmenė, nes individai nesiekia vienas kito pažinti. Kai individai į komunikacijos procesą įtraukia psichologines patirtis, tuomet jie pradeda pažinti vieni kitus, asmenines charakteristikas, jų istoriją, tada komunikacija tampa tarpasmeninė (Miller ir Steinberg, 1975, cit. iš Berger, 2014, p.8). Laikui bėgant tarpasmeninės komunikacijos samprata keitėsi, ją papildė požiūris, kad šiame procese svarbiausi yra ne dalyviai, o perduodama žinutė, kuri daro įtaką dalyviams. Šiuolaikiniai autoriai teigia, kad tarpasmeninio bendravimo procesas apima pranešimų kūrimą (kodavimą), pranešimų priėmimą (dekodavimą), sąveikos koordinavimą ir socialinį suvokimą – procesą, kurio metu asmenys įprasmina socialinį pasaulį (Burleson, 2010, cit. iš Berger, 2014, p.9).

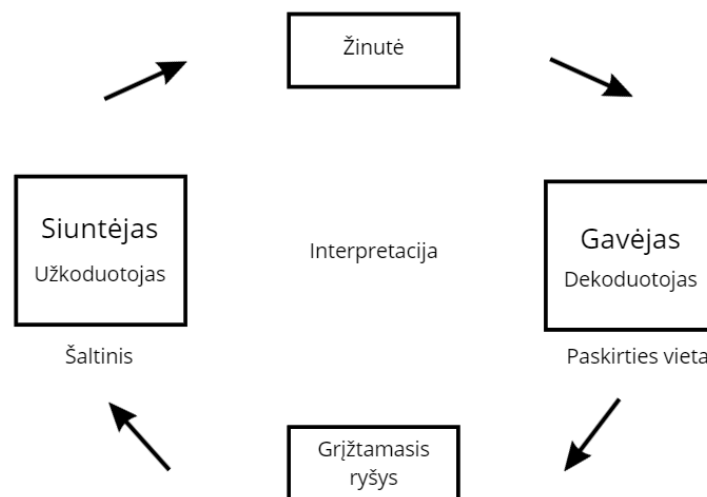
Vieni pirmųjų mokslininkų nagrinėjęs komunikacijos procesą buvo Shannon ir Weaver. Šių autorių komunikacijos modelis buvo skirtas paaiškinti elektroninį duomenų siuntimą, radijo, telegrafo ar telefono ryšį, tačiau vėliau buvo plačiai pritaikytas tarpasmeninės komunikacijos srityje. Shannon ir Weaver modelis vaizduoja ryšį, kaip linijinį, kai pranešimą perduoda siuntėjas gavėjui (Shannon ir Weaver, 1949, cit. iš Bowman ir Targowski, 1987, p.23). Triukšmas šiame modelyje yra suprantamas, kaip atsitiktinis perduodamos informacijos pakitimas ar klaida, pagal autorių, dažniausiai, tai yra fizinis triukšmas, pvz. garsiai važiuojantis motociklas, kuris į komunikacijos procesą įneša chaoso. Šio modelio esmė – perduoti žinutę, nesuteikiant jai prasmės. Al-Fedaghi, (2012, p.15) kritikuoja šį modelį ir nesutinka su teiginiu, kad tarpasmeninės komunikacijos procesas yra tiesioginis ir tik vienakryptis (žr. pav. 1.).

1 pav. Shannon ir Weaver komunikacijos modelis, sudaryta autorės, remiantis Berger, 2014.

Vėliau tarpasmeninės komunikacijos reiškinį nagrinėję autoriai, jam suteikia ir semantinį požiūrį – komunikacijos tikslu tampa ne tik žinutės perdavimas, bet jos prasmė, kitaip

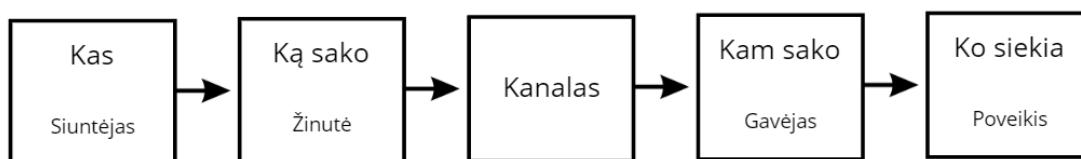
tariant gavėjas priskiria vertę siunčiamiems pranešimams, kuriuos gavėjas turi dekoduoti. Prasmė yra socialiniame kontekste ir žinutėje, o komunikacijos „vienetai“ apima ir neverbalinius, ir žodinius komponentus (Bowman ir Targowski, 1987, p.25). Pagal semantinius modelius komunikacija priklauso ir nuo vartojamų simbolių (žodžių) priskiriamos reikšmės ar vertės. Priklausomai nuo įvairių veiksnių, individai komunikacijos procese perduodamai informacijai suteikia interpretacines, logines ir psichologines reikšmes, kurios daro įtaką jų sprendimų priėmimo procesui ir tolimesniam bendravimui (Bowman ir Targowski, 1987, p.28). Wilbur Schramm bendravimą apibūdina, kaip dalijimąsi informacija arba bendrą požiūrį į ženklus, be to, jis akcentuoja, kad šis procesas abipusis, svarbus grįžtamasis ryšys. Šis modelis grindžiamas trimis pagrindiniais komponentais: šaltiniu, paskirties vieta ir pranešimu. Procesas prasideda šaltinio galvoje, kur gimsta norima perduoti idėja, ji užkoduojama į pranešimą, naudojant numatytus ženklus ir simbolius bei siunčiama į paskirties vietą. Gavėjas turi dekoduoti gautus simbolius, juos suprasti ir suformuoti atsakymą ir siųsti jį atgal, kaip grįžtamąjį ryšį. Autorius akcentuoja, kad bendravimo sėkmė priklauso nuo dalyvių turimos patirties, požiūrio ar įsitikinimų, tai itin pasireiškia užkodavimo, dekodavimo ir interpretavimo procesų metu. Siunčiama žinutė turi patekti į gavėjo patirties lauką, tuomet ji bus tinkamai interpretuojama ir grįžtamasis ryšys bus tikslingas.

2 pav. Schramm komunikacijos modelis, sudaryta autorės, remiantis Rogers, 1994.

Lasswell (1948 m.) yra gerai žinomas dėl savo „5W“ komunikacijos modelio, kurį sudaro 5 komponentai, apimantys komunikatorių, informaciją, mediją, auditoriją ir poveikį (žr. pav. 3). Šios sritys leidžia į tarpasmeninės komunikacijos procesą pažvelgti išsamiau, čia

akcentuojamas komunikacijos poveikis, kokio poveikio siekiama, perduodant žinutę (Wenxiu, 2015, p.250). Šis modelis turi ribojimų ir labiausiai tinka masinei komunikacijai reprezentuoti.

3 pav. Harold Lasswell komunikacijos modelis, sudaryta autorės, remiantis Wenxiu, 2015.

Apibendrinant galiam teigti, kad visi autoriai tarpasmeninės komunikacijos procesą nagrinėja iš skirtingų perspektyvų, suteikia įvairias reikšmes ir paskirtis, tačiau visose teorinėje sampratose galima rasti ir panašumų, visos jos apima, siuntėją ir gavėją, norimą perduoti žinutę.

2.2. Dėstytojo – studento tarpasmeninės komunikacijos samprata

Mokymosi proceso sėkmę lemia daugybė įvairių veiksnių, vienas iš jų sėkminga tarpasmeninė komunikacija tarp dėstytojo ir studento. Kontaktinis ir nuotolinis mokymas skiriasi ne tik dėstymo principais, bet ir komunikacija tarp besimokančiųjų ir mokančiojo pokyčiais. Esant nuotoliniam mokymui, sudėtingiausia dalis yra bendravimas tarp dėstytojų ir studentų. Tarpasmeninė komunikacija iš esmės keičiasi, ji tampa be fizinio kontakto, vyksta per atstumą, pasitelkus įvairias technologines priemones, o neretai, išvis nutrūksta (Riapina, 2021, p.1020). Tikslinga tarpasmeninė komunikacija yra aukštos kokybės, organiškai bendravimo mainai tarp dviejų ar daugiau mokymosi proceso dalyvių, kurie tiesiogiai yra susiję su nustatytų mokymosi rezultatų pasiekimu (Mehall, 2020, p.192). Tarpasmeninė komunikacija gali būti plėtojama klasėje ir už jos ribų, įprastai tarpasmeninė komunikacija tarp dėstytojų ir studentų apima konsultacijas dėl baigiamųjų ir kitų rašto darbų, dėstomos medžiagos paaiškinimus, kitus studijų proceso ar karjeros klausimus.

Tarpasmeninė komunikacija tarp dėstytojo ir studento yra dinamiškas procesas, kuris palaipsniui vystosi ir gali keistis. Dėstytojas yra tas, kuris nustato santykių tempą, tačiau studento vaidmuo yra ne ką mažiau svarbus. Nors dėstytojas hierarchiškai yra aukščiau, santykis turi būti lygiavertis (Karpouza ir Emvalotis, 2019, p.124). Kaip ir visi kiti žmogiškieji santykiai (romantiški, draugiški, tėvų ir pan.), mokytojo ir mokinio santykiai pereina skirtingus etapus. Mokytojo ir mokinio santykis yra dinamiškas ir priklauso nuo įvairių veiksnių, todėl nebūtinai pereina visus toliau išvardytus etapus. Laikui bėgant santykiai tampa gilesni,

atviresni, labiau reikšmingesni (Karpouza ir Emvalotis, 2019, p.124). Dėstytojo ir studento santykiai prasideda susipažinus, dažniausiai pirmosios paskaitos metu, o baigiasi – įgijus išsilavinimą (Karpouza ir Emvalotis, 2019, p.125). Dėstytojo ir studento santykiai iš esmės vystosi ir priklauso nuo pagarbos, prieinamumo, sąžiningo bendravimo, abipusio atvirumo, susidomėjimo ir pasitikėjimo (Karpouza ir Emvalotis, 2019, p. 127). Atitinkamai, ne visi studentai yra vienodai motyvuoti ar geba užmegzti prasmingus santykius su savo dėstytojais. Remiantis atliktu tyrimu, dėstytojo ir studento santykiai aukštosiose mokyklose išryškėjo kaip sudėtingas dinaminis procesas. Nepaisant mokytojų hierarchinio pranašumo, jis pasižymi abipusių įvairiais aspektais: noru bendrauti ir būti atsakingam už santykių palaikymą, įveikti kliūtis, nustatyti ribas ir mėgautis teigiamais rezultatais (Karpouza ir Emvalotis, 2019, p. 129).

Tarpasmeniniai įgūdžiai – apibrėžiami kaip žmonių sąveika, gebėjimas efektyviai bendrauti su kitais. Tarpasmeniniai įgūdžiai gali būti tobulinami mokantis. Efektyvus tarpasmeninių įgūdžių ugdymas turėtų sutelkti dėmesį į suvokimo, pažinimo ir elgesio įgūdžių komponentų ugdymą kartu (Whiteman, 2002, p.6). Studento ir dėstytojo santykiai – yra išskirtiniai, jie nulemti hierarchijos. Dėstytojai moko, teikia grįžtamąjį ryšį apie mokinių akademinius pasiekimus, o studentai – perima žinias (Raufelder, Scherber ir Wood, 2016, p.745). Bendravimas yra esminis nuotolinio mokymosi elementas, o komunikacija tarp dėstytojo ir studento yra itin svarbus komponentas, siekiant efektyvaus mokymosi proceso ir sėkmingų rezultatų (Angelaki ir Mavroidis, 2013, p.80), tačiau pasikeitusi mokymosi aplinka keičia ir bendravimą tarp dėstytojo ir studento. Komunikacija yra ne tik gebėjimas perteikti dėstomąją medžiagą, suteikti grįžtamąjį ryšį, bet ir kurti santykį su tarp mokančiojo ir besimokančiųjų. Bendravimo kliūtys egzistuoja bet kokiame komunikacijos procese, tačiau jų yra ženkliai daugiau, kai komunikacija tampa nuotoline. Dėl fizinio narių atstumo, nepakankamų technologinių gebėjimų, laiko apribojimų, nuotolinio mokymo patirties stokos ir kt. tarpasmeninė komunikacija tampa sudėtinga ir neefektyvi (Dabaj ir Išman, 2004, p.490).

Santykių kūrimas tarp studentų ir dėstytojų yra pagrindinė veiksmingo mokymo sudedamoji dalis. Studentai labiau įsitraukia į mokymo procesą, kai dėstytojai stengiasi užmegzti su jais ryšį (Lohmann, Boothe ir Hathcote, 2018, p.7). Šiai minčiai antrina ir kiti autoriai, kurie teigia, kad siekiant veiksmingo mokymo, mokytojas ne tik turi pažinti studentus, bet ir megzti su jais santykį, bendrauti. Asmeninis bendravimas yra labai svarbus, siekiant kokybiško mokymo. Mokymasis yra ne tik sąveika tarp mokytojo ir studento, bet ir su kartu besimokančiaisiais (Kumar, Pujari, Bhalerao ir Sagi. 2022, p.6).

Ryšį kurti padeda dėstytojo palaikymas ir humoro jausmas. Kai dėstytojai ir studentai užmezga santykį, jie gauna įvairią naudą. Dėstytojai turėtų stengtis užmegzti ryšį

(Fitzgerald ir Hooke, 2022, p.359). Neigiami santykiai sukelia nerimą ir nesaugumo jausmą, o tai neigiamai veikia studento galimybes įsisavinti dėstomą medžiagą. Taip pat, sukelia ir izoliacijos jausmą, studentai gali būti linkę mažiau bendrauti su bendramoksliais ar kitais dėstytojais. Tai neigiamai veikia mokinių mokymosi patirtį. Santykis tarp dėstytojo ir studento turi nešti teigiamas emocijas abiem pusėms (Fitzgerald ir Hooke, 2022, p.361-369).

Nuoseklumas gali turėti teigiamos įtakos santykiams. Kitaip tariant, kai tarp dviejų žmonių užsimezga ryšys, atsiranda pasitikėjimo jausmas, abiem pusėms patinka bendrauti ir abi jaučiasi socialiai priimtinos (Fitzgerald ir Hooke, 2022, p.363). Sąžiningumu, abipuse pagarba ir emociniu įsitraukimu pagrįsti santykiai tarp dėstytojų ir studentų yra būtini ugdymo efektyvumui, aiškiai apibrėžiant mokymosi tikslus, aktyvaus mokymosi sėkmę ir paminėtus jo privalumus (Licu, Păun ir Ionescu, 2022, p.48). Keturi Chickering ir Gamson (1987, cit. iš Mehall, 2020, p.190) principai atitinka svarbiausius studentų ir dėstytojų tarpusavio sąveikos tipus internetinėje aplinkoje:

- a) skatina ryšį tarp studentų ir dėstytojų;
- b) plėtoja abipusiškumą ir bendradarbiavimą tarp studentų;
- (c) Suteikia greitą grįžtamąjį ryšį;
- (d) Perteikia lūkesčius.

Nuotolinė tarpasmeninė komunikacija sukelia susvetimėjimą tarp dėstytojų ir studentų. Šis jausmas kyla ne dėl to, kad trūksta priklausymo jausmo švietimo sistemai, bet dėl komunikacijos trūkumo (Cespón ir Díaz Lage, 2022, p.7). Dėstytojas turi vadovauti, mokyti, padrąsinti, reguliariai teikti grįžtamąjį ryšį. Studento ir dėstytojo tarpasmeninė komunikacija lemia pasitenkinimą studijų procesu ir turi įtakos akademiniams rezultatams (Poulou, 2017, p.77). Dėstytojų ir studentų santykiai yra abipusiai, tačiau dėstytojas turi galią, yra autoritetas, kontroliuojantis jų sąveiką (Constantin ir Marius, 2014, p.929). Esant nuotoliniam mokymui, mokytojai turi stengtis užmegzti ryšį, kad besimokantieji suprastų, kad už ekrano yra ne robotas, bet tikras žmogus, iš kurio gali tikėtis ne tik dėstomo dalyko medžiagos, bet ir emocinio palaikymo (Borup, Chambers ir Stimson, 2019, p.268). Studento ir dėstytojo komunikacija labai prisideda prie mokymosi proceso kokybės ir pasitenkinimo juo (Sher, 2009, p.109). Socialiai ir emociškai kompetentingi dėstytojai kuria palaikančius ir skatinančius santykius, yra santykių ir bendravimo kūrimo pavyzdys (Raufelder, Scherber ir Wood, 2016, p.736).

Dėstytojo ir studento tarpasmeninė komunikacija – kritinis aspektas, siekiant didinti studentų pasitenkinimą mokymu. Studentai gali rinktis įvairius bendravimo būdus su dėstytoju, skambučiai, trumposios žinutės, el. paštas, soc. tinklai ir pan. (Lohmann, Boothe ir Hathcote, 2018, p.7). Neišsamūs atsakymai, ilgai trunkantis atsakymas į el. laiškus atgraso studentus

kreiptis pagalbos į dėstytojus. Draugiškas dėstytojo požiūris, patikimumas, operatyvumas ir betarpiškumas yra pagrindiniai veiksniai, skatinantys studentus bendrauti su dėstytojais ir kurti su jais santykį (Angelaki ir Mavroidis, 2013, p.90). Artimas santykis su dėstytoju yra traktuojamas kaip dėstytojo patikimumas, o verbalinis betarpiškumas – klausimų uždavimas, kreipimasis vardu skatina studentų susidomėjimą studijomis (Brooks ir Young, 2015, p. 525). Tyrimas parodė, kad 49% apklaustų studentų su dėstytojais bendrauja per pranešimų sistemą ar el. paštą ir tik 15% apklaustųjų pirmenybę teikia bendravimui „akis į akį“ (Seifert, 2021, p.4).

Studento ir dėstytojo sąveika reiškia abipusį internetinį besimokančiųjų ir dėstytojų bendravimą bei pastarųjų pastangas paskatinti ir motyvuoti pirmuosius. Studentai bendrauja su dėstytojais, kai jiems reikia paaiškinimų įvairiais klausimais, pavyzdžiui, kurso turiniu, studijų įsipareigojimais, terminais ar net kaip naudotis skaitmeninėmis priemonėmis ar sistemomis. Kadangi dauguma besimokančiųjų internete patiria didelį stresą, dėstytojai dažnai pabrėžia, kad studentai turi laiku su jais bendrauti, taip pat ieškoti bendradarbiavimo galimybių su bendraamžiais (Vlachopoulou ir Makri, 2019, p. 616).

Paramos teikimas studentams įvairiais būdais yra tai, ką daugelis dėstytojų laiko savaime suprantamu dalyku internetinėje aplinkoje, nes „akis į akį“ aplinka leidžia jiems būti daug lankstesniems ir reaguoti į studentų problemas. Nuotolinio mokymo metu, studentus skiria laikas ir atstumas nuo fizinės mokymo įstaigos ir kitų besimokančiųjų, todėl studentai gali dar labiau jaustis izoliuoti. Dėl šios priežasties labai svarbu, kad aukštojo mokymo įstaiga teiktų palaikomąją pagalbą studentams, kuriems reikia bet kokios pagalbos (Mehall, 2020, p. 194).

Bendravimas tarp dėstytojų ir studentų yra gyvybiškai svarbi nuotolinio mokymosi dalis. Börje Holmberg (1995, p. 607) bendravimą internetu apibūdina, kaip lemiamą veiksnį, leidžiantį studentams mokytis nuotoliniu būdu. Tiek studentų, tiek dėstytojų vaidmenys pasikeitė, nes mokymasis internetu suteikia lankstesnį požiūrį į studijas ir suteikia galimybę mokytis „bet kada ir bet kurioje vietoje“. Tačiau labai svarbu naudoti veiksmingus internetinio bendravimo modelius, siekiant suteikti studentams jiems reikalingą pagalbą ir išvengti neigiamų patirčių, pavyzdžiui, vienatvės jausmo (Vlachopoulou ir Makri, 2019, p.612).

Atliktų tyrimų rezultatai rodo, kad betarpiškumas pasiekiamas greitai atsakant studentui į klausimus, rodomas pastangas būti pasiekiamiems, neformaliai kreipiantis į studentus vardu ir teiraujantis apie jų savijautą. Bendravimo strategijos apima studentų priėmimą, mažai dalyvaujančių žmonių įsitraukimo skatinimą. Studento ir dėstytojo sąveikai dažnai įtaką daro pasirinkta bendravimo forma (Vlachopoulou ir Makri, 2019, p.617). Betarpiškumas mažina fizinį ir psichologinį atstumą tarp komunikacijos proceso dalyvių.

Neverbalinis betarpiškumas yra akių kontaktas, gestikuluojanti kalbėsena, šypsena, veido išraiškos, balso tonas ir judesiai klasėje (Fitzgerald ir Hooke, 2022, p.369).

Nuotolinio mokymo sėkmė priklauso nuo besimokančiųjų charakteristikos ir mokymo metodų. Skaitmeninei aplinkai reikia pritaikyti turinį ir turėti tam tiktų įgūdžių, toks mokymas reikalauja planavimo ir prisitaikymo prie pasikeitusių sąlygų. Nuolatinis bendravimas tarps dėstytojo ir studento prisideda prie studentų pasiekimų. Studento ir dėstytojo sąveika reiškia abipusį internetinių besimokančiųjų ir dėstytojų bendravimą bei pastarųjų pastangas paskatinti ir motyvuoti pirmuosius. Studentai bendrauja su dėstytojais, kai jiems reikia paaiškinimų įvairiais klausimais, pavyzdžiui, kurso turiniu, studijų įsipareigojimais, terminais ar net kaip naudotis skaitmeninėmis priemonėmis ar sistemomis.

Dėstytojai gali atlikti įvairius įvairiapusius vaidmenis, įskaitant tarpininko, mentoriaus, patarėjo ir motyvatoriaus. Padėdami studentams bendrauti socialiniuose tinkluose, dėstytojai gali sukurti bendruomeniškumo jausmą. Šie veiksmai skatina dinamišką sąveiką per grupines užduotis, socialinį dialogą ir bendradarbiaujant su kolegomis. Taip pat studentai gali imtis pagalbininkų vaidmens, organizuodami diskusijų temas, įkvėpdami. Dėstytojai, atvirkščiai, gali prisiimti studentų vaidmenį, skelbti idėjas, dalytis ištekliais ir padėti sukurti palankią atmosferą. Bendraamžių sąveika ypač stiprėja, kai mokiniai veikia kaip koordinatoriai, pavyzdžiui, kai jie užsiima į bendradarbiavimo užduotis orientuota veikla.

Autoriai atlikę tyrimus, daro išvadą, kad, atsižvelgiant į studijų pradžioje aukštą studentų įsitraukimo lygį, jų bendravimas sumažėja kurso eigoje, todėl dėstytojai turi ir toliau motyvuoti studentus bendrauti tarpusavyje, vengti kišimosi į bendraamžių sąveiką. Dėstytojo įsikišimas ne visada turi teigiamą poveikį internetinėms studentų diskusijoms. Belcher ir kt. (2015, p.5) atliktas dėstytojų elgesio tyrimas, skatinantis kritinį mąstymą bendraamžių sąveikoje, pateikė įdomių rezultatų. Autoriai nustatė teigiamą ir neigiamą elgesį, kuris daro įtaką kritiniam mąstymui studentų diskusijų metu. Teigiamas elgesys apima tiesioginį bendravimą, nuoširdų grįžtamąjį ryšį ir atsakymus dažniau nei kartą per savaitę. Neigiamas elgesys apima ribotą bendravimą (Belcher ir kt. 2015, p.5).

Studentų gebėjimas užduoti klausimą, pasidalinti nuomone ar nesutikti su požiūriu yra pagrindinė mokymosi veikla. Neturėdami galimybės bendrauti su dėstytoju „akis į akį“, studentai nėra pilnai patenkinti nuotoliniu mokymo modeliu (Dios, Teresa, Charlo ir Carlos, 2021, p. 12). Tyrimai rodo, kad net universitetinėje aplinkoje – tarpusavio santykiai, kuriuos dėstytojai palaiko su studentais, yra vienas iš svarbiausių mokymosi veiksnių (Licu, Păun ir Ionescu, 2022, p.51).

Apibendrinant galima teigti, kad komunikacija yra esminis komponentas mokymosi procese, kuris sudaro sąlygas ne tik pažinti kitus, bet ir plėtoti sėkmingą mokymosi procesą ir pasitenkinimą mokymosi procesu. Užmezgus artimą santykį su dėstytojais, studentai yra labiau motyvuoti, pasiekia aukštesnius rezultatus, yra nusiteikę ir įsitraukę į mokymosi procesą. Priešingai, kai komunikacija su dėstytojais yra nesklandi, tuomet patiriami neigiami jausmai, mažėja motyvacija, studentai yra apatiški.

2.3. Grįžtamojo ryšio poreikis studentams

Esant nuotoliniam mokymuisi mažėja dėstytojų ir studentų kontaktavimo laikas, o grįžtamajam ryšiui skiriama vis mažiau dėmesio (Borup, West ir Thomas, 2015, p.168). Grįžtamasis ryšys – itin svarbi mokymosi dalis. Savalaikis grįžtamasis ryšys leidžia efektyviai mokytis ir įsisavinti dėstomą informaciją. Bendravimas yra labai svarbus bet kokioje švietimo formoje. Studentai ir dėstytojai turi rasti būdų, kaip perteikti informaciją, nustatyti žinių lygį ir veiksmingai perteikti grįžtamąjį ryšį (Sher, 2009, p.109).

Grįžtamojo ryšio gavimas yra įprastas dėstytojo ir studento santykiuose, studento gebėjimas tiksliai išgirsti grįžtamąjį ryšį ir efektyviai reaguoti į jį, skatina mokymąsi ir didina tarpusavio supratimą apie pateiktą grįžtamąjį ryšį (Wilkins, Bernstein ir Bekki, 2015, p.437). Nors svarbu ir grįžtamojo ryšio pateikimo forma, laikas, tačiau svarbiausias aspektas yra turinys. Tiksliausiai grįžtamasis ryšys perduodamas „akis į akį“, naudojant žodinius ir neverbalinius ženklus, kūno kalbą, veido išraiškas, gestus, balso toną. Vaizdo įrašo metu pateiktas grįžtamasis ryšys yra labiau palaikantis, visapusiškas, labiau perteikia emociją, nei tą pačią medžiagą pateikiant tekstu, tačiau tekstinis grįžtamasis ryšys – konkretesnis (Borup, West ir Thomas, 2015, p.166).

Atlikti tyrimai parodė, kad studentai tikisi žodinio grįžtamojo ryšio, dažnai būna nusivylę, kai laiku negauna grįžtamojo ryšio. Grįžtamasis ryšys leidžia studentams tobulėti. Be laiku suteikto ir kokybiško grįžtamojo ryšio, studentai nežino savo klaidų ir negali suprasti savo silpnybių ir atpažinti stipriųjų pusių, suteiktas grįžtamasis ryšys skatina naujas mokymosi strategijas (Mehall, 2020, p.192). Teoretikai pripažįsta, kad laiku pateiktas grįžtamasis ryšys yra kaip esminis sėkmės komponentas mokantis nuotoliniu būdu bei teigiamai veikia studentų pasitenkinimą ir akademinius pasiekimus (Mehall, 2020, p. 194). Bene svarbiausia nuotolinio mokymosi dalis yra savalaikis grįžtamasis ryšys ir betarpiškumas, kurį dėstytojai turėtų suteikti savo studentams (Vlachopoulos ir Makri, 2019, p.616). Tyrimai rodo, kad emociniai komponentai tarpasmeniniame dėstytojo ir studento santykių lygmenyje teigiamai veikia

studentų motyvaciją akademiniame kontekste (Raufelder, Scherber ir Wood, 2016, p.737). Studentai tikisi konstruktyvios kritikos, grįžtamojo ryšio viso kurso metu, ne tik jo pabaigoje, pastebėjo apklaustieji.

Studento ir dėstytojo sąveika, kurią galima pasiekti naudojant edukacines komunikacijos priemonės (konferencijų priemonės, el. paštą, diskusijų forumus), gali sukurti ryšio jausmą. Dėstytojai turėtų stengtis sumažinti atstumą iki besimokančiųjų, didindami artumą verbaliniu ir neverbaliniu betarpišku elgesiu, kurdami socialinį klimatą ir laiku teikdami grįžtamąjį ryšį. Dėstytojo betarpiškumas gali būti skatinamas naudojant mokomuosius režimus, tokius kaip momentiniai pranešimai, vardų naudojimas kreipiantis, emocijų rodymas, greiti atsakymai, užduočių paaiškinimas, savalaikis grįžtamasis ryšys. Arbaugh (2001, cit. iš Vlachopoulos ir Makri, 2019, p.615) priduria, kad betarpiškas elgesys gali būti naudingas nuotolinio mokymosi metu, siekiant sumažinti socialinį ir psichologinį atstumą. Dėstytojai turi teikti grįžtamąjį ryšį studentams, bet taip pat bendradarbiauti su jais, kad diskusijos būtų prasmingos. Savo tyrimuose Huss ir kt. (2015, cit. iš Vlachopoulos ir Makri, 2019, p.616) daro išvadą, kad dėstytojai turėtų užmegzti tvirtus ryšius su savo studentais per dažną dialogą naudojantis technologijomis, teikdami iš anksto įrašytas garso ir vaizdo įrašus.

Tiek studentų, tiek dėstytojų vaidmenys nuotolinio mokymosi metu pasikeitė, mokymasis internetu tapo lankstesnis, prieinamas platesnei žmonių grupei. Veiksminga komunikacija turi būti interaktyvi, kiekvienas dalyvis turi klausyti ir reaguoti. Siekiant, kad nuotolinis mokymas būtų efektyvus, mokslininkai pabrėžia, kad šiam mokymosi tipui ypač svarbu savalaikis grįžtamasis ryšys, santykio tarp dėstytojų ir studentų betarpiškumas, bendravimo skatinimas, diskusijos.

Apibendrinant galima teigti, kad savalaikis ir laiku suteiktas grįžtamasis ryšys apie studentų mokymosi rezultatus ne tik yra esminis komponentas sėkmingai dėstytojo – studento tarpusavio komunikacijai, bet ir suteikia galimybę studentams sužinoti jų silpnybes ir stiprybes, o tai užtikrina sėkmingą mokymosi procesą. Be to, atlikti tyrimai parodė, kad tekstinis grįžtamasis ryšys yra aiškesnis ir konkretesnis, tuo tarpu vaizdinis – perteikiamas su emocijomis ir yra asmeniškesnis.

2.4. Emocijų svarba santykio kūrimui

Technologijos pakeitė ne tik mokymosi tipą, bet ir emocijų perspektyvas mokymosi procese (Boža, Miljković, Petojević ir Žižović, 2017, p.232). Ugdymo metu studentai ne tik įgyja žinių, bet ir ugdo psichologinius įgūdžius, ugdo ir mokosi atpažinti emocijas. Emocijos

atlieka gyvybiškai svarbų vaidmenį mokymosi procese, ypač esant nuotoliniam mokymuisi. Mokymosi proceso metu studentai gali patirti tiek teigiamas emocijas (pasitenkinimas, palengvėjimas), tiek neigiamas (stresas, baimė, kaltė, izoliacija) (Angelaki ir Mavroidis, 2013, p.82).

Dažniausiai tarpasmeninė komunikacija vyksta užsiėmimų metu. Efektyviam tarpasmeniniam bendravimui tarp dėstytojo ir studento reikia (Anzari ir Pratiwi, 2021):

- a) Empatijos, ji leidžia vienodai suprasti abiejų pusių jausmus;
- b) Atvirumo, gebėjimo atsiverti kitiems ir sąžiningai priimti gaunamą informaciją;
- c) Paramos, palaikymas gali būti rodomas šypsantis, linktelėjant galvą, plojant ir pan.;
- d) Panašumo: minčių, požiūrių, idėjų;
- e) Pozityvumo, teigiamo nusiteikimo savo ir kitų atžvilgiu.

Šias sąlygas apimti yra lengva, esant tradiciniam mokymui, tačiau esant nuotoliniam mokymui – prarandama tarpasmeninės komunikacijos dimensija. Per nuotolines paskaitas studentams yra sunku suprasti dėstytojo nuotaiką ir emocijas. Pozityvios nuotaikos užtikrina efektyvesnę tarpasmeninę komunikaciją. Dėstytojai turi skatinti aktyvų bendravimą, įtraukti studentus į paskaitos procesą (Anzar ir Pratiwi, 2021, p.152).

Literatūroje teigiama, kad teigiamos emocijos koreliuoja su įsitraukimu, dėmesio išlaikymu, didėja motyvacija, pastangos ir akademiniai pasiekimai. Lygiai taip pat, neigiamos emocijos, kaip nuobodulys, nerimas ar beviltiškumas koreliuoja su tuo, kas paminėta anksčiau. (Riegel ir Evans, 2021, p.76). Šią mintį paantrina ir Vania, Yudiana ir Susanto (2022, p.73). Teigiamos emocijos skatina kūrybiškumą, lankstumą, didina motyvaciją. Be to, nuotolinio mokymo metu studentai patiria didesnę stresą, stokoja motyvacijos, nuobodžiauja (Boža, Miljković, Petojević ir Žižović, 2017, p. 229).

Emocijos gali būti arba motyvuojantis arba stabdantis veiksnys, susijęs su mokymosi procesu (Angelaki, ir Mavroidis, 2013, p. 81). Dėstytojai, turinys aukštą emocinį intelektą geba užmegzti gerus santykius su mokiniais ir yra dėmesingi jų poreikiams (Valente, Monteiro, ir Lourenço, 2018, p.744). Dėstytojų palaikymas, bendravimas sumažina neigiamus jausmus ir tai parodo šio vaidmens svarbą mokymosi procese (Angelaki ir Mavroidis, 2013, p.81). Kiti autoriai pastebi, kad neigiamos emocijos dominuoja, mokantis nuotoliu, dominuoja nusivylimas, sumišimas, beviltiškumo jausmas, nerimas (AlDahdouh, 2020, p.100). Neigiamas dėstytojų elgesys sukelia neigiamas studentų emocijas ir kelia pasipriešinimą (Li ir Xue, 2023, p.2).

Kokybiškas santykio kūrimas nėra įmanomas be empatijos. Empatija yra kertinis santykių, bendravimo ir socialinio elgesio aspektas. Jis – ypač svarbus, organizuojant nuotolinį

mokymąsi ir siekiant sukurti sėkmingą dėstytojo ir studento tarpasmeninę komunikaciją, kuri lemia visą sėkmingą mokymosi procesą. Literatūroje išskiriama kelių rūšių empatija: pažinimo, emocinė ir kognityvinė empatija. Pastaroji yra gebėjimas pamatyti situaciją iš kito žmogaus perspektyvos, tai ypač svarbu siekiant užtikrinti efektyvų mokymosi procesą. Kai dėstytojas demonstruoja empatiškas vertybes, mokiniai geriau priima dėstomą informaciją. Ross ir kiti (2022, p.5) atlikdami tyrimą pastebėjo, kad dėstytojai, turinys aukštesnę pažintinę empatiją, geba sukurti geresnį santykį su studentais.

Empatija skatina pokyčius ir sėkmingą mokymąsi. Pedagogai rodantys aukštesnę empatijos lygį savo studentams, turi didesnę poveikį studentų rezultatams, akademiniams pasiekimams ir užsitarnauja didesnę studentų pagarbą. Studentai mokosi iš empatiškų dėstytojų, perimta jų vertybes, draugiškumą ir gerumą, siekia prasmingų santykių (Ross, Hicks-Roof, Cosby ir Arikawa, 2022, p.6). Empatija labai svarbi valdant stresą ir pereinant iš kontaktinio į nuotolinį mokymąsi. Kai dėstytojas yra empatiškas studentai jaučia mažiau streso, yra labiau motyvuoti, teigia Ross ir kt. (2022, p.8). Galima daryti išvadą, kad empatija iš dėstytojų pusės leidžia kurti kokybiškesnį, atviresnį ir gilesnį santykį tarp dėstytojo ir studento, o tai lemia ir sėkmingą tarpusavio komunikaciją bei prisideda prie geresnių studentų pasiekimų.

Atsižvelgiant į tai, kad nuotolinio mokymo metu gali atsirasti vienišumo ir izoliacijos jausmas, bendravimas per diskusijų forumus padeda studentams labiau įsitraukti į studijų procesą. Pagal šį modelį studentai gali dalytis su užduotimi susijusiais klausimais ar žinutėmis, lyginti mokymosi strategijas ar net padėti vieni kitiems atlikti nustatytas užduotis. Studentai taip pat gali dalytis socialinio pobūdžio žinutėmis, nesusijusiomis su jų mokymosi veikla. Sun ir Wu (2016, cit. iš Vlachopoulos ir Makri, p.616) daro išvadą, kad dėstytojai turėtų dalyvauti nedidelėse studentų diskusijų grupėse, kurios gali turėti teigiamos įtakos mokinių mokymuisi, dėstytojo įsitraukimas turėtų būti savalaikis, nevaržantis bendramokslių sąveikos. Dalyvavimas diskusijoje leidžia studentams keistis ir skleisti savo idėjas visoje internetinėje mokymosi bendruomenėje. Diskusijos stiprina kritinį mąstymą, o tai taip pat mažina mokinių egocentiškumą. Dar svarbiau, kad dalyvavimas diskusijų forumuose gerina santykių kokybę. Mokslininkai (Vlachopoulos ir Makri, p.616) tyrinėdami diskusijų efektyvumą nustatė, kad studentai įsitraukia į diskusijas ir aktyviai jose dalyvauja, jei jos yra tinkamai struktūrizuotos ir įtraukiančios. Rezultatai rodo, kad gerai suplanuotos ir apgalvotos įgyvendintos sąlygos padeda studentams pasiekti geresnių pažinimo rezultatų bendradarbiaujant. Požiūris, kad dėstytojai turi veikti kaip pagalbininkai ir mentoriai ir aktyviai dirbti, kad sukurtų bendruomenės jausmą nuotolinio mokymo metu, atsispindi daugelyje tyrimų. Prasminga dėstytojo ir studento sąveika

turėtų būti dėstytojų prioritetas, siekiant sukurti lengvą atmosferą studentams ir puoselėti sveikus santykius.

Socialiniai tinklai taip pat gali sustiprinti ryšius, nes besimokantieji bus lengviau vieniems kitus pažinti. Akademikai nustatė, kad dėstytojo bendravimas su studentais Facebook socialiniame tinkle teigiamai koreliuoja su studentų akademiniiais rezultatais. Besimokantieji gali lengvai užduoti klausimus Facebook platformoje, greitai gauti atsakymus, dalintis naudinga informacija (Vlachopoulos ir Makri, p.616).

Socialinis buvimas turi galingą poveikį mokymosi procesui. Studentams yra svarbus bendravimas su dėstytoju dėl kurso medžiagos ir emocinio palaikymo, tačiau jie yra neryžtingi tai padaryti. Reguliarus studento ir dėstytojo bendravimas daro teigiamą poveikį studento motyvacijai (Angelaki ir Mavroidis, 2013, p.81). Socialinis buvimas su kitais traktuojamas kaip savo vietos radimas žmonių grupėse, santykiuose su kitais, priklausomybė tam tikrai žmonių grupei. Virtualioje aplinkoje daug sunkiau perprasti emocijas ir jausmus, todėl būtina tai akcentuoti ir ieškoti būdų santykio kūrimui tarp dėstytojo ir studento (Xiea, Lu, Cheng ir Izmirli, 2017, p.234). Whiteman (2002, p.11) socialinį buvimą apibūdina kaip jausmą, kai dalyvauji komunikacijos procese. Socialinis buvimas mažėja, kai transliuojamos žinutės yra neasmeniškos. Atsižvelgiant į tai, socialinis buvimas tampa kokybiškos komunikacijos priemone. Siekiant padidinti socialinio buvimo jausmą, siūloma organizuoti daugiau bendradarbiavimo užduočių, grupines užduotis. Kiti autoriai (Angelaki ir Mavroidis, 2013, p.81) kelia tokius klausimus, kaip dažnai studentai jaučia poreikį susisiekti su dėstytoju ir kaip dažnai tai įgyvendina. Ar studentams yra svarbus socialinis buvimas.

Apibendrinant galima teigti, kad dėstytojo ir studento santykis lemia besimokančiųjų emocinę sveikatą ir yra esminis sėkmingo studentų prisitaikymo mokymo įstaigoje komponentas (Poulou, 2017, p.82). Emocijos yra ypač svarbios, organizuojant nuotolinį mokymosi procesą. Esant šiam mokymosi tipui, besimokantieji patiria neigiamas emocijas, tokias kaip nerimas, stresas, baimė, kaltė, izoliacija. Sėkmingas bendravimas tarp dėstytojų ir studentų leidžia patirti teigiamas emocijas tokias, kaip pasitenkinimas studijų procesu, motyvacija, o tai lemia geresnius akademinius rezultatus.

2.5. Motyvacijos ir rezultatų pokyčiai praktikuojant nuotolinę komunikaciją

Pagrindinis akademinės sėkmės aspektas yra savireguliacija, apibrėžiama kaip iniciatyvos, vidinės motyvacijos ir asmeninės atsakomybės derinys. Savireguliacijos poreikis yra ypač svarbus nuotolinėje tarpasmeninėje komunikacijoje dėl atstumo tarp studentų ir

dėstytojų. Taigi, internetinėje aplinkoje savireguliacija reiškia būti suinteresuotam, įsitraukusiam, turėti gerus laiko valdymo įgūdžius, gebėti susikaupti ir bendrauti su kitais mokymo proceso dalyviais nuotoliniu būdu (Lowes ir Lin, 2015, p.44).

Nuotolinis mokymas reikalauja studentų savarankiškumo ir vidinės motyvacijos (Vania, Yudiana ir Susanto, 2022, p.73). Literatūroje išskiriami du motyvacijos tipai: vidinė ir išorinė motyvacija. Vidinė motyvacija ilgainiui yra produktyvesnė, nes leidžia besimokantiems visapusiškai įsitraukti atlikdami užduotį, nesitikėdami atlygio (Cespón ir Días Lage, 2022, p.6). Akademinei motyvacijai įtakos turi įvairūs veiksniai. Pirmiausia individualūs lūkesčiai ir tikslai, kurių siekia besimokantysis, taip pat, svarbu, santykiai su bendraamžiais, per šį santykį besimokantieji jaučia pulsą, gauna spaudimą ir pastiprinimą (Vania, Yudiana ir Susanto, 2022, p.73).

Mokslininkai, atlikę tyrimą, bandė išsiaiškinti, kokią įtaką tarpasmeninė komunikacija tarp dėstytojų ir studentų daro akademiniams pasiekimams. Tyrimu buvo nustatyta, kad esant artimiems santykiams, motyvacija ir akademiniai pasiekimai didėja. Tie studentai, kurie mokosi internetu, mažiau bendrauja su bendraamžiais ir jų pasiekimai yra žemesni. Artimi tarpusavio santykiai tarp studentų yra itin svarbūs siekiant gerų akademinių pasiekimų, ypač nuotolinio mokymosi metu (Vania, Yudiana ir Susanto, 2022, p.72).

Ne tik tyrimai parodė, kad tarpasmeninė sąveika paprastai gerina rezultatus, tačiau jie parodė, kad tarpasmeninio bendravimo trūkumas gali būti žalingas. Bendravimo trūkumas su studentais ir dėstytojais yra pagrindinis nuotolinio mokymo trūkumas – įvardija apklausti studentai. Tarpasmeninė sąveika lemia geresnius mokymosi rezultatus ir apima bendravimą tarp studentų ir dėstytojų. Akivaizdu, kad besimokantieji vertina tarpasmeninio bendravimo galimybes ir jaučia, kad tai turi įtakos sėkmingiems rezultatams (Mehall, 2020, p.186).

Riapina (202, p.1020) išskiria tris svarbiausius nuotolinio mokymo sėkmės faktorius. Vienas iš svarbiausių mokymo aspektų – aiškumas, kuris turi įtakos besimokančiųjų pasiekimams. Kitas faktorius – betarpiškas bendravimas, artumo suvokimas, ryšys tarp studentų ir dėstytojų, jeigu besimokantieji negauna atsakymų greitai, jaučiasi apleisti. Mokytojo aiškumas ir betarpiškumas daro didelę įtaką mokinių pasitenkinimui bendravimu ir mokymosi kokybe.

Geri akademiniai rezultatai reikalauja geros studento ir dėstytojo sąveikos (Dios, Teresa, Charlo ir Carlos, 2021, p.10). Teoretikai pabrėžia, kad siekiant efektyvaus nuotolinio mokymosi, reikalingi mentoriai, tarpininkai, kurių pagrindinė užduotis: konsultuoti mokinius dėl nuotolinio mokymosi, kurti asmeninį santykį, geriau juos pažinti, padėti tobulinti nuotolinio mokymosi įgūdžius, skatinti dėstytojų – studentų tarpasmeninę komunikaciją, stebėti studentų

pažangą. Atlikti tyrimai parodė, kad tokių tarpininkų buvimas vaidina svarbų vaidmenį mokinių sėkmingam mokymuisi (Borup, Chambers ir Stimson, 2019, p.257).

Nuotolinis mokymasis didina studentų atskirtį. Kai dėstytojai kuria santykį, stengiasi bendrauti su studentais, mažėja stresas, izoliacijos jausmas. Tarpasmeninis bendravimas gali padidinti studentų motyvaciją (Anzari ir Pratiwi, 2021, p.152).

Vlachopoulos ir Makri (2019, p.609) nagrinėjo aktyvų mokymąsi. Pagrindiniai aktyvaus mokymosi elementai yra: mokinio aktyvumas ir įsitraukimas į mokymosi procesą, priešingai nei tradicinė paskaita, kur studentai pasyviai gauna informaciją. Aktyvus mokymasis didina studentų motyvaciją, įsitraukimą (Licu, Păun ir Ionescu, 2022, p.50). Be to, sėkmingam nuotoliniam mokymui yra būdingas pažangus lankstumas, besimokančiųjų savarankiškumas ir platus skaitmeninių technologijų naudojimas siekiant pagerinti mokymosi rezultatus (Vlachopoulos ir Makri, 2019, p.609).

Apibendrinant galima teigti, kad nuotolinis mokymas internetu yra veiksmingesnis, jei bendravimo kliūtys sumažinamos iki minimumo. Tai pasiekama pagerinus prieigą prie interneto, organizuojant mokymus dėstytojams, užtikrinant, kad dėstytojai ir studentai turėtų sąlygas vystyti efektyvią komunikaciją.

2.6. Akademiniis konsultavimas, jo poreikis mokymosi procesui

Covid – 19 pandemija pakeitė tarpasmeninę dėstytojo ir studento komunikaciją, atsirado daugiau formų, būdų ir galimybių. Be mokymosi proceso paskaitų metu, kai dėstytojas yra objektas, kuris perduoda sukaupias žinias, o studentai jas priima, aukštojo mokslo sistemos egzistuoja akademiniis konsultavimas. Literatūroje ši sąvoka apibrėžiama, kaip pagalbos studentams paslauga, kai aukštosios įstaigos atstovas, dažniausiai dėstytojas suteikia studentui įžvalgų, patarimų ar kryptį akademiniiais, socialiniais reikalais. Akademinių konsultacijų turinys gali apimti diskusijas apie studijų dalykus, jų turinį, dėstomą medžiagą, konsultacijas ir pagalbą, rengiant įvairius rašto darbus, įskaitant ir baigiamuosius (Wang, Houdyshell ir Plescia, 2022, p.115). Dėstytojai, suteikdami akademiniis konsultavimo paslaugą, reprezentuoja tokias vertybes, kaip rūpinimasis, įsipareigojimas, studentų įtraukimas ir įgalinimas, sąžiningumas, profesionalumas bei pagarba.

Jungtinėse Amerikos valstijose atlikti tyrimai įrodė, kad studentų sėkmė aukštajame moksle iš dalies yra nulemta dalyvavimo akademiniame konsultavime. Tyrimas įrodė, kad akademiniis konsultavimas gerina studentų rezultatus, pažangą ir pasitenkinimą studijų procesu.

Akademinių konsultavimo metu, dėstytojo vaidmuo yra suteikti studentams reikalingą informaciją apie rašto ir baigiamuosius darbus, padėti suprasti paskaitų metu dėstomą informaciją. Taip pat nukreipti studentus į kitus susijusius asmenis ar institucijas, kai reikalingos informacijos negali suteikti jie patys. Studento vaidmuo yra rodyti iniciatyvą ir priimti suteikiamą pagalbą (Wang, Houdyshell ir Plescia, 2022, p.118).

Akademinių konsultavimas gali būti vykdomas sinchroniniu arba asinchroniniu būdu. Asinchroninis konsultavimas nevyksta realiu laiku, besimokantieji, dalyvaujantys tokioje komunikacijoje turi galimybę dalyvauti šiame procese bet kuriuo jiems patogiu laiku. Šiai sąveikai internete neretai trūksta gylio ir tęstinumo (Vlachopoulos ir Makri, 2019, p.614). Šiam komunikacijos tipui gali būti naudojamos tokios priemonės, kaip el. paštas, bendravimo programėlės telefone (Messenger, Viber), socialiniuose tinkluose esantys bendravimo kanalai (Instagram, LinkedIn).

Sinchroninė komunikacija vyksta realiu laiku, nesant fizinės komunikacijos galimybei, ją palengvina įvairios mokymosi sistemos, pagal poreikį gali būti naudojamos Microsoft teams, Zoom, Skype, Google Meets. Ši bendravimo forma skatina bendruomeniškumą, įgalina dalijimąsi idėjomis (Malik ir Khurshed, 2011, p.162). Šis komunikacijos būdas yra ypač naudingas, kai organizuojamas, pasitelkiant vaizdines priemones, tai yra arčiausia fizinio kontakto ir bendravimo alternatyva. Zubek ir kt. (2022, p.10) teigia, kad vaizdo įrašo sąveika leidžia ne tik matyti komunikacijos dalyvius, tačiau ir stebėti jų gestus, veido išraiškas, kūno laikyseną) Tyrimai, lyginantys vaizdo komunikaciją su bendravimu tik garsu, atskleidžia tokius privalumus, kaip didesnis grupės problemų sprendimo efektyvumas, trumpesnis diskusijų laikas ir padidėjęs emocinis ryšys. Kiti autoriai pastebi, kad sinchroninių komunikacijos technologijų naudojimas su vaizdu gali padėti dėstytojams lengviau užmegzti asmeninius santykius ir stiprinti ryšį su studentais, o tai sustiprina socialinį buvimą ir emocinį bei pažintinį įsitraukimą ir pasitenkinimą studijomis. 2016 metais atliktas tyrimas parodė, kad studentai mieliau asinchroninę bendravimo priemonę renkasi elektroninį paštą, o sinchroninę - „Skype“ (Wang, Houdyshell ir Plescia, 2022, p.120).

Efektyviausias būdas akademiniam konsultavimui organizuoti yra gyvi susitikimai, kurių metu dėstytojas ir studentas susitinka numatytu laiku ir yra vienoje vietoje. Gyvas bendravimas – greitas atsakas, teigia Zubek ir kt. (2022, p.17). Gyvo pokalbio metu bet koks dalyvio reagavimas, daro įtaką kito dalyvio atsakymui, taip vyksta komunikacija einamuoju metu, dalyviai turi galimybę reaguoti iš karto. Pandemijos kontekste nuotoliniai susitikimai ir konsultacijos vertinamos teigiamai, padeda išlaikyti ryšį tarp dėstytojo ir studento, tačiau verta paminėti, tad šios priemonės negali atstoti gyvo bendravimo.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad akademinis konsultavimas yra neatsiejama sėkmingo mokymosi proceso dalis. Ši sąvoka apibrėžiama, kaip pagalbos studentams paslauga, kai dėstytojas suteikia studentui įžvalgų, patarimų ar kryptį akademiniams klausimais. Akademinių konsultacijų būdai gali būti „akis į akį“ konsultacija, bendravimas el. paštu ar soc. tinkluose, Konsultacijų turinys gali apimti diskusijas apie studijų dalykus, jų turinį, dėstomą medžiagą, konsultacijas ir pagalbą, rengiant įvairius rašto darbus, ypač ši paslauga vertinama ir ja skatinama naudotis, rašant baigiamuosius bakalauro ar magistro darbus.

2.7. Bendramokslių tarpasmeninė komunikacija

Be tarpasmeninės komunikacijos tarp dėstytojo – studento, neišvengiamai yra svarbi ir komunikacija tarp bendramokslių, tai gali būti vienas iš nuotolinio mokymo sėkmės veiksnių. Bendraamžių santykio kūrimas ir palaikymas esant nuotoliniam mokymuisi tampa tyrimų objektu. Autoriai nagrinėja, kaip plėtoti santykį nesusitinkant gyvai, tik bendraujant nuotoliu. Literatūroje teigiama, kad kolegialumas (en. collegiality) – pagrindinė akademinė vertybė, kuri yra prarandama, vykdant nuotolinį ar hibridinį mokymą. Kolegialumas – tai draugystė ir bendradarbiavimas tarp kolegų, kurie dalijasi atsakomybe (Malik ir Khurshed, 2011, p.168). Organizuojant nuotolinį mokymą, pirmakursiai studentai pažinti savo kolegas, dėstytojus, socialinę aplinką yra priversti virtualiu būdu, o tai kelia izoliacijos, vienišumo jausmus, studentai netampa pilnaverčiais akademinės bendruomenės nariais (Vania, Yudiana ir Susanto, 2022, p.73). Tačiau, kai kurie tyrimai padėjo atskleisti, kad šiuolaikiniai studentai jaučia mažesnę poreikį gyvai bendrauti su bendraamžiais. Jie mieliau bendrauja el. paštu, nes mano, kad tai yra tinkamiausia priemonė aiškiai ir konkrečiai bendrauti. Galiam daryti išvadą, kad nuotolinio mokymo metu studentams nėra suformuojami gyvo bendravimo įgūdžiai ir (Angelaki ir Mavroidis, 2013, p. 81).

Komandinis darbas leidžia ne tik geriau išmokti, bet ir pažinti vieni kitus, efektyviau bendrauti ir spręsti problemas. Neabejotinai yra daug mokinių asmenybės ir mąstymo aspektų, kuriuos galima ugdyti, pertvarkyti ir per tiesioginę dėstytojo-studento, studento-studento sąveiką ir bendravimą. Pavyzdžiui, studentai įgyja pasitikėjimo klaseje, kai diskutuoja tarpusavyje ir su dėstytoju, tobulėja jų raiškos būdas, emocinis stabilumas, pasitikėjimas savimi, bendravimo ir tarpasmeniniai įgūdžiai. Yra daug socialinių ir moralinių vertybių, kurių studentai mokosi bendraudami su studentais ir dėstytojais. Studentai paprastai turi galimybę diskutuoti su bendramoksliais ir dėstytoju įvairiais klausimais. Tai įmanoma tik

esant „akis į akį“ bendravimui, dalijimusi idėjomis, ugdant kritinį mąstymą (Malik ir Khurshed, 2011, p.172).

Studentai pasigenda bendrumo jausmo su bendramoksliais, jiems trūksta gyvo bendravimo. Kuriant sėkmingą klasės bendruomenę reikia pastangų, susikaupimo, planavimo ir nuoseklaus bei sistemingo požiūrio į procesą. Empatijos rodymas bendraujant su bendramoksliais yra būtina sąlyga, siekiant ugdyti studentų įsitraukimą. Empatija pasireiškia, padedant silpnesniems spręsti užduotis. Be to, studentai, gebantys sukurti teigiamus tarpasmeninius santykius, rodo geresnius mokymosi rezultatus, yra labiau motyvuoti. Fitzgerald ir Hooke (2022, p.370) pastebėjo, kad santykiai turi didesnę potencialą vystytis, kai komunikuojančios grupės turi panašumų, pvz. lytis, etninė kilmė, pomėgiai ir pan.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad komunikacija tarp bendramokslių yra neišvengiamai svarbi švietimo proceso dalis. Organizuojant nuotolinį mokymą, studentai yra priversti pažinti bendramokslius, nesusitinkant jų gyvai, o bendraujant tik pasitelkus išmaniąsias technologijas, dėl to ypač pirmo kurso studentai jaučiasi izoliuoti, vieniši, neužmezga stiprių santykių, netampa akademinės bendruomenės dalimi. Mokslinėje literatūroje teigiama, kad komunikacija su bendramoksliais leidžia pasiekti aukštesnius rezultatus, motyvuoja, padeda lengviau spręsti iškilusias problemas.

III. DĖSTYTOJO - STUDENTO TARPASMENINĖS NUOTOLINĖS KOMUNIKACIJOS YPATUMŲ EMPIRINIS TYRIMAS

3.1. Tyrimo metodika

Kokybinio tyrimo strategija puikiai tinka socialiniams reiškiniams tirti ir nagrinėti, kai siekiama į tiriamą reiškinį pažvelgti išsamiau, „eiti į gylį“, atskleisti dar nenagrinėtus aspektus. Tyrimo strategija pasirinkta, atsižvelgiant į tyrimo problematiką, atsirenkant tinkamiausią būdą geriausiems rezultatams pasiekti. Tyrimo tikslui ir uždaviniams pasiekti buvo pasirinktas kokybinis interviu metodas. Vienas pirmųjų žingsnių, kuris yra atliekamas, siekiant nagrinėti tiriamąjį reiškinį – nustatyti jį apimančią generalinę aibę. Tai - tyrimo vienetų, žmonių, organizacijų, bendruomenių, grupių svarbių tyrimo objektui nagrinėti, visuma (Rupšienė, 2007, p.8). Iš tyrimo generalinės aibės, sudaroma tyrimo imtis. Tai generalinės aibės dalis, kuri dalyvauja tyrime. Tyrimo dalyvių atranka yra svarbus interviu tyrimo proceso elementas, kuris tiesiogiai lemia surinktų duomenų kokybę, tyrimo tikslų atitikimą, būsimų apibendrinimų ribas, teigia Rupšienė (2007, p.37). Informantams surasti pasirinkta **homogeninių atvejų atranka**. Buvo pasirinkta tam tikra subgrupė, panašių atvejų visuma, siekiant ištirti šiuos atvejus giliau (Rupšienė, 2007, p.45). Visi pasirinkti atvejai yra panašūs tam tikru požymiu – Mykolo Romerio universiteto X programos antros pakopos (magistrantūros), 2021 metų laidos studentai.

Planuojant tyrimą, preliminarį tyrimo imtis buvo apspręsta iš anksto, tačiau pagal poreikį buvo pildoma ir apklausiami papildomi informantai, kol gaunama tyrimui reikalinga informacija. Buvo laikomasi duomenų prisotinimo principo, kuris reiškia, kad imami interviu tol, kol gaunama informacija papildo jau surinktus duomenis, šis procesas stabdomas, kai duomenys pradeda kartotis ir nebeatskleidžia tyrimui naudingos informacijos (Rupšienė, 2007, p.41). Nedidelė tyrimo imtis (8 informantai) leidžia kiekvieną atvejį nagrinėti išsamiai.

Tyrimo instrumentu buvo pasirinktas **pusiau struktūruotas interviu**, kurio metu informantams buvo užduodami orientacinio pobūdžio klausimai. Interviu metu jie galėjo būti keičiami, nukreipiant informantą norima linkme. Pagrindinis interviu privalumas yra tas, kad tyrėjas užduoda tik orientacinio pobūdžio klausimus, o informantas gali laisvai ir spontaniškai reikšti savo mintis ir emocijas. Be to, interviu yra lankstus apklausos metodas, kurio metu tyrėjas gali spontaniškai užduoti papildomus klausimus ar keisti jų eigą, laisvai interpretuoti gautą medžiagą, interviu suteikia galimybę išsamiau susipažinti ir suprasti informantą, išsiaiškinti jo žinias, vertybes, požiūrį ir patirtis, kurios yra aktualios tyrimui (Kardelis, 2016, p.216). Interviu metu tyrėjas ne tik gauna žodinę informaciją, tačiau gali stebėti informanto

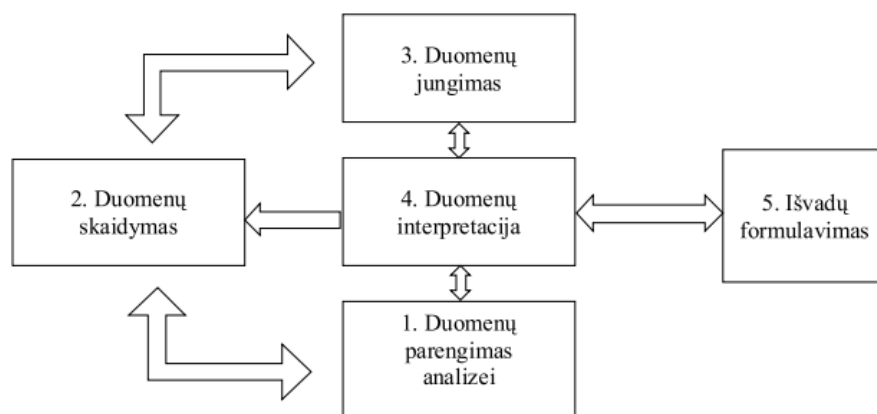
elgesį pokalbio metu, jo emocijas, veido ir kūno siunčiamus signalus, kurie taip pat gali būti naudingi tyrimui. Toks interviu tipas leidžia atskleisti netikėtus, iš anksto nenumatytus tyrimo problematikos aspektus (Rupšienė, 2007, p.65). Rupšienė (2007, p.71) akcentuoja, kad interviu sėkmė labiausiai priklauso nuo tyrėjo gebėjimo megzti santykį su informantu, užduoti tikslingus ir vertės atnešančius klausimus, nukreipti informantą norima linkme, geriausiai rezultatai pasiekiami, kai tyrėjas yra empatiškas, subtilus, geba sukurti geranorišką aplinką, kurioje informantai jaučiasi saugiai ir gali atsiverti. Tinkamų įgūdžių neturėjimas gali lemti prastus tyrimo rezultatus, jie bus neišsamūs, jų bus mažiau.

Duomenų rinkimo procesas. Tyrimas buvo vykdomas šių metų kovo – balandžio mėnesiais. Informantams dalyvauti tyrime buvo pasiūlyta bendraujant soc. tinkluose. Visi tyrimo dalyviai buvo supažindinti su tyrimo tikslu, klausimyno turiniu, buvo užtikrintas jų anonimiškumas ir duomenų konfidencialumas. Tyrimui reikalingi duomenys buvo renkami klausinėjant, atliekant pusiau struktūruotą interviu. Nepaisant pasirinktos tyrimo strategijos, interviu išlieka bene populiariausiu duomenų rinkimo metodu, teigia Rupšienė (2007, p.63). 2 informantai tyrime dalyvauti negalėjo, nes buvo išvykę ir nebuvo galimybės susiderinti tinkamo laiko. Informantai buvo apklausiami tol, kol gaunama pasikartojanti informacija, todėl iš viso buvo atlikta 8 pusiau struktūruoti interviu, kurių trukmė nuo 20 iki 38 minučių.

Siekiant atlikti kokybišką tyrimą, svarbu įvertinti duomenų patikimumą ir validumą. Tai du pagrindiniai rodikliai, rodantys atlikto tyrimo kokybę ir yra svarbiausi duomenų rinkimo etape. Duomenų **validumas** – tai pasirinkto metodo tinkamumas tiriamam reiškiniui tirti ir yra apibrėžiamas, kaip kiekvieno tyrėjo siekiamybė. Validumas reiškia, kad tirama tai, kas norima ištirti, metodas yra pritaikytas informantams (Kardelis, 2016). Autorius priduria, kad norint įrodyti interviu metodo validumą, būtina jį palyginti su panašiu interviu, kurio validumas jau įrodytas. Jei gaunami panašūs rezultatai, galima daryti išvadą, kad interviu yra pakankamai validus. Apie validumo užtikrinimą tyrėjas turi mąstyti kiekviename tyrimo etape ir stengtis metodologiškai teisingai įveikti kiekvieną tyrimo etapą, jeigu bent vienas tyrimo elementas nėra validus, visas tyrimas gali tapti bevertis (Rupšienė, 2007, p.38). Kitas svarbus tyrimo kokybės požymis – patikimumas, kuris yra glaudžiai susijęs su validumu, tik patikimas tyrimas gali būti validus (Rupšienė, 2007, p.46). **Patikimumas** - tai galimybė nuosekliai pateikti rezultatus, jis patikrinamas, kai po tam tikro laiko atlikus tą patį tyrimą, gaunami panašūs rezultatai. Patikimumas dažniausiai siejamas su tyrimo instrumentu, pabrėžia Rupšienė (2007, p.46), jei pasirinktas tyrimo instrumentas yra patikimas, tą patį instrumentą panaudojus dar kartą, bus gaunami panašūs rezultatai.

Tyrimo ribotumu galima laikyti tai, kad šiame darbe yra nagrinėjama tik vieno kurso studentų patirtis, kuri priklausomai nuo aukštosios mokyklos, studijų krypties, vietovės, kitų socialinių ir demografinių veiksnių gali skirtis. Darbe nėra analizuojami kiti atvejai, neištraukiama daugiau pavyzdžių, todėl iš gautų rezultatų negalima daryti bendrinio pobūdžio išvadų.

Duomenų analizės eiga. Žydžiūnaitė ir Sabaliauskas (2017, p.254) teigia, kad duomenų analizė yra kūrybinis procesas, kurį nuosekliai ir sąmoningai kuria tyrėjas. Gavus žodinių informantų sutikimą, visa tyrimo eiga buvo įrašoma į diktofoną. Gauti tyrimo duomenys buvo sisteminami pagal tyrimo tikslą ir problematiką, išskiriant prasminius vienetus – kategorijas ir kodus. Tyrimo metu gauti duomenys buvo aprašyti, interpretuoti, remiantis teorine medžiaga. Surinktiems duomenims analizuoti pasirinkta Yin (2011, cit. iš Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016, p.342) duomenų analizės schema.

4 pav. Kokybinio tyrimo duomenų analizės schema pagal Yin (2011, cit. iš Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016, p.342)

Pagal autorių, pirmasis etapas – **Duomenų parengimas analizei (1)** – šio etapo metu, interviu metu surinkti duomenys yra paruošiami tolimesnei analizei, jie yra transkribuojami. Kiekvienas interviu išrašomas (perkeliamas į tekstinį formatą) tiksliai toks, koks yra, pridėdant visas pastabas ir neverbalinės informacijos elementus. Iš 8 interviu buvo gauti 40 lapų tekstinės medžiagos. **Duomenų skaidymo etapas (2)** yra surinktos informacijos skaidymas į smulkesnes dalis, atliekamas duomenų kodavimas, duomenys skirstomi pagal tyrėjo nustatytus kategorijas ir kodus. Tai išskirtinai analitinis ir interpretacinis procesas. **Duomenų jungimo metu (3)** jau turimos duomenų grupės, kategorijos, apjungiamos tarpusavyje, ieškoma pasikartojančių duomenų, arba kaip tik – kardinaliai skirtingų. „Kodavimas yra kodų sukūrimas ir jų priskyrimas konkrečioms teksto dalims“ – teigia, Gaižauskaitė ir Valavičienė (2016, p.348).

Kiekvienas kodas atspindi jam priskirto teksto pagrindinę mintį. Kodavimas yra unikalus interpretacinis procesas, priklausanti nuo tyrėjo, nes kiekvienas tyrėjas tam pačiam tekstui gali priskirti skirtingą kodą. Kodavimo procesą sudaro keli ciklai, kurių metu turima informacija grupuojama, apjungiama, skaidoma į smulkesnius kodus. Keli panašūs kodai, susiję ta pačia tema gali būti sujungiami į kategorijas (Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016, p.352). **Duomenų interpretacija (4)** reiškia naujo pasakojimo kūrimą, kuris atliekamas, pasitelkus duomenų jungimo etapo rezultatais. Gautų duomenų interpretacijos etapas yra didžiausias kokybinio interviu iššūkis, tai yra intelektinė veikla, kuri reikalauja tyrėjo analitinių, interpretacijų ir kūrybinių įgūdžių (Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016, p.361). Duomenų interpretacija suteikia duomenims aiškumo ir prasmės. **Išvados (5)** yra grindžiamos duomenų analize bei atliktu jų interpretavimu, išvados apibendrina visą atliktą tyrimą.

Tyrimo etika. Siekiant užtikrinti rezultatų patikimumą ir nepakenkti informantams, atliekant tyrimą, buvo laikomasi svarbiausių kokybinių tyrimų etikos principų. Tai pagarbos privatumui, geranoriškumo, konfidencialumo, anonimiškumo principai (Žydzžiūnaitė ir Sabaliauskas, 2017, p.249). Siekiant užtikrinti tyrimo dalyvių konfidencialumą ir anonimiškumą, tyrimo metu informacija buvo prieinama tik tyrėjui. Visi informantai suteikė žodinį sutikimą dalyvauti tyrime ir bet kuriuo metu, esant poreikiui, iš jo pasitraukti ir nebedalyvauti toliau, taip pat sutiko, kad interviu metu buvo naudojamas diktofonas. Tyrimo dalyvių sunumeruoti eilės skaičiais (I1-I8). Šiame darbe yra pateikiami tik apibendrinti tyrimo rezultatai, kurie neleis identifikuoti informantų.

3.2. Dėstytojo – studento tarpasmeninės komunikacijos samprata

Komunikacijos proceso samprata

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Komunikacijos proceso samprata	Žinių perdavimas	Tai reiškiny išmokyti, įgauti žinių, vadinkim, nu čia turbūt abipusis komunikavimas, kad studentas išmokyti iš dėstytojo, dėstytojas iš studento kažko išmokyti (I7)
		Tai tas vadinkim, mainai, informacijos mainai, kaip procesas, žinių, patirčių perdavimas (I5)
	Problemų sprendimas	Kažkaip gali pasiklausti ir jis tau atsakys (I8)
		Komunikacija su dėstytojais yra procesas, kurio metu studentas ir dėstytojas bendrauja ir siekia išsiaiškinti jiems rūpimus klausimus (I1)
		Suprantu tą reiškinį taip, kad, jeigu aš paklausu, jeigu noriu pasikonsultuoti, man žmogus atsako (I3)
		Kai studentui iškyla problemų ar klausimų įmanoma susisiekti su dėstytoju ir viską išsiaiškinti (I2)
	Santykio kūrimas	Tarpasmeninę komunikaciją su dėstytoju aš suprantu tikriausiai, kaip nuolatinį, asmeninį bendravimą, tai kažkokį santykių kūrimą verbalinės ir neverbalinės komunikacijos būdais (I7)
		O galbūt netgi kažkokio ryšio sukūrimą, kaip su žmogumi aš tikriausiai suprantu taip (I4)
		Tarpasmeninė komunikacija, man atrodo, kaip kažkas asmeniškio (I7)
		Tikslas, aišku, yra pasąmoninis sužinoti daugiau, tai bendrauji, kad palaikyti ryšius, kad tu žinotum, tie patys reikalavimai, ko jis [dėstytojas] reikalaus, stengiesi tas žinias ir perimti (I6)
		Komunikacija tarp 2 asmenų, bet toks tarpasmeninis glausčiau negu, kad tik, kad būtų oficialaus <...> (I7)
	Lūkesčių nustatymas	Galvoju, kad komunikacija tarp dėstytojo ir studento, iš esmės, yra lūkesčio nustatymo klausimas iš abiejų pusių. Koks yra lūkestis iš dėstytojo, nustatant, galbūt, paskaitos tikslus ir jo lūkesčius studentams. O iš kitos pusės sužinoti ir paties studento lūkestį apie dalyką ir panašiai (I5)

Įvertinus informantų atsakymus į klausimą, kaip suprantamas tarpasmeninės komunikacijos procesas, didžioji dalis ši reiškinį supranta, kaip informacijos mainus tarp dviejų skirtingų polių, kurie turi skirtingas atsakomybes, dėstytojas turi perduoti sukauptas žinias, o studentas – kiek įmanoma daugiau jų perimti. Informantai pabrėžia, kad tarpasmeninė komunikacija tarp dėstytojo ir studento vyksta, kai studentai turi klausimų ir susiduria su neaiškumais. Taip pat, komunikacijos procesas yra suprantamas, kaip informacijos mainai ar lūkesčių nustatymas. Kiti informantai akcentuoja santykio kūrimą ir ryšio svarbą. Užmegztas santykis padeda sužinoti daugiau, geriau išmokyti.

Svarbu paminėti, kad komunikacijos metu kuriamas ryšys tampa ne tik formalus, jis „išeina“ iš studijų dalyko ribų ir leidžia bendrauti platesnėmis temomis, taip studentai ir dėstytojai atranda sinergijos taškų ne tik studijų klausimais. Be to, pabrėžtina, kad dėstytojas dažniausiai suprantamas, kaip autoritetas ir jo nuomonė yra svarbi, laikoma vertinga: „Gal aš

gyvenime darau ir man labai svarbu išgirsti nuomonę, nes tai yra tos srities specialistas“. Dar vienas informantas (I5) komunikaciją tarp dėstytojo ir studento supranta, kaip abipusį lūkesčių nustatymą: „Galvoju, kad komunikacija tarp dėstytojo ir studento, iš esmės, yra lūkesčio nustatymo klausimas iš abiejų pusių. Koks yra lūkestis iš dėstytojo, nustatant, galbūt, paskaitos tikslus ir jo lūkesčius studentams. O iš kitos pusės sužinoti ir paties studento lūkestį apie dalyką ir panašiai“.

Kategori-ja	Kodas	Interviu tekstas
Iniciatori- us	Studentas	Visada būnu aš [studentas] (I2)
		Visiškai ne, visa komunikacija ateina tik iš manęs (I8)
		Dažniausiai šios komunikacijos iniciatorius yra studentas (I1)
	Neiniciatyvus dėstytojas	Ne kiekvienas dėstytojas nori ir ne kiekvienas rodo tą norą (I3)
	Neiniciatyvus studentas	Aš [studentas] pas juos nelendu, kol jie [dėstytojai] pas mane nelenda (I7)

Dažniausiai komunikacijos iniciatorius yra studentas, taip teigia informantai. Vienas informantas (I3) akcentavo, jog ne visi dėstytojai yra suinteresuoti bendrauti. Dažniausiai bendraujama tik tada, kai yra tikslingas poreikis, be priežasties komunikacija nevyksta: „Aš [studentas] pas juos nelendu, kol jie [dėstytojai] pas mane nelenda“.

Komunikacijos priežastys

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Komunikacijos priežastys	Komunikacija dėl studijų	Ooo labai nelengvas klausimas, sakyčiau, tai gal galėčiau apibūdinti keliais sluoksniais, visų pirma tai aišku dėl mokslo komunikacija yra (I4)
		Turimi klausimai dėl dėstomo dalyko, ar dalyko dėstytojui, susiję su dėstoma medžiaga, ar norint gauti papildomos informacijos (I3)
		Aš, asmeniškai, pagrįdė su dėstytojais bendraudavau tada, jeigu reikėdavo pagalbos, tarkim, dėl egzaminų, kažką pasikonsultuoti, dėl namų darbų arba uždavinių, kurie mums buvo užduoti, jeigu kažko nesupranti paskaitų metu, kad taip pat pasikonsultuoti (I2)
		Dažniausia priežastis yra kažkokie netikslumai, kai nesupranti medžiagos, kažkokių klausimų turi (I8)
		Ir greičiausiai bendravimą, tiek apie studijų dalykus ar ne, bendravimą apie užduočių pateikimą ir atlikimą (I5)
		Ar ruošiantis sudėtingiems egzaminams, kai ne visos temos yra aiškos ir suprastos, studentas turi papildomų klausimų (I2)

Tarpasmeninė komunikacija dažniausiai vyksta dėl su studijomis susijusių dalykų. Tai gali būti studijų proceso metu iškilusios problemos, turimi klausimai, kai atsiranda poreikis papildomai informacijai gauti. Komunikacija dažnesnė tampa prieš egzaminus: „Ar ruošiantis

sudėtingiems egzaminams, kai ne visos temos yra aiškos ir suprastos, studentas turi papildomų klausimų“. Vienas informantas (I2) akcentavo, kad tarpasmeninė komunikacija su dėstytojais vyksta tik dėl studijų, kitomis temomis komunikacijos nėra: *„Daugiau, aš, asmeniškai, su jais apie nieką ir nebendraudavau“.*

Galima daryti išvadą, kad komunikacija vyksta tik dėl studijų, kitomis temomis jos yra daug mažiau, tačiau užmezgus artimesnį santykį, atsiranda ir neformalus bendravimas, aprėpiamas platesnis temų spektras, bendraujama ne tik dėl studijų: *„Bet labai smagu, kai dalis dėstytojų gali bendrauti, komunikuoti ir platesnėmis temomis, platesniais dalykais, kažko pasiklausti, daugiau pasiklausti, kur jisai, pavyzdžiui, tą teoriją, kurių mums dėsto, pagal praktiškai galima panaudoti“.* Toks bendravimas džiugina ir informantai jį vertina teigiamai. Užmegztas santykis leidžia patirti teigiamas emocijas: *„Ir manau, kad ta komunikacija tokia, tada labai padeda ir dalyką mokytis, o tada lengviau, fainiau ir eini su malonumu“.*

Komunikacijos dažnis

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Komunikacijos dažnis	Skirtingas dažnis	Komunikacijos dažnis labai skirtingas su kiekvienu dėstytoju, su vienais komunikuojama dažniau, su kitais rečiau, kartais visai komunikacija nevyksta: Priklauso turbūt nuo studijų dalyko ir dėstytojo, tai tikrai nebus vienodas dalykas. Tai labai priklauso, skirtingai nuo dėstytojų (I3)
	Vyksta retai	Iš tikrųjų praktiškai nesikreipiau per kol studijavau (I8)
		Vieną kartą į vieną dėstytoją, nes buvau ne į tą papkę įdėjusi egzaminą ir liko kaip skola ir tada aiškinausi kaip čia pataisyti situaciją (I8)
		Vieną arba nė vieno karto kreipiuosi į mėnesį pas dėstytojus (I6)
		Mhmm, nedažnai, tikrai nedažnai, atrodo tik tiek, kiek reikalauja tas dalykas, tiek ir bendrauji. (I7)
		Paskui nežinau, nelabai. Dėl darbų ar atsiskaitymų mes grupė patys susirašydavom, susikomunikuodavom. Nežinau, nelabai į juos kreipdavausi (I6)
		Magistro studijose tikrai rečiau tenka komunikuoti su dėstytoju (I1)
		Labai retai vykdavo komunikacija. Nes, man atrodo, kad jei turėjau kažkokių minimalių klausimų kreipdavausi į kursiokus, nes žinojau kad galbūt greičiau suvaikščios informacija, negu užkrauti dėstytoją kažkokiu klausimu (I5)
	Nėra poreikio komunikuoti	Nebuvo poreikio papildomai bendrauti, dalykas vyko sklandžiai tai ir nereikėjo nieko klausti ir bendrauti (I5)
		Bet šiaip, kad kreipčiausi, tai ne, nepasakyčiau. Esam gana atsiriboję nuo dėstytojų, pasakyčiau (I6)
	Komunikacija nevyksta	Yra dėstytojų, kurių nesu mačius gyvai (I1)
	Studentai nenori trukdyti dėstytojų	Skambinant dėstytojui ar kviečiant jį susitikti, jaučiuosi, kad trukdau, gal paskambinsiu netinkamu metu, gal jis bus paskaitoj ir neišsijungęs telefono garso, sukelsiu nepatogumų (I1)
		Kviečiant gyvai, jaučiu, kad dar labiau trukdau, esu dirbanti, sunku rasti abiem pusėms tinkamą laiką, nesinori trukdyti apkrauti dėstytojo (I1)

Komunikacijos dažnis tarp dėstytojų ir studentų yra labai skirtingas, priklauso nuo daugybės aspektų. Apžvelgiant informantų atsakymus, galima teigti, kad komunikacija su dėstytojais vyksta labai retai, tik esant būtinam poreikiui. Informantai pabrėžia, kad, stengiasi savarankiškai spręsti turimas problemas, neįtraukia dėstytojų. Studijų procesas yra pakankamai aiškus, todėl nėra poreikio bendrauti. Hibridinis studijų modelis apriboja galimybes gyvai komunikacijai vyksti. Dar vienas svarbus aspektas, informantai kreipdamiesi į dėstytoją, jaučia, kad jam trukdo, todėl nenori sukelti nepatogumų ir trukdyti. Retos komunikacijos priežastis – nenoras apkrauti dėstytojų klausimais, vertinamas jų laikas ir didelis užimtumas, stengiamasi turimus klausimus išspręsti su kursiojų pagalba, neįtraukiant dėstytojų.

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Komunikacijos dažnis	Vyksta dažnai	Tai va, vėlgi tas ne negaliu pasakyti to dažnumo bet, kad ir po kai kurių paskaitų galimybė sukontaktuoti, pabendrauti, paklausti arba prieš paskaitą. Tikrai va tas dažnumas toksai didelis, bet jis pridėjo bonuso (I4)
		Su dėstytojais komunikuodavau, nu beveik kiekvienos paskaitos metu, galima sakyti, kiek ten tų paskaitų turėdavom per tuos visus metus, kiekvieno dalyko, nes kiekvieną paskaitą atsirasdavo kažkas, ko reikėdavo paklausti, nes vis tiek tu žmogus būna nesupranti (I2)
		Šiaip aš esu labai šiaip kalbus žmogus, bendraujantis ir jeigu kažkas kirba, aš noriu paklausti, tai ar po paskaitos, pavyzdžiui, pasiklausti (I4)
	Neformalus santykis skatina komunikaciją	Jeigu kažkoks užsimezga vadinkim, neformalus bendravimas, didesnis ryšys, tada ir kreipiesi ne konkrečiais dalyko klausimais, bet tokiais bendriniais dalykais (I7)
		Viena dėstytoja, <...> nes mes ir toliau bendraujam ir socialiniuose tinkluose <...> tai, vadinkim, tas visiškai išlipimas iš mokslo įstaigos į tą tokį asmeniškumą ir bendravimą toliau, tikėtina, kad išliks tas bendravimas ir pasibaigus studijoms, tais formaliems ryšiams nutrūkus, išliks (I7)

Vienas informantas (I4) teigia, kad palaiko aktyvią komunikaciją su dėstytojais, nuolat bendrauja ir tai kuria labai didelę vertę visam studijų procesui. Šią mintį paantrina dar vienas informantas (I2) kuris teigia, kad su dėstytojais bendrauja kiekvieną paskaitą. Dar vienas informantas (I4) pabrėžia savo asmenines savybes, yra smalsus, todėl linkęs daugiau bendrauti. Be to, užmegztas neformalus bendravimas sukuria terpę kreiptis dažniau. Dėstytojo parodyta iniciatyva, leidžia užsimegzti neformaliems santykiams, kurie išlieka ir pasibaigus dalyko kursui.

Apibendrinant galima teigti, kad tarpasmeninės komunikacijos procesas yra informacijos mainai, kai dėstytojas turi perduoti sukauptas žinias, o studentas jas priima. Komunikacijos iniciatorius dažniausiai yra studentas, tik išimtiniais atvejais – dėstytojas. Komunikacija dažniausiai vyksta dėl su studijomis susijusių dalykų, tačiau užmegztas neformalus santykis su dėstytojais vertinamas teigiamai. Magistrantūros studijos yra

savarankiškesnės nei bakalauro, todėl informantai su dėstytojais bendrauja ženkliai mažiau, tik, esant būtinam poreikiui, o užmegztas neformalus santykis, leidžia komunikacijai vykti dažniau ir ne tik dėl studijų.

3.3. Tarpasmeninės komunikacijos būdai

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Komunikacijos būdai	Pagal poreikį	Renkuosi tą būdą, kuris atrodo geriausias konkrečiam atvejui (I1)
		Arba laišku, arba asmenine žinute, arba akis į akį, gyvai pasikonsultuoti (I2)
		Komunikacija įvairiai gali būti, tiek laiškais, tiek Facebook, tiek susirašinėjimas grupėse (I6)
		Nu aš tokia, kad aš mėgstu patikrinti daug kanalų, tai aš galiu parašyti laišką, tiesiogiai, tai pirminis kanalas, jeigu aš turiu jį soc. tinkluose, galiu parašyti žinutę, galiu skambinti (I7)
		Tačiau visada atsižvelgiu, ar tai bus patogiu ir priimtina abiem pusėms (I6)
		Paštu, per Moodle sistemą (I8)
		Čia labai priklauso ir nuo dėstytojo, studento įgūdžių, kaip jie moka bendrauti, reikšti mintis, kaip jiems patinka, kam jie turi laiko (I3)

Apklausus informantus, paaiškėjo, kad skirtingiems poreikiams pasiekti, taikomi skirtingi komunikacijos būdai. Studentai naudoja įvairius komunikacijos būdus savo tikslams pasiekti. Apklausti informantai mėgsta išbandyti skirtingus kanalus. Svarbu pabrėžti, kad komunikuojant, stengiamasi, jog pasirinktas komunikacijos kanalas būtų priimtinas abiem pusėms, tiek studentui, tiek dėstytojui. Du informantai teigia, kad mieliau renkasi asinchroniškus komunikacijos būdus. Be to, komunikacijos būdas priklauso ne tik nuo esamos situacijos, bet ir nuo susiformavusių komunikavimo įgūdžių.

„Akis į akį“ komunikacija

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Akis į akį komunikacija	Prioritetas gyvam bendravimui	Nu aš kadangi man patinka gyvai susitikti, tai aš džiaugiuosi, kai dėstytojas randa laiko gyvai susitikti, dėl to aš esu linkusi palaukti savaitę ar dvi ir daryti tuos darbus, ruošti tam susitikimui (I7)
		Tai bet kokių atvejų, pirmas pasirinkimas būtų bendravimas gyvai (I3)
		Kadangi aš lankiau paskaitas praktiškai visas, tai tikrai man priimtinausia yra klausti paskaitų metu. Tai be abejo, aš esu fanė bendravimo gyvai. (I3)
	Galimybė pasitikslinti	Man tai yra gyvai todėl, kad aš esu tos kartos atstovas, kuris esu pripratęs bendrauti gyvai, tai čia galim priimti truputį amžiaus skirtumą (I4)
		Ir tada norisi vat, o iš to dar paklausti, o gal galit šitą papildyti, nes šitas dalykas man yra labai įdomus. Tai manau, kad tikrai, jeigu reikėtų rinktis, imti gyvai ir vien dėl to, kad plačiau gali išsiaiškinti, ko tau reikia, tarkim, su poreikiu kažkokiu ar klausimu (I4)

		O jeigu konsultuojiesi balsu dar yra galimybė perklausti iš naujo, ar gali pakartoti ir pan. (I2)
	Greitis	Nes reagavimas yra čia ir dabar, pasiekiamas efektyvesnis ir greitesnis rezultatas (I5)
		Gyvas bendravimas leidžia reaguoti iš karto, sprendimai priimamai čia ir dabar (I1)
		Nereikia laukti atsakymo kelias dienas, gyvai bendraujant, viskas vyksta greit, čia ir dabar (I5)
		Aišku susitikimai gyvai palengvina, nes tada gali išsiaiškinti tikrai viską kas domina ir lengviau susitarti. Gali kilti papildomų klausimų, tai užduodi juos (I4)
		Aišku susitikus gyvai bendrauja gerai ir greitai ir sklandžiai (I4)
		Galima kartu padiskutuoti, o diskutuojant prieinama prie gerų sprendimų, gimsta labai geros mintys (I1)
		Kai turiu poreikį išsamesnei konsultacijai, kai norisi kartu padiskutuoti ir drauge priimti sprendimą, tuomet kviečiu susitikti (I2)
		Jeigu norisi kartu padiskutuoti, tada gyvai susitikti (I2)

Nepaisant naudojamų skirtingų komunikacijos būdų, informantai prioritetą teikia „akis į akį“ komunikacijai, kuri yra efektyviausia ir kuria daugiausiai pridėtinės vertės. Gyvą bendravimą informantai renkasi, nes yra prie jo pripratę. Gyvas bendravimas leidžia išplėsti komunikaciją, perklausti, papildyti atsakymą, sužinoti daugiau. „Akis į akį“ bendravimas leidžia komunikacijai vykti greitai, be uždelsimo, atsiranda galimybė greitai reaguoti. Šis būdas yra efektyvesnis, nei bendrauti, pvz. laiškais. Atsiranda galimybė iš karto reaguoti, pakartoti klausimą, jį patikslinti. Gyvų susitikimų metu komunikacija vyksta sklandžiai, tokie susitikimai yra lankstesni, suteikia daugiau galimybių, vyksta aktyvios diskusijos, kurių metu priimami sprendimai, yra abiejų komunikacijos proceso dalyvių bendras rezultatas.

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Akis į akį komunikacija	Sunku rasti laiko	Tačiau susitikimui sunku rasti abiem tinkamą laiką, užtrunka tas derinimas (I3)
		Gyvi susitikimai užtrunka daugiau laiko (I2)
		Aišku komunikacija gyvai yra pats geriausias ir aiškiausias būdas susitarti ir visą kitą, bet tiesiog aš fiziškai labai retai būnu (I5)
		Į save žiūrint dirbančiam studentui labai sunku prisitaikyti. Dėstytojai skirti laiko po savo darbo valandų, vakare arba kažkaip derintis yra sudėtinga žiūrint ir iš jų perspektyvos (I5)
		Su gyvu bendravimu, kai dirbi ir studijuoji yra ganėtinai sunku susirasti dėstytoją sau patogiu metu (I5)
		Matau, kad neišdiskutuosim klausimo susirašinėdami ir tai užtruks per daug laiko, tada efektyviau yra susitikti. Šį pusmetį gal turėjom vieną susitikimą (I5)
		Atvirai pasakius, netrūksta, nes turbūt gyvam susitikimui reikėtų labai daug sukaupti klausimų <...> tai man pilnai užtenka to bendravimo (I3)

Gyvas bendravimas yra ribojamas laiko ir vietos, todėl šis komunikacijos būdas neretai keičiamas į kitus būdus, kuriems nereikia šių sąlygų. „Akis į akį“ komunikacija

reikalauja daug laiko išteklių, ypač dirbantiems studentams, kurie studijų procesui gali skirti tik laiką po darbo, tačiau informantai vis tiek gyvai komunikacijai teikia pirmenybę. Be to, sunku susiderinti tinkamą abiem pusėms laiką. Vienas informantas (I5) pabrėžia, kad tik gyvi susitikimai padeda išspręsti turimus klausimus ir rasti abiem pusėms tinkantį sprendimą, kai kitais būdais to padaryti nepavyksta. Kitas informantas (I3) akcentuoja gyvų susitikimų svarbą, tačiau puikiai geba komunikuoti ir kitais būdais, todėl nestinga gyvo kontakto.

Svarbu akcentuoti, kad „akis į akį“ komunikacijai įtaką daro ir neverbaliniai komunikacijos elementai. Jie šiam komunikacijos būdui suteikia efektyvumo: *„Tai va, tai man matymas akių, gyvo kontakto, tas tikrai yra labai svarbu“*. Sudėtinga interpretuoti gaunamą informaciją, kai nėra galimybės analizuoti neverbalinės kalbos elementų: *„Vienaip pasako virtualiai, ir kai tu matai kokia intonacija, tai supranti, kad ne taip interpretavai“*. Daugiausiai vertės sukuria gyvi susitikimai, kuria metu padiskutuoja ne tik apie studijas, tai kuria daug vertės ir padeda: *„Mes kalbėjom ir per zoom, bet toks gaunasi sausas pokalbis, tik teorija ir jokių nukrypimų, kurie paprastai daugiausiai vertės sukuria, nes jie išlipa iš tavo planų, tai tokie gyvi susitikimai“*. Svarbūs ir neplanuoti susitikimai, kurie įvyksta atsitiktinai: *„Vienąkart dėstytoją tiesiog sutikau koridoriuje, kaiėjau iš bibliotekos. Tai toksai tada stabdai ir sako kaip tau sekasi, tai tada sakai, žiūrėkit, vat tam trūksta, ką galiu padaryti“*.

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Akis į akį komunikacija	Vengia gyvo bendravimo	O jeigu paskaitos gyvai, aš nelabai klausdavau, nes gyvai man kalbėti ir klausti dėstytojo yra nedrąsu, man kažko nepatinka bendrauti su dėstytojais, jeigu tai nėra mano magistrinio vadovas, nes nesijaučiu laisvai. Man patogiausiu žinute <...> (I2)
		Čia yra mano asmenybiniai dalykai, aš labai nemėgstu žiūrėti žmogui į akis, ypač gyvai, nes tiesiog negaliu. Jau geriau aš nuotoliu, kai nereikia žiūrėti (I1)

Keli informantai vengia gyvo bendravimo. Vienas informantas pasakojo apie dėstytoją, kuris taip pat, pirmenybę teikia asinchroninei komunikacijai: *„Nes jos yra tokia pozicija, kad man su jumis geriau internetu bendrauti, o ne gyvai“*. Virtualios pokalbių platformos vertinamos, kaip alternatyva gyvam bendravimui: *„Jeigu nepavyksta susiderinti laiko gyvai, tada geriau online skambutis“*. Vienas informantas virtualius skambučius, įsijungus kamerą prilygina gyviems skambučiams: *„Taip, tikrai taip. Gyvas susitikimas, aš laikai tai tokį susitikimą kai aš tave matau, o tu mane matai per kamerą. Man tai yra gyvas susitikimas. Man tai pilnai atstoja gyvą susitikimą, bendravimą“*. Jie kuria tokią pačią vertę, kaip ir fiziniai susitikimai. Kitas informantas virtualius pokalbius vertina neigiamai: *„Ir aš tikrai manau, kad tai turi daugiau minusų, negu privalumų“*. Trukdanti aplinka kenkia

komunikacijai: „*Tai, manau, didžiausias yra trūkumas, kad tu neužmezgi ryšio, tu realiai esi trukdomas aplinkos*“.

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Akis į akį komunikacija	Dėstytojai vertina ir skatina gyvą bendravimą	Pastebiu, kad dėstytojas yra labiau orientuotas į gyvą bendravimą (I)
		Čia labai priklauso nuo žmogaus priklauso ir to, kaip jis žiūri į visa tai. Yra dėstytojų, kurie, tarkim, nu iš dalies, galbūt šiek tiek jaučiasi, kad jie norėtų to gyvo bendravimo labiau „akis į akį“, nes jautiesi, kad bendrauji su gyvu žmogumi, o ne su mašina per ekraną (I2)
		Manau, viskas prieinama ir tinkama, tik galvoju, kad gal visai jiems tiktų komunikacija gyvai, jos galėtų būti daugiau (I4)
		Kaip kurie dėstytojai matosi, kad nori gyvo bendravimo. Jų toks bendravimas būna toks, nu sukaustytas, kai kurie vyresnio amžiaus dėstytojai, jiems sunkiau yra, su tomis išmaniomis technologijomis, kad ir su viena dėstytoja, sunkus yra bendravimas, kai jis nėra „akis į akį“ (I2)
	Studentai nusileidžia	Bet stengiuosi, prisiderinti, susitikti gyvai (I1)
		Dažniausiai tai nusileidi dėstytojui, darai taip, kaip jis nori, nes esi kaip ir priklausomas nuo jo, nesutiksi, neprileis tavęs gintis ir viskas (I1)
		Tada kažkaip atlaidžiau žiūri, atrodo, kad dėstytojui patinka, kad nusileidau ir bendraujam tuo būdu, kaip patinka jam (I4)

Informantai pastebi, kad dėstytojai prioritetą teikia bendravimui „akis į akį“, gyviems susitikimams. Šiai nuomonei pritaria beveik visi tyrimo dalyviai. Kai kurie dėstytojai gyvą bendravimą renkasi dėl ribotų galimybių naudotis išmaniosiomis technologijomis: „*Kaip kurie dėstytojai matosi, kad nori gyvo bendravimo. Jų toks bendravimas būna toks, nu sukaustytas, kai kurie vyresnio amžiaus dėstytojai, jiems sunkiau yra, su tomis išmaniomis technologijomis, kad ir su viena dėstytoja, sunkus yra bendravimas, kai jis nėra „akis į akį*“.

Svarbu paminėti, kad studentai stengiasi atsižvelgti į dėstytojų pageidavimus ir prisitaiko prie jų norų. Pastebimi hierarchijos požymiai, dėstytojas turi galią, todėl studentai jiems nusileidžia. Kitas informantas (I4) pastebi, jog toks elgesys vertinamas teigiamai ir leidžia toliau vykti efektyviai komunikuoti.

Apibendrinant galiam teigti, jog gyva komunikacija yra efektyviausia, gyvų susitikimų metu pasiekiami geriausi rezultatai, tačiau toks komunikavimo būdas reikalauja daug laiko išteklių, todėl magistrantūros studentai, pagal esamas galimybes yra priversti rinktis kitus, ne tokius efektyvius komunikacijos su dėstytojais būdus. Be to, dėstytojai komunikaciją gyvai vertina palankiausiai ir norėtų, kad šis kanalas būtų dažniausiai naudojamas.

Asinchroninė komunikacija – el. paštu

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Komunikacija el. paštu	Pagrindinis kanalas	O lygiai taip pat elektroninis paštas irgi kaip vienas iš komunikacijos kanalų (I1)
		Dažniausiai el. paštu užduodu turimus klausimus (I8)
		Tai turbūt iš universiteto ką mes gaunam ir ką mus skatina tai naudoti el. paštą (I5)
		Dar kaip laiškais tikrai rašyčiau, ypač kol dar esu, žinai, studentė, tai aš galiu dėstytoja oficialų tą laišką parašyti (I4)
		El. paštą, nes tai yra nustatytas oficialus mūsų įstaigos MRU komunikacijos kanalas (I6)
		Aš vis tiek rašyčiau per laiškus, nes tas toks, sakyčiau, formalus bendravimas, oficialus paštas, tie santykiai tie aiškūs, studentė dėstytoji, ta tokai mokslinė įstaiga kaip ryšys (I7)
	Nepatogus naudoti	Nors el. paštas yra nepatogus dalykas. Tuo kad jo dažniausiai neturim telefone kaip pagrindinio, mums jį reikia prisijungti atskirai, esant prie kompiuterio. Aš pvz.: tikrai kai kuriuos laiškus kelios savaitės po jų gavimo pamatydavau. Jei žinau, kad niekas man nedega, tai nelendu, jei dega, tada pasižiūriu (I6)

Komunikacija el. paštu yra asinchroninės komunikacijos būdas, kai komunikacija vyksta netiesiogiai. Informantai teigia, kad šis komunikacijos būdas - bene populiariausias kanalas tarpasmeninei komunikacijai su dėstytojais vykdyti. Pats universitetas, kaip įstaiga skatina naudoti el. paštą, teigia informantai. Komunikacija el. paštu leidžia išlaikyti formalius ryšius ir santykį su dėstytojais. Kitas informantas (I6) įžvelgia oficialaus universiteto el. pašto trūkumus: „Nors el. paštas yra nepatogus dalykas <...>“.

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Komunikacija el. paštu	Tiksli informacija	Be to, el. paštu parašius, dėstytojas gali atsakyti jam patogiu būdu, ir informacija bus tiksli, be galimybės ją klaidingai ją interpretuoti (I1)
		Greitiems atsakymams, kurie yra konkretūs, rinkčiausi el. laišką, kadangi atsakymą gauni juodą ant balto ir be jokių interpretacijų (I3)
		Kai klausimai turi tikslus atsakymus, dažniausiai to užtenka [bendravimo el. Paštu] (I2)
		Ir aš žinau, kad aš, rašydama laišką, rašydama žinutę, turiu labai išdėstyti mintį ir tiek daug neprirašysi. Turi vat konkrečiai, ko tau reikia ir ko tu nori (I3)
		Elektroniniais laiškais labiau bendravimas buvo susiderinimas susitikimams ir plus man sako, viskas man turi atsiųsti (I8)
		To [diskutuoti] padaryti laiškais, būtų tikrai sudėtinga (I4)
	Lėti atsakymai	Dėl to kad ilgiau užtrunka kartais paprastą klausimą tik pasiklausti, o laukti atsakymo 1, 2 ar 3 dienas. O gyvai iš karto gauni atsakymą ir išėini (I5)
		Patikrintas kanalas, be ne visada veiksmingas: Atrodo kaip ir kanalas geras ir patvirtintas, bet ne visada veikia, vieną kartą tuo pačiu kanalu atsako labai greit, o kitą kartą – jau yra nežinau, trijų savaitių uždelimas (I7)
		Ilgai tenka laukti atsakymų (I5)
		Kartais nutinka taip, kad negaunu greit atsakymo, jeigu bendrauju laiškais, bet nepriimu to asmeniškai, juk dėstytojas ne vieną mane, o dar daug ir kitų studentų (I2)
		Tai jei rašyti laišką, tai dėl laiko pagrindinė problema (I1)

		Aš jam parašiau per mūsų el. paštą ir jis man atsakė gal po kelių dienų (I8)
		Nes viena vertus laiškas ar žinutė pasimeta komunikaciniame triukšme ir jis būna nepamatytas, neatsakytas ar dar kažkas. Ir tada dar kartą pakartoji, o tai išsitiesia laike (I3)
	Kartojami laišakai	<...> jau trukdžiai komunikacijos, techninės kliūtys, kai pasimeta laišakai, rašai po trylika laiškų, tada jis atrašo (I7)
		Bet jeigu man neatsako per tris dienas nuo parašyto laiško, ir šitas reikalas man yra labai svarbus, aš rašysiu tuos laiškus tol, kol man atsakys (I8)
		Aišku tikriniesi tą bendravimo kanalą, ar rašai ilgą ar trumpą laišką, vis tiek neatrašo, bandai trumpai, bet vis tiek nieko (I7)
		Nenori kitą kartą atsibosti, nes jei tau neatrašė, natūraliai norisi vėl parašyti, bet iš kitos pusės vėl tas dėstytojas nepagalvotų „O dieve kas čia per studentas“ (I8)
	Didelis krūvis	Didelis laiškų kiekis, didelis krūvis, sunku spėti į visus atsakyti, laišakai pasimeta, gali nepamatyti ar daug studentų parašė ir kažkur tavo laiškas nukeliavo ir dėstytojas nepastebėjo (I6)
	Neatitinka lūkesčių	Kita vertus būna, kad atsakyta žinutė yra atsakyta ne pilnai arba neatitinka lūkesčio, kurio tikėjaisi ir reikia papildomai kreiptis. Tai šis yra didžiausias trikdys (I5)

Komunikacijos būdą informantai renkasi, atsižvelgiant į situaciją, pastarasis būdas leidžia pateikti informaciją tiksliai be galimybės ją iškreipti. Bendraujama el. paštu, kai reikia susiderinti informaciją dėl susitikimo ar termino darbams įkelti: „*Elektroniniais laiškais labiau bendravimas buvo susiderinimas susitikimams ir plius man sako, viskas man turi atsiųsti*“. Lyginant su gyvais susitikimais, komunikacija el. paštu trunka ilgiau. El. paštas – daugelyje sričių ir ilgą laiką naudojamas kanalas, tačiau dėl įvairių priežasčių ne visada yra veiksmingas: „*Patikrintas kanalas, bet ne visada veiksmingas: Atrodo kaip ir kanalas geras ir patvirtintas, bet ne visada veikia, vieną kartą tuo pačiu kanalu atsako labai greit, o kitą kartą – jau yra nežinau, trijų savaitių uždelsimas*“. Komunikacija laiškais turi ribojimų, ji ne tik užtrunka daugiau laiko, bet ir neleidžia laisvai reikšti minčių: „*To [diskutuoti] padaryti laiškais, būtų tikrai sudėtinga*“. Pagrindinis trūkumas, kurį akcentuoja visi informantai, yra tai, jog komunikacija el. paštu trunka daug lėčiau, nei kiti komunikacijos būdai. Atsakymų reikia laukti bent kelias dienas. Informantai išskiria priežastis, kurios lemia užsitęsusią komunikaciją, viena iš jų - techninės kliūtys. Informantai imasi iniciatyvos, kartoja laiškus, kad gautų jiems reikalingus atsakymus. Galiausiai keičia strategiją, bando įvairius būdus, kad pasiektų savo tikslą. Laiškų kartojimas kelia neigiamas emocijas, informantai teigia, kad jaučia, jog taip trukdo dėstytojų laiką. Didelis dėstytojų užimtumas, trukdo efektyviai komunikacijai, teigia informantai: „*Didelis laiškų kiekis, didelis krūvis, sunku spėti į visus atsakyti, laišakai pasimeta, gali nepamatyti ar daug studentų parašė ir kažkur tavo laiškas nukeliavo ir dėstytojas nepastebėjo*“.

Dar vienas šios komunikacijos trūkumas, kurį pastebi informantai, kad dėstytojai el. laiškus atsako atmetinai, ne iki galo įsigilinus: „*Kita vertus būna, kad atsakyta žinutė yra atsakyta ne pilnai arba neatitinka lūkesčio, kurio tikėjaisi ir reikia papildomai kreiptis. Tai šis yra didžiausias trikdys*“. Be to, svarbu paminėti, kad el. laiškų rašymas yra atsakomybės atsisakymas ir permetimas kitam: „*O tuo atveju atsakomybė buvo „jūs man neatrašėt“, toks pasiteisinimas buvo toks paskaitų metų. Permetu nepadaryto darbo atsakomybę ant dėstytojo*“. Vienas studentas pabrėžia, kad komunikacija el. paštu vyktų sklandžiau, jei dėstytojai dažniau naudotų el. paštą ir greičiau atsakytų studentams: „*Pasakyčiau taip, tegul jie [dėstytojai] dažniau atsidaro savo elektroninį paštą*“. Be to, komunikacija el. paštu kelia neigiamas emocijas. Informantai akcentuoja ir komunikacijos el. paštu privalumus, tai - galimybė atsakyti patogiu metu: „*Manau, geriausiai el. paštu turėtų patikti labiausiai. Neturi atsakyti tą pačią sekundę kai esi susitikime ar dar kažkada. Tiesiog savo turimu laiku pasitiktirini ir atrašo studentams*“. Keli informantai teigia, kad dėl asmeninių savybių, komunikacija el. paštu jiems yra tinkama ir patogi: „*Esu pakankamai intravertiškas žmogus, tad bendrauti su žmonėmis man nėra lengviausia dalis, todėl dažniausiai renkuosi tuos būdus, kuriems nereikia matyti žmogaus*“.

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Komunikacija el. paštu	Dėstytojai neigiamai vertina	Nepatinka, kai studentai klausimus užduoda el. Paštu (I2)
		Nemėgsta bendrauti el. paštu: ne kartą minėjo, kad vengia laiškų skaitymo, tingi juos skaityti (I1)
		Būna dažnai dėstytojai ignoruoja, neranda laiko, ilgai neatsako į laiškus, skambučius, pamiršta susitikimus, visko būna (I3)

Informantai pastebi, kad dėstytojai išreiškia kategorišką poziciją bendravimui el. paštu. Šiai nuomonei antrina dar vienas informantas (I1). Galima pastebėti neatsakingą požiūrį į komunikacijos procesą iš dėstytojų pusės: „*Būna dažnai dėstytojai ignoruoja, neranda laiko, ilgai neatsako į laiškus, skambučius, pamiršta susitikimus, visko būna*“.

Asinchroninė komunikacija – per Moodle sistemą

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Komunikacija per Moodle sistemą	Dažnai naudojama ir patogi	Ir naudoti Moodle sistemą. Tai iš tikrųjų tą dalį užklausų per Moodle galima užklausti ir laiškais (I3)
		Paštu, per sistemą, per Moodle (I2)
		Tai labai dažnai buvo tiesiog bendravimas per paskaitas arba per Moodle sistemą (I8)

		Tai vėlgi, priklausomai ar ne, jeigu tai susiję su studijos grynai su darbais, tai gali būti ir per paskaitą, gali būti ir Moodle aplinkoje (I4)
		Labai, labai puikiai ten komentuoti galima užduotis (I5)
	Nepatogu	Kanalas Moodle man jis nebuvo aiškus ir patogus. Kol aš jį supratau, tai man užėmė daugiau nei pusę metų laiko, kol pradėjau suvokti kas ir kaip ten vyksta. Kai supratau, tada man pasidarė aišku, patogų ir viską (I6)
	Skirtingi poreikiai	Vėlgi skirtingi dėstytojais, tai turbūt ir skirtingus metodus naudoja. Tai negaliu taip apibendrinančiai atsakyti vienareikšmiškai į klausimą, tikrai dažnu atveju buvo tiesiog Moodle sistema (I3)

Dar vienas asinchroninės komunikacijos būdas – Moodle virtuali mokymosi sistema, nors ji naudojama rečiau, nei el. paštas. Šis kanalas naudojamas, kaip alternatyva el. paštui. Moodle virtuali sistema yra lanksti ir pritaikyta grįžtamajam ryšiui suteikti. Vienas informantas (I6) pastebi Moodle sistemos trūkumus, anot jo, sistema yra nepatogi naudoti: „Kanalas Moodle man jis nebuvo aiškus ir patogus. Kol aš jį supratau, tai man užėmė daugiau nei pusę metų laiko, kol pradėjau suvokti kas ir kaip ten vyksta. Kai supratau, tada man pasidarė aišku, patogų ir viską“. Be to, svarbu paminėti, kad dėstytojais taip pat renkasi šį kanalą ir vertina jį palankiai. Apibendrinant galima teigti, kad komunikacija el. paštu yra vienas pagrindinių tarpasmeninės dėstytojo ir studento komunikacijos būdų, tačiau šis kanalas turi nemažai trūkumų, didžiausias iš jų – užsitęsusi komunikacija, kurią lemia didelis laiškų srautas ir lėti atsakymai. Be to, šis komunikacijos būdas turi ir apribojimų, el. paštu sudėtinga diskutuoti, o informaciją reikia pateikti labai aiškiai ir konkrečiai. Kaip alternatyva el. paštui, naudojama ir Moodle sistema, kuri leidžia efektyviai pateikti informaciją, suteikti grįžtamąjį ryšį ir pasiekti visą kursą vienu metu.

Komunikacija soc. tinkluose

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Kolmunikacija soc. tinkluose	Tinkamas būdas	<...> esam nuolatos ryšyje, nuolatos prisijungę į tinklą, tai natūralu, kad yra dėstytojų, su kuriais tiesiog per Messenger bendraujam, ir tai yra labai patogus būdas, nes aš parašau kada aš galiu ir man atrašo tada, kada gali, tai yra tiesiog įrankis, kuris yra po ranka (I5)
		Tiesiog Facebook parašiau, kadangi esam drauguose <...> (I3)
		Jeigu reikėtų, dėstytojais tikrai išdrįsčiau rašyti Facebook (I7)
	Krašutinis variantas	Jei nepavyktų susisiekti, man regis jau yra, kad rašiau per Facebook kažkam, nes neatrašė, nepamatė, nepamenu, kažkas su darbu buvo susiję. Bet parašiau per Facebook, bet šiaip tik laiškais (I4)
		Ne, Messenger kreipiuosi tik tada, kai prisiunčiu daug laiškų ir galiausiai sutariam susitikti ir jis pamiršta kokią nuorodą atsiųsti. <...> Tada paprašau, tik tokiais kartais (I5)
	Atpažįstamumas	Kai elektroninį laišką rašai, tu pasilieki prie to oficialaus, kaip tu rašai, per Messenger, tada visi mato, kas rašo, tavo nuotrauką (I4)

		Aš su tais dėstytojais susidraugavau Facebook, ane, aš pavyzdžiui, dėstytojos dažnai matau post'us ir man tikrai miela ir jai parašyti, ir jina atliepia, parašo komentarą (I4)
	Greitis	Man atrodo, aš rašiau dėstytojui laišką, bet tikriausiai nematė ir man reikėjo greičiau, tada Facebook parašiau žinutę (I1)
	Netinkamas būdas	O su žinute yra taip, kad aš galiu ją pražiopsoti, arba gali atsitikti taip, kad galiu nespėti pasižymėti visos reikiamos informacijos (I2)
		Jeigu aš būčiau gavus kažkokį ženklą, kad jai yra nepriimtina, kad yra peržengiamos kažkokios dėstytojo ir studento ribos, tikrai nebūčiau elgusis, bet aš irgi esu kelis kartus klausus, kur jai patogiau, kad bendrauti. Kiekvieną kartą man tiesiog pakomentuodavo, kurie yra patogiau. Nes, turbūt, svarbu atsižvelgti ir tai, kas dėstytojui yra priimtina (I3)
		O jeigu taip perlipant į soc. tinklus, tai tada labai jau asmeniškai atrodo, tu atrodo įsiverži į to žmogaus erdvę (I6)
		Taip, bet manyčiau, kad tai vengtina, neoficialu, nes mūsų santykis yra kitoks (I7)
		Ir gėda, ir nepagarbu ir, atrodo, neformalus bendravimo būdas prasideda per daug neformalus (I7)
		Bet tas skiriasi, kaip minėjau, kai jau bendrauji asmeniniais dalykais, tokia pačia laisva intencija parašytum ir rimtu klausimu, tarkim, darbo vadovui parašyčiau asmeninę žinutę, nu jausčiausi, taip nu taip jau paskutinė, ką tu čia lendi į asmeninį gyvenimą <...> (I7)

Sparčiai plintant išmaniosioms technologijoms, plečiasi ir dėstytojų – studentų tarpasmeninės komunikacijos kanalai, jie tampa įvairesni. Vienas iš jų – komunikacija soc. tinkluose. Vienas informantas (I5) teigia, kad bendrauti su dėstytojais soc. tinkluose yra labai patogiu, nes šis įrankis yra visada šalia ir dažnai naudojamas kitais atvejais. Soc. tinklai yra greitas būdas, pasirenkamas, kaip alternatyva el. paštui, tačiau dažniausiai naudojamas tik tais atvejais, kai nepavyksta susisiekti kitais būdais, teigia tyrime dalyvavę studentai. Dažniausiai naudojamas soc. tinklas yra Facebook, informantai neminėjo jokio kito kanalo, tik šį. Vienas iš svarbių soc. tinklų privalumų – atpažįstamumas, kuris palengvina komunikacijos procesą: „*Kai elektroninį laišką rašai, tu pasilieki prie to oficialaus, kaip tu rašai, per Messenger, tada visi mato, kas rašo, tavo nuotrauką*“. Soc. tinklai - greitesnis būdas nei laiškai, tačiau, soc. tinkluose žinutės gali pasimesti, teigia kitas informantas. Tačiau, nepaisant šio kanalo patogumo, šiuo kanalu studentai naudojasi tik tada, kai su dėstytojais yra užmezgę artimesnį santykį, bendrauja ne tik dėl akademinų reikalų. Užmezgus neformalų santykį su dėstytojais, komunikacija išeina iš universiteto ribų ir bendravimas tęsiasi soc. tinkluose. Vienas informantas (I3) akcentuoja, kad komunikacija soc. tinkluose buvo pradėta vykdyti abiejų pusių sutarimu, ir yra abiem pusėms priimtinas bendravimo būdas.

Keli informantai (I2, I3 ir I7) pastebi, kad soc. tinklai nėra tinkamas kanalas akademinėi komunikacijai vykdyti, todėl šį kanalą renkasi kraštutiniais atvejais, kai kiti būdai neveikia. Studentai akcentuoja, kad bendraujant soc. tinkluose prarandamas oficialumas. Komunikacija soc. tinkluose vertinama, kaip nerekomenduojamas, vengtinas kanalas: „*Taip,*

bet manyčiau, kad tai vengtina, neoficialu, nes mūsų santykis yra kitoks“. Nenorima peržengti akademinio bendravimo ribų, soc. tinkluose su dėstytojais bendrauja tie studentai, kurie yra užmezgę artimą santykį. Kartais jaučiamos neigiamos emocijos, jeigu tenka kreiptis į dėstytojus per soc. tinklus. Dar vienas svarbus aspektas, kurį mini informantai, kad komunikacija soc. tinkluose nėra priimtinas dalykas ir tam pasiryžti reikia pastangų. Apibendrinant galima teigti, kad tarpasmeninė komunikacija tarp dėstytojų ir studentų yra dar vienas kanalas komunikacijai vykdyti, tačiau dėl savo specifiškumo, kai soc. tinklai yra naudojami neformaliai bendravimui, vertinamas ne itin palankiai. Informantai dažniausiai soc. tinklus komunikacijai naudoja išimtiniais atvejais, kai nepavyksta susisiekti kitais kanalais. Soc. tinklai yra vengtinai kanalas dėl formalumo ir oficialumo praradimo.

Komunikacija telefonu

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Komunikacija telefonu	Greitis	Man reikėjo vienos formos, neradau. Aš greitai paskambinau telefonu. „Laba diena, man reikia formos, tuoj imsiu interviu. Ar galite padėti?“. Pukšt, tuoj už minutės pas mane pašte forma (I6)
		Bet kai susiskambinom, tada žinoma jau sklandžiai (I4)
		Bet jeigu rinktis, tai aš geriau paskambinčiau, nes aš iš karto galiu užsirašyti tą informaciją, kol žmogus šneka ir pan. (I2)
	Kraštutiniu atveju	Jeigu neatsako savaitę, dar gerą savaitę pakartoji tuos laiškus, bet vėliau einu arba į kabinetą, arba skambinu telefonu (I2)
		Vat tas telefono skambutis toksai, jis labai, labai iš reikalo, vat irgi neradau savo darbo vadovės, tada jau skambinau. Susiradau telefoną ir dėstytoja ar jūs negavot mano laiško nes man jau degė su atsakymu. Tai va, tas būtų kraštutinis variantas (I4)
	Studentai vengia	Nemėgstu skambinti telefonu, tai darau tik esant išskirtiniams atvejams, kai kitais būdais (el. paštu ar SMS žinute) susisiekti nepavyksta (I1)
		Gal telefonu skambinti. Taip, atrodo, labai nesinorėtų trukdyti, iš tos pusės, bet, aišku, telefonu gal greičiausiai žmogų gali pagauti, nors ne visą laiką, tikėtina, gali būti ir kokioj paskaitoj ir neatsilieps (I5)
	Dėstytojams nepriimtina	Ir bendrai, bet ir iš patirties. Kur pasakojau, kad skambinausi. Aišku dėstytojas pasakė, kad labai nemėgsta, kai mano asmeninį laiką trikdo, bet tiek to pašnekam (I6)
	Trukdymas	Kažkaip nesinori trukdyti dėstytojo, kadangi žinau, kad visi yra užimti (I7)
		Toksa gal sukeliantis būtų daugiausiai tokių dviprasmiškų emocijų (I3)
		Dėl to, kad bijau sutrukdyti žmogų, bijau, tokį vis tiek išsilaiko šiek tiek oficialumo, tai atrodo oficialumo labai kažkur numeti. Gal dėstytoja tavęs neprisimena, kaip mes galvojame, kad mus prisimena, bet ne visada, gi tų studentų yra daug (I5)

Dar vienas tarpasmeninės komunikacijos kanalas – skambučiai telefonu, tačiau, atlikus tyrimą paaiškėjo, kad šis komunikacijos kanalas vertinamas labiau neigiamai, nei teigiamai, ir naudojamas retais atvejais. Nepaisant šio komunikacijos kanalo naudojimo dažnio,

jis leidžia operatyviai bendrauti ir keistis informacija. Susisiekus telefonu, komunikacija vyksta sklandžiai ir greitai. Tik vienas informantas (I2) teigia, kad skambučius telefonu renkasi, kaip prioritetinį komunikacijos kanalą: „*Bet jeigu rinktis, tai aš geriau paskambinčiau, nes aš iš karto galiu užsirašyti tą informaciją, kol žmogus šneka ir pan.*“. Skambučiai telefonu yra naudojami tik kraštutiniu atveju, kai nepavyksta susisiekti kitais komunikacijos kanalais. Kai neveikia kiti būdai, pasitelkiami skambučiai, tačiau informantai nesijaučia neigiamas emocijas jį naudodami. Apklaustiems informantams skambutis atrodo nepriimtinas būdas bendrauti su dėstytojais. Visi informantai akcentuoja dėstytojų trukdymą, sukeliamus nepatogumus, pasirinkus šį komunikacijos kanalą. Skambinant nelieta oficialaus ryšio, asmeniškumo. Vienas informantas (I6) mini, kad dėstytojai išreiškia norą, kad skambučiai telefonu jiems yra nepriimtinas komunikacijos būdas. Apibendrinant galima daryti išvadą, kad komunikacija telefonu yra naudojama tik kraštutiniais atvejais, kai neveikia kiti komunikacijos kanalai. Šis komunikacijos kanalas, nepaisant efektyvumo, informantų yra vertinamas neigiamai, suprantamas, kaip dėstytojų trukdymas ir akademinų ribų peržengimas.

3.4. Tarpasmeninės komunikacijos proceso kliūtys

Komunikaciją galima vertinti įvairiais aspektais, tačiau didžioji dalis sėkmės priklauso nuo išsiaiškintų lūkesčių, kuriuos turi komunikacijos proceso dalyviai. Išsiaiškinus abiejų pusių poreikius, gebėjimus ir tikslus, pasiekama rezultatyvi komunikacija. Informantai akcentuoja, kad lūkesčių išsigryninimas sukelia didžiausias komunikacijos nesėkmes: „*Tikrai manau, kad taip, jeigu aš būčiau žinojusi, kad man dėstytoja turiu pasakyti, kad tu turi aiškiai pasakyti, kokias dalis, kada tu man turi pristatyti, man tikrai būtų buvę aiškiau*“.

Lėta komunikacija

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Komunikacijos kliūtys	Lėta komunikacija	<...> tai irgi parašai ir kokią savaitę turi palaukti atsakymo (I7)
		Na kas 10 dienų gaunu atsakymą (I5)
		Bet kad būtų puikiai aišku turėtų būti nori kažkokį klausimą užduoti, užduodi ir tau iškart atsako (I8)
		Dėl to, kad tikrai ne kartą girdėjau daugybę nusiskundimų, kad negauna jokio grįžamojo ryšio, kad labai sunku sukontaktuoti, ar ne, kad nusiunčia medžiagą, bet negauna jokio atsakymo, kad inicijuoja susitikimus, į kuriuos netgi neateina tie dėstytojai, tai tikrai girdėjo labai daug, kad yra labai mažai pagalbos iš magistro vadovo (I3)
		<...> kiti tikrai esu girdėjęs, kad neateina į susitikimus arba negauna jokio atsakymo, ar net jie patys turi kabanotiS taip, kaip moka (I4)
	Didelis užimtumas	Aš manau, kad tikrai dėstytojai pas mus yra labai užimti, turbūt mažai laiko turi ir mažai dėmesio skiria

		Manau, kad neatrašo ne dėl to kad nenori, o didelis darbo krūvis. Įdomu kiek patys dėstytojai prisiėmė baigiamųjų darbų, studentų, kurie rašo baigiamuosius darbus (I5)
		Aš galvoju, kad vieniems gaunasi labai didelis krūvis. Čia gal krūvio problema (I5)
		Kitas dalykas, manau, mažos algos yra. Jie dirba pilnais krūviais, gal ir ne vienoje įstaigoje <...> Gal pasiėmė dėstyti kelis dalykus. Arba dar kokios priežastys. Kiti projektai, dirba ir prie kitų dalykų. Manau krūvis didelis labai (I1)
		Priežastys tai, manau, ir pats kaip komunikacijos instituto direktoriaus statusas, tai vadinkim, aukštos pareigos, ne tik kaip dėstytojas, bet vadinkim, magistro vedimas yra viena iš daugelio veiklų ir tikrai ne pirmoje vietoje (I7)
	Kiti prioritetai	Aišku jis tai supranta ir sako „aš esu ne tik dėstytojas, bet ir komunikacijos instituto vadovas ir turiu papildomų pareigų, tada tavo žinutė pasimeta (I8)
		Dėl to, kad jis vėluoja, tikrai ne, gal kai patirtis yra didesnė, tai to svarbumo nelieta, jis mato nereikšmingumą tų baigiamųjų darbų, svarbu pateikti, bet nieko ypatingo (I7)

Viena iš pagrindinių priežasčių, kurias įvardija tyrimo dalyviai, yra lėta komunikacija. Ji dažniausiai tokia būda, kai studentai renkasi asinchroninės komunikacijos būdus, bendrauja el. paštu. Greiti atsakymai leistų komunikacijai vykti sklandžiai. Kiti informantai (I3) mini, kad labai daug dėstytojų neįsitraukia į komunikacijos procesą: „Dėl to, kad tikrai ne kartą girdėjau daugybę nusiskundimų, kad negauna jokio grįžamojo ryšio, kad labai sunku sukontaktuoti, ar ne, kad nusiunčia medžiagą, bet negauna jokio atsakymo, kad inicijuoja susitikimus, į kuriuos netgi neateina tie dėstytojai <...>“. Šiai minčiai antrina dar vienas tyrime dalyvavęs studentas (I4): „<...> kiti tikrai esu girdėjęs, kad neateina į susitikimus arba negauna jokio atsakymo, ar net jie patys turi kaupti, taip, kaip moka“. Pagrindinė užsitęsusi ir stringančios komunikacijos problema, kurią įvardija tyrimo dalyviai – didelis dėstytojų užimtumas. Tai akcentuoja visi tyrime dalyvavę informantai. Didelį užimtumą lemia nevienodas dėstytojų darbo krūvis, kuris sukelia didžiausias komunikacijos spragas. Minimas ir mažas darbo atlygis, dėl ko dėstytojai yra priversti ieškoti papildomų veiklų, kurios generuotų pajamas. Didelės atsakomybės, užimamos aukštos pareigos taip pat turi įtakos komunikacijai su studentais. Be to, didelis dėstytojų užimtumas lemia ir tai, kad komunikacija su studentais nėra prioritetas, kuriam skiriama pakankamai dėmesio ir laiko. Dar vienas informantas (I7) papildė šią mintį ir teigia, jog vadovavimas magistriniams darbais dėstytojams yra eilinis darbas, kurio jie nesureikšmina ir neteikia tokios svarbos, kaip tai daro studentai, kurie į baigiamąjį darbą deda daug pastangų.

Iniciatyvos rodymas

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Iniciatyvumas	Iniciatyvą rodo studentai	Jei aš nerašau ir neklausiu, tai nėra dėstytojo didžiausias noras, kad aš imčiau ir priduočiau darbą. Tai yra mano asmeninis reikalas (I6)
		Aš manau tai ir turi vykti iš mano pusės, taip ir turi vykti. Aš rašau ir klausiu, dėstytojas padeda (I6)
		Jis turi irgi dalyvauti tame procese, nes tu vienas tu negali, komunikacija vis tiek tarp žmonių, dėstytojo ir studento, ne tik dėstytojas visą širdį atiduoda (I4)
		Tam turi ne tiek darbo vadovas skirti dėmesio ir noro, kiek studentas turi rodyti susidomėjimą ir bandyti ieškoti <...> (I6)
		Sunku pasakyti, manau, komunikacija tik dvipusė, priklauso nuo paties studento (I8)
	Lengva užmegzti santykį	O visi kiti, aš manau, kad buvo iš tikrųjų faini (I4)
		Kiti galbūt nebuvo linkę, buvo dėstytojas, kuris tiesiog pasakė, kad baigiasi vertinimas ir taškas. Negavau nei atsakymo, nei komentaro, kodėl pažymys yra toks arba ką reikėjo daryti kitaip, tai irgi skiriasi nuo dėstytojo nuo dėstytojo (I4)
		Daugiau taip galvoju su visais, kažkaip visai nieko, bet tas tai dėstytojas labai toksai buvo atrodo toks sunkiai pasiekiamas (I4)

Komunikacijos proceso pradžią lemia vienos šio proceso dalyvių iniciatyva, tai gali būti dėstytojas arba studentas. Tyrime dalyvavę studentai akcentuoja, kad iniciatyvą tarpasmeninėje dėstytojo - studento komunikacijoje turi rodyti studentas. Studentas turi rodyti norą bendrauti, rodyti iniciatyvą, ieškoti būdų, kad pasiektų dėstytoją. Studentas turi stengtis, rodyti iniciatyvą, nuo to priklauso komunikacijos rezultatas. Akcentuojama ir dėstytojų pusė, čia svarbiau ne iniciatyva, bet geranoriškumas ir teigiamas nusiteikimas komunikuoti ir padėti studentams. Informantai teigia, kad didžioji dalis dėstytojų buvo atviri bendravimui ir pozityviai nusiteikę. Dalis dėstytojų nebuvo linkę bendrauti, trūko grįžtamojo ryšio: „*Kiti galbūt nebuvo linkę, buvo dėstytojas, kuris tiesiog pasakė, kad baigiasi vertinimas ir taškas. Negavau nei atsakymo, nei komentaro, kodėl pažymys yra toks arba ką reikėjo daryti kitaip, tai irgi skiriasi nuo dėstytojo nuo dėstytojo*“. Kai kurie dėstytojai kuria emociją, kuri rodo, kad jie yra nenusiteikę bendrauti ir kurti artimą santykį. „*Daugiau taip galvoju su visais, kažkaip visai nieko, bet tas tai dėstytojas labai toksai buvo atrodo toks sunkiai pasiekiamas*“.

Išsiskiria vertybės ir požiūris

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Vertybės ir požiūris	Nusiteikimas	Labai priklauso kaip pats studentas bendrauja su dėstytoju, nes labai daug įtakos turi tai, ar tu patiksi tam dėstytojui ar ne <...> (I2)
	Dėstytojai atviri padėti	Sukuriamas tas santykis tikrai turėtų, bet jis turėtų būti abipusis, studentas turi norėti iš to dėstytojo ištraukti informaciją, gauti kažką daugiau, domėtis tuo dalyku (I4)
		Čia turbūt esminė savybė, kiek pats dėstytojas irgi yra linkęs, kiek turbūt sutampa kažkokie vertybiniai dalykai, kiek mes patys rodome, inicijuojam tam tikrus dalykus (I3)

		Aš manau, kad dėstytojas turėtų sukurti tokią atmosferą, kurioje tikrai norėtų žmogus pasidalinti daugiau negu tikta ta teorija (I4)
		Tu turi klausimą, ir tu matai, kad dėstytojas yra linkęs tau nuoširdžiai atsakyti ir bando tau padėti. Tai tas ryšys kažkaip ir užsimezga (I3)
		Tas toksai labai oficialumas iškeltas ir aš net gal į jį labai sunkiai, dėl pagalbos, tarkim, kreipčiausi. Bet va tas oficialumas, toksai griežtumas, sunkiai taip su juo būtų gal sunkiausia (I4)
	Santykio svarba	Manau, kad kai kur su magistras tikrai galima būtų taip truputį draugiškiau bendrauti. Bet kažkaip nu vat toksai šaltumas buvo nuo dėstytojo (I8)
		Bakalaure, jei būčiau studijavus, tai jo, gal ir kitas ryšys atsirastų su dėstytojais ir visą kitą, o dabar tai tiesiog gyvenimas (I5)

Dar vienas svarbus aspektas, kuris yra įvardijamas, kaip komunikacijos kliūtis – vertybių ir požiūrių sutapimas, lūkesčių nustatymas. Galiausiai, komunikacijos kokybė priklauso nuo abiejų pusių įsitraukimo, jeigu abi pusės turi vienodus lūkesčius ir tikslus, komunikacijos procesas bus sklandus ir rezultatyvus. Nepaisant studento iniciatyvumo, svarbus ir dėstytojo indėlis. Informantai teigia, kad dėstytojo užduotis yra sukurti aplinką, kurioje studentai jaustųsi saugiau ir nebijotų užduoti turimus klausimus. Tokioje terpėje studentai jaučiasi drąsiai ir noriai kreipiasi į dėstytojus. Čia labai svarbus aspektas – artimo santykio kūrimas, jis turi įtakos komunikacijos gyliui ir dažnumui. Griežtos ribos atstumia studentus, neleidžia kurti šilto santykio. Studentai tikisi artimesnio santykio su dėstytojais. Tačiau, kaip tas akcentuoja, kad santykis yra nutolęs dėl nuotolinių studijų: „*Bakalaure, jei būčiau studijavus, tai jo, gal ir kitas ryšys atsirastų su dėstytojais ir visą kitą, o dabar tai tiesiog gyvenimas*“.

Asmeninės savybės lemia komunikacijos sėkmę

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Asmeninės savybės	Atvirumas ir noras bendrauti	Kiek esam patys atviri kontaktui, tiek dėstytojas, studentas (I3)
		Aš manau, kad labai lemia ir asmeninės žmonių savybės, kiek patys dėstytojais irgi yra atviri bendravimui (I5)
		O čia nuo dėstytojo priklauso, nes visi esame iš tikrųjų yra labai skirtingi <...> (I4)
		Asmeninės dėstytojo savybės dar svarbu (I8)
		O su kitais tiesiog labai paprasta ir lengva užmegzti santykį (I4)
		Tai manau, kad labai dar ir patys dėstytojais pagal savo charakterį, savo norą parodyti kažkokias pozicijas irgi nusibrėžė tam tikras ribas, kurias mums irgi sunku perlipti (I7)
	Aktyvūs studentai	Tai aš pati esu labai aktyvių žmonių, kurie nuolatos klausė, ar nebijo klausti (I3)
	Uždari studentai	Aš mažiau pati stengiuosi bendrauti (I8)
	Uždari dėstytojai	Ta dėstytoja, tai va, tai, pavyzdžiui, iš viso visiškai žmogus intravertas sakė, man geriausia tarp savo knygų. Iš viso aš nežinau, kaip su ja į kontaktą eiti (I4)

Dar viena tarpasmeninės komunikacijos kliūtis – šio proceso dalyvių asmeninės savybės. Dėstytojų ir studentų charakteris, atvirumas bendrauti, įgyti bendravimo įgūdžiai daro įtaką komunikacijos procesui. Ypač informantai akcentuoja norą komunikuoti iš dėstytojų pusės. Vieni žmonės yra atviri bendrauti, su jais lengva kurti ryšį, su kitais, priešingai – sudėtinga. Dėl to, komunikacijos procesas yra įvairiapusis ir kiekvieną kartą vis kitoks. Keli informantai teigia, kad jie yra drąsūs ir linkę komunikuoti, kiti, priešingai, yra uždari. Taip pat, ir dėstytojai vieni yra komunikabilūs, kiti – intravertai.

Neigiamos emocijos

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Neigiamos emocijos	Stresas, nerimas	Ir aš tada turiu gaudyti, stresuoti, perskaitė, nepaskaitė, pamatė, nepamatė. Bet taip vat sakau, dabar pati kalbu, galvoju, bet ir dėstytojas turi kantriai išlaukti, nematyti studentų, nesakyti, kur tas tavo darbas, gal čia menas (I4)
	Neteisingas interpretavimas	Tai kai aš skaitau laiškus arba laikiu atsakymų, man atrodo pikta, kad man neatsako, aš pati susidarau prielaidą, gal kitiems sekasi labiau, kai aš susitinku ir kai tikslius klausimus užduodu, man sako, parodyk, kiek tu parašei, ar ne, ir toks atskaitos taškas gaunasi (I4)
	Nežinomybė	Nes gaunasi labai daug nežinomybės, kol lauki atsakymo (I8)
	Spaudimo darymas	Visada patvirtina paskutinę dieną, apskritai tame procese, net įžūliai reikia rašyti, rodyti, ko man iš jo reikia, toks noras pabrėžti, tą svarbumą, kad man tai yra svarbu, ale spaudimo būdas, bet tiesiog man tai yra svarbu, man tai nėra penktoji veikla (I7)
		Aš, galbūt, iš savo manieros blogai jaučiuosi, nes turiu kartoti (I5)
		Gal kartais ir įkyrėjai. Bet jei tau labai reikia patarimo, turi ieškoti (I6)
		<...> o čia realiai turi spausti, kartoti tą patį veiksmą, priminti, priminti, tokių laiškų, ne viena, ne penkis esu rašius, kad tiesiog ar matėt, ar pažiūrėsit, net negaunant atsakymo vėl ir vėl (I6)
	Sunkiai randami kontaktai	Iš savo pusės sudarau spaudimą ir rašau tik tada, kai man dega ir kitaip negaliu, jei ganėtinai ilgą laiką tarpą neatsako (I2)
		O daugiau tai, manau, kad dar jų asmeniniai kontaktai, pvz. tel. nr. būtų studentams lengviau prieinami, nes dabar tai labai sudėtinga rasti (I1)

Nerezultatyvi komunikacija kelia neigiamas emocijas. Stresą, nusivylimą sukelia užsitęsusi asinchroninė komunikacija. Pagrindinė neigiamų emocijų priežastis – nežinomybė, kol lauki atsakymo. Studentai blogai jaučiasi, kai yra priversti imtis papildomų priemonių, kartais net spaudimą, kol pasiekia norimą komunikacijos tikslą. Toks elgesys studentus verčia jaustis negerai, lyg trukdyti ir įkyrėti. Kitas informantas pastebi, kad yra sudėtinga rasti dėstytojų kontaktus.

Sėkminga komunikacija vyksta tada, kai abi pusės turi bendrą viziją ir tikslą: „Galbūt tas bendravimas yra dvipusis, nes aš irgi pati inicijuojau bendravimą, ar nebūtinai reikės atidėti, ar net laukti, kada tave su tuo tave kreipsis arba kad būtinai iš tavo klausimo sureaguos iš karto“. Be to, būtina reguliari komunikacija: „Nuo jo noro ir įsitraukimo į darbą.

Jei jis tik 2 savaitės prieš pateikimą klausia ir kelia klausimus. Dėstytojas turi teisę visai neatsakyti“. Santykis užsimezga, kai patinka dėstomas dalykas ir kai dėstytojas neverbaliniais ženklais parodo norą padėti ir galiausiai tai padaro, tada ir kuriasi sėkminga komunikacija: „Tai, turbūt, yra tie dėstytojai, su kuriais tiek tikrai labai patiko studijų medžiaga ir turinys, kas irgi, manau, yra svarbus dalykas. Tiek ir asmeninis bendravimas, ir noras padėti pagelbėti studentui, nes dažniausiai tas kontaktas prasideda nuo to, kad tu turi kažkokį klausimą“.

Apibendrinant galima teigti, kad tarpasmeninė dėstytojo – studento komunikacija patiria nemažai iššūkių ir kliūčių, viena pagrindinių yra didelis dėstytojų užimtumas, mažas studentų įsitraukimas, trūksta iniciatyvumo, taip pat, svarbios ir asmeninės savybės, intravertai nelinkę bendrauti, jiems sunku užmegzti santykį.

3.5. Komunikacija su baigiamojo darbo vadovu

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Komunikacijos būdai ir dažnis	Bendraujama skirtingais būdais	Arba šiuo atveju didžiausia komunikacija visą studijų laikotarpį yra dėl baigiamojo darbo (I5)
		Kreipiausi į magistro vadovą gal keletą kartų esu dėl temų, dėl to ano, dėl dalykų rašymo (I6)
		Ir su savo darbo vadove komunikuojam el. paštu ar gyvai (I1)
	Dažnis - kelis kartus per mėn.	Iš pradžių susiderinimai buvo laiškais. Tada parašė ji man, paskambink, būsiu ten ir ten šeštadienį. Paskambinau, susitikom gyvai (I6)
		Į magistrinio darbo vadovą aš kreipiuosi, na, sakyčiau, apie du kartus per mėnesį (I5)
		Kas dvi savaites aš galėčiau vardinti (I4)
		Kartą į mėnesį, gal du kartai (I8)
		Aš komunikuoju dažniau apie kartą į savaitę, nes magistrą rašau tik savaitgaliais (I3)
	Trūksta komunikacijos	Daugiausia bendraujama laiškais, kartą per mėnesį, norisi dažniau. Man norėtųsi porą kartų į mėnesį, tai mes turim maksimum kartą per mėnesį susirašymą laiškais arba nu, va, gali būti netikėtas susitikimas, kada tavęs paklausia, kaip sekasi (I5)
	Reta komunikacija	Kelis kartus per metus laiko, nuo pasirinktos darbo temos (I1)
		Būna du mėnesius nebendraujam ir paskui aš atsirandu (I7)

Tarpasmeninė komunikacija su baigiamojo darbo vadovu yra svarbi sudedamoji baigiamojo darbo rašymo dalis, ir tai yra viena pagrindinių priežasčių, kodėl studentai kreipiasi į dėstytojus. Komunikacija dėl baigiamųjų darbų vyksta įvairiais būdais: el. paštu, skambučiais:

gyvai susitikus ar per virtualių skambučių platformas. Įvertinus studentų atsakymus, galiam teigti, kad komunikacija su baigiamojo darbo vadovu vyksta labai skirtingu intensyvumu, vieni bendrauja dažnai, kiti – beveik nebendrauja. Dažniausiai pasikartojantis informantų atsakymas – komunikacija du kartu per mėnesį. Vienas informantas (I3) komunikuoja kartą per savaitę. Vienam informantui (I5) norisi dažniau bendrauti, jis įžvelgia komunikacijos trūkumą. Vienas informantas (I1) su baigiamojo darbo vadovu komunikuoja labai retai, vos kelsi kartus per metus. Svarbu paminėti, kad tarpasmeninė komunikacija su baigiamojo darbo vadovu kartais vyksta nereguliariai: „*Būna du mėnesius nebendraujam ir paskui aš atsiradau*“.

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Iniciatyva	Inicijuoja studentas	Nemanau, kad jai [dėstytojai] pačiai verta pradėti (I7)
		Tik iš mano, tikrai ne su tokiu, kad nežinau, pats niekada (I5)
	Inicijuoja dėstytojas	O aš iš tikrųjų sąžiningai pasakysiu, neatsimenu, reikėtų panaršyti laiškus, bet bent jau vieną laišką manau, kad tikrai esu tikrai gavus, kaip sekasi (I4)
		Ne, ne, mano darbo vadovė pati pasidomi <...> Tikrai parašydavo prieš įskaitas, primindavo, kad man turi tą ar tą atsiskaityti, ar padarei, kaip tau sekasi (I8)
	Studentas nerodo iniciatyvos	Aš iš tikrųjų nelabai dažnai, nes paklausau yra kas kiekvienu punkteliu parašo, susižino ir panašiai. Aš stengiuosi daryti daugiau pati (I8)

Iniciatyvą bendrauti su baigiamojo darbo vadovu dažniausiai rodo studentai. Informantai yra įsitikinę, kad tai yra jų atsakomybė ir dėstytojai neprivalo to daryti. Iniciatyvą rodo ir darbo vadovai, pasidomi, kaip sekasi, taip teigia net keli informantai (I4 ir I8). Vienas informantas (I8) stengiasi rašyti savarankiškai, kreipiasi tik dėl svarbių dalykų.

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Lėta komunikacija	Trūksta greičio	Nu kadangi ir sakiau su labai didelėmis pauzėmis, uždelsimais (I5)
		Magistro darbo rašymas užsitęsia vien dėl to, kad aš negaunu atsakymų iš dėstytojo (I4)
		Man gal daugiau ne su dėstytoja, o su kurso vadove, nelabai sureagavo, kelis kartus teko parašyti (I2)
		Todėl, kad vėlgi, dvi pusės ane. Iš vienos pusės suprantu, kad dėstytojas yra užimtas ir jis negali labai greit atsakyti, bet iš kitos pusės man berašant reikia atsakymo (I4)
		Dažniausiai pirmadienį išsiunčiu ir negaunu atsakymo. Atsakymą dažniausiai gaunu tik kitą pirmadienį (I5)
		Tai man atrodo, kad tos komunikacijos turėjo būti daugiau, bet gal pas kitus išvis nebūtų buvę. Taip, norėtusi supratimo norėtusi, daugiau žemiškesnės komunikacijos, daugiau atsakymų (I4)
		Bet man gal to greičio, labiausiai ir galbūt (I4)
		Galiu visko prisigalvoti kol eina laikas, galėtum rašyti, bet galbūt yra esminių klausimų į kuriuos neatsakius labai kreipis esmingai magistro darbas, ar tikslas, ar tyrimo pobūdis ()

		Todėl, kai kuriais atvejais komunikacijos reikia ganėtinai sparčios, kad galėtum judėti toliau, manau, kad prisideda prie darbo sėkmės tikrai, prie motyvacijos irgi (I5)
		Girdėjau, kad su kai kuriais dėstytojais bendravimas yra sunkus, nes arba jie neatsako į laiškus, arba visiškai ignoruoja studentus (I3)
	Dėstytojai linkę padėti	Tai aš tuos atsakymus vis tiek, gaunu juos, kažkur nukreipia, nes tai nėra taip, kad jau visai ne. Mes apie tą darbą kalbam nėra kad iš vis nieko (I4)
		Yra linkęs bendrauti ir padėti, jei mato, kad aš nesigaudau ar stresuoju (I5)
		Jei reikia pasikonsultuojam, visada inicijuoja papildomų klausimų kėlimą, nes man kartais irgi suprantu užsiėmę, nes kartais labai daug klausimų turiu (I8)
		Tai ką, jinai man duoda grįžtamąjį ryšį, kad aš ją galiu pagauti atmetus, kad laiko trūksta, bet kad aš galiu ją pagauti, gali sakyti, kad geranoriškai patars (I5)

Daugiausiai iššūkių rašant baigiamąjį darbą, sukelia lėta, užsitęsusi komunikacija, šiai nuomonei pritaria beveik visi tyrime dalyvavę studentai. Komunikuojant el. paštu, atsakymo reikia laukti kelias dienas, o kartais ir savaites. Studentams norisi daugiau komunikuoti, kad komunikacija būtų aktyvesnė. Lėta komunikacija kelia stresą, verčia patirti neigiamas emocijas: „*Galiu visko prisigalvoti kol eina laikas, galėtum rašyti, bet galbūt yra esminių klausimų į kuriuos neatsakius labai kreipsis esmingai magistro darbas, ar tikslas, ar tyrimo pobūdis*“. Rašant baigiamąjį darbą, atsakymų reikia greitai, todėl užsitęsusi komunikacija vertinama neigiamai, neatitinka studentų lūkesčių. Kai kurie dėstytojai išvis nekomunikuoja, ignoruoja studentus. Informantai teigia, kad ne tada, kai komunikacija yra lėta, reikia ilgai laukti atsakymų, dėstytojai yra linkę padėti, o bendraujant visada reaguoja, padeda tiek, kiek gali. Nepaisant to, kad komunikacija yra lėta, ji vis tiek yra svarbi ir vertinama pagalba.

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Gyvi susitikimai	Didelė vertė	Mes renkamės gyvus susitikimus, laiškus ir kai negalime susitikti gyvai, nuotolinius skambučius per zoom (I5)
		Bet sutinku 100%, kad gyvi susitikimai prisideda prie geresnio darbo parašymo (I2)
	Krypties išsigryninimas	Buvom porą kartų susitikusios. Aišku gyvas bendravimas palengvina truputi, tada galim daugiau apsitarti per susitikimą (I8)
		Užsiduoti, susidėlioji gaires susitikimo metu, tada dirbi dirbti dvi tris savaites, tada jau jauti pati, kad nori parodyti, kai nori pritarimo, kad gera linkme judi (I4)
		Tu ten išsigrynini, pasikrauti toliau ir žiūri kur eini toliau, teisinga linkme (I7)
		Aš ateidavau su magistriniu darbu ir mes iš karto kartu susėdę galėjom jį pilnai išsiredaguoti, nereikėjo man laukti kelių dienų, kad atsiųstų laišką su word'o failu, kuriame būtų surašyti komentarai (I2)
		Iš karto gyvai pakomentuodavo, mes išsitaikom ir iš karto susitariam, ką aš turiu padaryti iki kitos konsultacijos (I2)

	Neformalus bendravimas	Manau iškyla daugiau klausimų, žmogus tampa žmogiškesnis, nes mato tave ir tavo asmenybę. Iš karto tu gali reaguoti į santykį, arbatos gėrimą ar negėrimą, tai yra žmogiška. Lengviau (I7)
		Su dėstytoja esu susitikus kavinėj. Savaitgalį mes buvom susitikusios kavinėje, nes abiem buvo patogiu. Susitikę aptarti temas, kaip plėtoti (I7)
	Retai	Tada turėjau du susitikimus gyvai, tokias kaip ir konsultacijas dėl darbo krypties (I4)
		Susitikimai būna dar rečiau, kritiniais atvejais, kai pametu mintį, nesigaudau, kai reikia papildomos pagalbos ()
	Atsitiktiniai susitikimai	Plius prisidėjo tokie atsitiktiniai susitikimai (I4)
	Spaudimas	Viena grupiokė pasakojo, kad dėstytojas ją spaudė tik gyvai susitikinėti, nenorėjo jokio bendravimo el. Paštu (I1)

Dalis informantų bendrauti su baigiamojo darbo vadovu renkasi gyvus susitikimus. Keli informantai prioritetą teikia gyviems susitikimams, kiti būdai yra tik pagalbiniai. Gyvi susitikimai, rašant baigiamąjį darbą kuria daugiausiai vertės ir labiausiai prisideda prie sėkmingo darbo. Gyvi susitikimai palengvina bendravimą, yra produktyvūs, jų metu aptariamais svarbūs klausimai, sudėliojamas planas, kuris leidžia efektyviai rašyti toliau. Gyvi susitikimai palengvina komunikaciją, yra galimybė reaguoti čia ir dabar. Be to, gyvi susitikimai stiprina santykį, jis tampa gilesnis, mažiau formalus. Vienas studentas negali skirti laiko gyviems susitikimams, jie yra labai reti. Pasitaiko ir neplanuoti susitikimai, kurie yra svarbūs. Kitas informantas pasakoja, kad baigiamojo darbo vadovas primigtinai reikalavo susitikti gyvai, neatsižvelgiant į studento galimybes.

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Komunikacijos kanalai	Soc. tinklai	Nu, tai man aš tikrai galiu pasakyti, kad man labai pasisekė su mano vadovu, aš savo vadovui tikrai galiu parašyti sekmadienio vakarą per Messenger ir man praktiškai visada atsako, nežinau valandos bėgyje (I6)
		Tai turbūt tas pats bendravimas per Messenger įsiai atsirado, negaliu dabar įvardinti, kada konkrečiai buvo inicijuotas pačios dėstytojos. Pati dėstytoja parodė ženklą, kad jai toksai komunikavimo būdas yra priimtinas (I3)

Dar vienas būdas bendrauti su baigiamojo darbo vadovu – soc. tinklai. Šį kanalą renkasi studentai, kurie yra sukūrę artimesnį santykį su darbo vadovu. Dėstytojai patys inicijuoja jiems patrauklų bendravimo būdą, kartais tai yra komunikacija per soc. tinklus.

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Komunikacijos vertinimas	Labai pasisekė	Realiai mano komunikacija su darbo vadovu yra puiki (I2)
		Aš visada jai parašau, ar galiu paskambinti ir mes galime pasikalbėti, pasitarti, kur man yra kažkokių neaiškumų, aš tikrai labai džiaugiuosi savo magistro vadove, ir bendravimas su ja yra puikus (I3)

		Man, asmeniškai, su magistrinio darbo vadovu labai pasisekė, nes jis man visada atsako anksčiau ar vėliau (I4)
		Bet toks labai žmogiškas bendravimas. Manau, man labai pasisekė. Iš kitų tikrai įvairių komentarų girdžiu, bet savo atveju esu patenkinta (I6)
		Tai mes labai lengvai susibendraujam (I3)
		Bet palyginus iš to, bent jau ką esu girdėjęs iš kitų, tai tikrai mano atveju labai lengva dirbti, buvo lengva susidirbti (I3)
	Vertina silpniau	Žodžiais, yra sunku, bet jeigu reikėtų apibūdinti, pavyzdžiui, dešimtbalėje sistemoje, tai gal išvargčiau 7, labiau link šešto ()
		Man šiek tiek yra blogiau negu kitiems ()
		Man atrodo, kad galėtų būti truputiuką greičiau ir dėl to aš esu biški į outsider'ių pusę ()

Tyrimė dalyvavę studentai tarpasmeninę komunikaciją su baigiamojo darbo vadovu vertina labai skirtingai. Su darbo vadovu vyksta labai sklandi komunikacija, kuri neturi trūkumų – teigia 4 tyrimė dalyvavę studentai. Dar vienas informantas (I3) sako, kad lengvai užmezgė santykį ir su baigiamojo darbo vadovu komunikuoja sklandžiai. Iš kitų studentų girdimi ne tokie teigiami atsiliepimai: „Žodžiais, yra sunku, bet jeigu reikėtų apibūdinti, pavyzdžiui, dešimtbalėje sistemoje, tai gal išvargčiau 7, labiau link šešto“. Kitas studentas, lygindamas save su kitais studentais, komunikaciją su darbo vadovu vertina blogiau: „Man šiek tiek yra blogiau negu kitiems“. Antrina ir dar vienas informantas: *Man atrodo, kad galėtų būti truputiuką greičiau ir dėl to aš esu biški į outsider'ių pusę*“.

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Baigiamojo darbo vadovo keitimas	Trūko komunikacijos	Aš pakeičiau dėstytoją dėl to, man buvo svarbu užmegzti kontaktą su tuo dėstytoju (I3)
		Aš pasikeičiau dėstytoją, nes ji su manimi nekomunikavo (I5)
		Ir viena iš priežasčių buvo, dėl ko aš pakeičiau <...>, norėjosi, kad man kažkas padėtų, pagelbėtų ten, kur galima padaryti geriau, kad kažkas parekomenduotų arba bent jau užvestų ant kelio, kur pasižiūrėti, kad tas dalykas būtų atliktas teisingai (I3)
	Inicijuoja, bet negauna atsako	Aš kelis kartus rašiau, inicijavau, pavyzdžiui, aš siunčiau pirmąją dalį dėstytojui ir, tarkim, siūlyčiau du variantus, klausiant jos kažkokių įžvalgų, ar kuriuo keliu geriau eiti, tai man ta dėstytoja netgi neatrašė į elektroninius laiškus (I3)
		Ji iš pradžių labai mažai komunikavo, pasirinkom temą, klausiau kaip su ja komunikuoti, kad pasiūlytų literatūrą. Ji man pasakė pasigooglint, yra tos literatūros (I5)

Komunikacijos nebuvimas lemia ir tokius veiksmus, kaip baigiamojo darbo vadovo keitimas, taip teigia 2 informantai. Studentas (I3) dalijasi, kad rodė iniciatyvą, ieškojo būdų susisiekti, tačiau dėstytojas buvo visiškai apatiškas ir į komunikacijos procesą neįsitraukė. Šiai minčiai antrina ir kitas informantas (I5). Pasirinkti darbo vadovai neskiria dėmesio studentams,

neretai iš vis komunikacija nevyksta, dėl to imamasi drastiškų priemonių ir baigiamojo darbo vadovas yra keičiamas.

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Artimas santykis	Neformalus santykis	<...> palyginti su kitais, kai kiti turi asmeninį ryšį, gal būtų lengviau, bet vėlgi ta riba tų asmeniškumų ir darbų, ne taip rimtai žiūrėtum <...> (I6)
		Turiu 2 vaikus, tai dėstytoja labai ramiai reagavo, atėjau su vaikais. Mes aptarėm ką norėjom, o vaikai šalia gurkšnojo arbatą. Tai tikrai žmogiškai, fainai, dėkinga (I7)
	Dėstytojai rūpinasi	Ir kad kartais pasako, labai pergyvena dėl to, kad ar tu suspėsi parašyti (I4)
	Dėstytojai artima tema	Man pasisekė, nes paėmiau temą, kuri labai artima dėstytojui, jis taip pat ir dėsto tai ir pats yra užkietėjęs žaidėjas, tai jis pats jaučia tokį azartą ar užsispyrimą ties šita mano tema, kad tas darbas būtų geresnis (I2)
		Gal labiau sakyčiau, kad jeigu dėstytojui įdomi tema, jis mato joje potencialo, pasitiki studentu, tada ir pats įsitraukia, padeda visokiais būdais, kad ir laiškais bendraujant (I1)
		Jeigu dėstytojui tema nėra artima, arba jis nemato, kad studentas gali parašyti puikų darbą, ištirti tai, kas dar neištirta, akivaizdu, kad ta pagalba ir bus tokia labiau iš reikalo, nei iš noro (I2)
		Kažkaip gal mano specifika, kad aš išokau su tema, kuri dėstytojo nėra pagrindinė interesų sritis (I5)

Komunikacija vyksta sklandžiau, kai sukuriamas šiltesnis santykis su dėstytoju: „<...> palyginti su kitais, kai kiti turi asmeninį ryšį, gal būtų lengviau, bet vėlgi ta riba tų asmeniškumų ir darbų, ne taip rimtai žiūrėtum <...>“. Kai kuriems studentams pavyko užmegzti artimus santykius, kurių dėka vyksta sklandus bendravimas, kuris tampa neformalus. Vienas informantas (I7) pasakoja, kad darbo vadovas reaguoja, nepaisant darbo laiko ribojimų: „Turiu 2 vaikus, tai dėstytoja labai ramiai reagavo, atėjau su vaikais. Mes aptarėm ką norėjom, o vaikai šalia gurkšnojo arbatą. Tai tikrai žmogiškai, fainai, dėkinga“. Buvo atvejų, kai vadovas išreiškė susirūpinimą: „Ir kad kartais pasako, labai pergyvena dėl to, kad ar tu suspėsi parašyti“. Dar vienas svarbus aspektas, informantai pastebi, kad dėstytojas rodo didesnę susidomėjimą, kai jam tema yra artima. Vienas informantas (I2) jautė dėstytojo neįsitraukimą, dėl to, kad tema nebuvo jam labai svarbi: „Jeigu dėstytojui tema nėra artima, arba jis nemato, kad studentas gali parašyti puikų darbą, ištirti tai, kas dar neištirta, akivaizdu, kad ta pagalba ir bus tokia labiau iš reikalo, nei iš noro“. Akivaizdu, kad temos pasirinkimas turi įtakos baigiamojo darbo vadovo įsitraukimui.

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
	Sutampa požiūriai	Aš manau, kad labai gerai išsirinčiau, nes kaip sakiau, aš į viską žiūriu paprastai, ir dėstytoja žiūri labai paprastai (I5)

Sėkmingos komunikacijos faktorius	ir vertybės	Komunikacija su vadovu, sakyčiau, būna puiki, kai sutampa tarp vadovo ir studento auros ir kad lengva bendrauti ir norisi bendrauti. Tada komunikacija savaime būna paprastesnė. Ir pačiam studentui nėra nei baisu, kad įkyrės ar dar kažką. Ir dėstytojui lengviau atrašyti (I7)
		Man viskas labai gerai. Vadovė padeda, aiškiai komunikuoja, mato, kad aš plevėsa ir pati lengvo kekelio (I7)
		Žinau, kad yra pora vadovų kur dar mažiau komunikuoja, yra kur daugiau ir labai palaiko savo studentą. Bet viskas priklauso koks tu esi žmogus. Ar tau reikia kad daug padėtų, sakytų. Ar šiaip mėgsti viską pats daryti, tiesiog priduoti. Kitiems kaip tik paprasčiau daryti darbą, kad jų vadovas pasižiūrėtų ir pasakytų pastabų. Ir viskas, nelyskit prie manęs. Yra kur nori būtinai dėl kiekvienos smulkmenos pasitarti, klausti (I8)
		Kuo tu turi geresnį santykį, kuo geriau vienas kitą supranti, tuo tu esi laisvesnis klausti, kas tau yra įdomu, ko tau galbūt ne tiek, kas įdomu, su kokiomis problemomis susiduri (I4)
		Aš tą žmogų rinkausi, kaip magistro darbo vadovą vien dėl to, kad mes tą kontaktų užmezgėme, studijų metu, panašu, kad sutapo tam tikri lūkesčiai (I3)

Kitas informantas (I5) akcentuoja, kad jo ir magistrinio darbo vadovo požiūriai sutapo, todėl yra patenkintas šiuo pasirinkimu ir vykdoma komunikacija. Kai sutampa vizijos, komunikacija tampa sklandi. Be to, komunikacija priklauso ir nuo studento ir dėstytojo asmeninių savybių. Sukurtas artimas santykis leidžia drąsiai kreiptis ir komunikuoti su darbo vadovu: „*Kuo tu turi geresnį santykį, kuo geriau vienas kitą supranti, tuo tu esi laisvesnis klausti, kas tau yra įdomu, ko tau galbūt ne tiek, kas įdomu, su kokiomis problemomis susiduri*“. Užmezgus santykį komunikacija vyksta sklandžiai, galima pasiekti gerų rezultatų.

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Sėkmingos komunikacijos faktorius	Plano sudarymas	Per patį pirmą susitikimą, kurį mes turėjome, aš tiesiog pati pasiteiravau, kaip dėstytojui patogiau bendrauti, ar gyvai, ar nuotoliu, ir jis man pasakė, kad ir taip, ir taip jam yra patogiu, tai mes tiesiog kiekvieną kartą, noriu pasidaryti konsultaciją, aš jam parašau laišką, ar ji patogiau gyvai, ar nuotoliu, visada prisiderinu prie jo (I2)
		<...> dėstytojas tai įsivaizduoja, kaip studentas tai įsivaizduoja, aptarti komunikaciją ir nusibrėžti tam tikras ribas, tiek iš dėstytojo pusės, tiek iš studento pusės. Šiuo atveju pas man to nebuvo, tad sunku įsivaizduoti, bet galbūt tai suveiktų, kad yra nusistatomos aiškos ribos (I4)
		To plano nebuvimas tikrai kenkia tai komunikacijai. <...> taip, tai tikrai, tikrai, manau, kad padėtų (I5)

Nustatytos ribos, aiškus komunikavimo būdai, dažnis, planas leidžia efektyviai bendrauti su baigiamojo darbo vadovu, tada komunikacija nesudaro prielaidų neigiamoms emocijoms ir pasiekiami aukšti rezultatai. Vienas informantas pasakoja, kad susitarė su darbo vadovu, kokius komunikacijos būdus naudos, kurie jiems yra patogiau: „*Per patį pirmą susitikimą, kurį mes turėjome, aš tiesiog pati pasiteiravau, kaip dėstytojui patogiau bendrauti* <...>“. Suderinti lūkesčiai leidžia sėkmingai komunikuoti: „<...> *dėstytojas tai įsivaizduoja,*

kaip studentas tai įsivaizduoja, aptarti komunikaciją ir nusibrėžti tam tikras ribas, tiek iš dėstytojo pusės, tiek iš studento pusės. Šiuo atveju pas man to nebuvo, tad sunku įsivaizduoti, bet galbūt tai suveiktų, kad yra nusistatomos aiškos ribos“. Kitas studentas teigia, kad aiškaus plano neturėjimas kenkia sėkmei: „To plano nebuvimas tikrai kenkia tai komunikacijai. <...> taip, tai tikrai, tikrai, manau, kad padėtų“.

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Pagalbos nauda	Reikalinga ir svarbi	Vis tiek vadovas yra svarbus visam šitam procese, be jo sunkiai būtų (I2)
		Tai tiesiog man norėjosi kažkokios pagalbos dėl to kreipiausi į kitą dėstytoją, su kuria suderinom, radom bendrą temą, kuri padėjo išsirinkti man temą, kuri mane labiausiai domina, tikriausiai kur galiu atsiskleisti geriausiai (I5)
	Renkasi pagal rekomendacijas	Studentai galbūt yra girdėję, kad padės ar mato kad darbai eina, jei yra kartu (I3)
	Nukreipimas	Padedą susidėlioti mintis labiau, kad tada greičiau supranti, kad ten kažkur blogai, kažkur gerai. Kur eiti, kokia linkme rašyti (I6)
		Be šansų parašyti darbą be komunikacijos su dėstytoju, nes aš, asmeniškai, tikrai nebūčiau nieko parašiusi be dėstytojo, nes aš turiu žinoti į kurią pusę pakreipti visą savo darbą, tiriamąją dalį, vienas tu to nepadarysi, kitaip studentas tiesiog parašys nesąmonę (I2)
	Trikdžiai be pagalbos	Bet natūralu, tu gali labai stipriai užstrigti tam tikrose rašymo vietose. Ir jeigu tas dėstytojas tau nepadeda, tai tu gali labai daug laiko tiesiog švaistyti, panikuojanč, nervuojantis, tiesiog kažkokioms nereikalingoms emocijoms ir labai daug laiko tu gali praleisti (I3)

Tyrimo dalyvavę studentai teigia, kad bet kokiame atveju, komunikacija su baigiamojo darbo vadovu yra svarbus komponentas, siekiant parašyti gerą darbą. Informantai pastebi, kad baigiamojo darbo vadovą renkasi pagal tai, kiek pagalbos gali tikėtis gauti iš jo. Dažniausiai pasirinkimas vyksta pagal rekomendacijas iš kitų studentų. Baigiamojo darbo vadovas nurodo kryptį, be pagalbos vienam studentui parašyti magistro baigiamąjį darbą būtų labai sudėtinga, o kartais ir neįmanoma. O nesant pagalbos galima susidurti su rimtais sunkumais, jausti neigiamas emocijas, nepasiekti norimo rezultato.

Apibendrinant galima teigti, kad komunikacija su magistro baigiamojo darbo vadovu yra svarbus aspektas, siekiant parašyti aukštos kokybės ir naudingą darbą. Dažniausiai komunikacija vykdoma bet du kartus per mėnesį, el. paštu, soc. tinkluose ar susitinkant gyvai. Inicijatyvą bendravimui rodo ne tik studentai, bet ir darbo vadovas. Komunikacija el. paštu užtrunka daug laiko, yra lėta, neefektyvi, priešingai, komunikacija gyvai kuria daugiausiai vertės ir yra rezultatyviausia. Sukurtas šiltas santykis su darbo vadovu komunikaciją paverčia mažiau formalia ir leidžia studentui drąsiau kreiptis pagalbos. Nepavykus užmegzti santykio neretai imamasi drastiškų priemonių ir keičiamas darbo vadovas, nes studentai vertina pagalbą ir patarimus, rašant baigiamąjį darbą.

3.6. Tarpasmeninės komunikacijos įtaka motyvacijai ir mokymosi procesui

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Komunikacijos įtaka motyvacijai	Svarbi	Motyvacija kažkiek koreliuoja, negaliu sakyti, kad ne (I5)
		Jeigu pavyksta su dėstytojais skandžiai susitarti ir išspręsti turimus klausimus, tada motyvacija auga (I2)
		Tada mokymo procesas vyksta sklandžiau, pavyksta gauti pasiekti ir gerus rezultatus (I1)
		Tai aišku daro, dėl to kad kai vadovas tave pagiria pvz. „va tikrai gerai padirbėjai, taip ir toliau“. Tai skatina motyvaciją. Tada darau, kad ir geriau padaryti ar greičiau. Jei pvz.: „Ai nesąmonė, viską trink, tai ir motyvacija nukrenta iki nulio (I8)
		Kalbant apie magistrinio darbo rašymą, tai pastebiu, kai skandžiai bendrauji, randi bendrą kalbą, tada ir emocija būna tokia motyvuojanti, norisi rašyti (I1)
		Bet man, jeigu aš iš dėstytojo atsakymus gaunu laiku, jeigu jis laiku pateikia ta prasme deadline, tada aš automatiškai, man norisi labiau stengtis, aš žymiai maloniau bendrauju su dėstytoju, nes jis parodo iniciatyvą, kad jam rūpi studentai ir pan. (I6)
	Stresas mažina motyvaciją	Tada, natūralu, jaučiamas stresas, nerimas, ypač, kai deadline'ai trumpi, tada motyvacija krenta (I5)
	Pozityviai nuteikia	Vidinį tokį jausmą, kaip faina, vėl užsivedžiau ir rašau, nes aš taip išeidavau po susitikimo, išeidavau su tuo vibe, judu teisinga linkme. Viskas okey, tik man reikia prisėsti ir tą dar padaryti, bet aš čia ne į lankas, bet viskas okey (I4)
	Nesvarbi	Ne, nedaro (I7)

Motyvacija – vienas pagrindinių aspektų, kuris lemia mokymosi rezultatus, tačiau ne išimtis ir tarpasmeninė komunikacija su dėstytojais. Tyrime dalyvavę informantai teigia, kad sukurtas santykis su dėstytojais tiesiogiai lemia ir jų motyvaciją. Kai pavyksta sukurti artimą santykį, komunikacija vyksta sklandžiai, puoselėjamas abipusis bendradarbiavimas, tada motyvacija auga. Ypač svarbu komunikacija su baigiamojo darbo vadovu: „*Tai aišku daro, dėl to kad kai vadovas tave pagiria pvz. „va tikrai gerai padirbėjai, taip ir toliau“. Tai skatina motyvaciją. Tada darau, kad ir geriau padaryti ar greičiau. Jei pvz.: „Ai nesąmonė, viską trink, tai ir motyvacija nukrenta iki nulio*““. Informantai akcentuoja, kad prie motyvacijos prisideda greita komunikacija, aiškus planas ir terminai. Motyvacijai įtakos turi ir gyvi susitikimai: „*Vidinį tokį jausmą, kaip faina, vėl užsivedžiau ir rašau, nes aš taip išeidavau po susitikimo, išeidavau su tuo vibe, judu teisinga linkme. Viskas okey, tik man reikia prisėsti ir tą dar padaryti, bet aš čia ne į lankas, bet viskas okey*““. Tik vienas informantas teigia, kad komunikacija su dėstytojais neturi įtakos motyvacijai: „*Ne, nedaro*““.

Kategorija	Kodas	Interviu tekstas
Komunikacijos įtaka motyvacijai	Demotyvuoja	Ir nulinė komunikacija visiškai atmuša norą bendradarbiauti ir judėti su darbu (I2)
		Daro, kai nežinai ką turi padaryti tai demotyvuoja, kai buvo tokių mėnesių, kai aš tikrai rašyčiau, bet tiesiog nežinau kokia linkme eiti, kol perpranti temą, noras yra gerai suprasti temą, tu matai vienaip, kitaip, galiausiai aš jau suprantu ko jis nori (I4)
		„O kai sunkiai sekasi bendrauti, skiriasi nuomonės, ar tiesiog nesuvaibini su dėstytoju tai ir jautiesi negerai, atrodo, kad nesiseka (I5)
		Bent man tai iš vienos pusės ir taip, iš kitos pusės kaip tik sunkiau, nes išgirsti tiek pastabų, kad paskui nusvyra rankos <...> (I8)

Priešingai, kai komunikacijos procesas yra sudėtingas, nepavyksta sklandžiai bendrauti, tada motyvacija mažėja, o kartais, visai dingsta. Komunikacijos nebuvimas demotyvuoja. Informantai akcentuoja, kad motyvacijai įtakos turi požiūrių sutapimas: „*O kai sunkiai sekasi bendrauti, skiriasi nuomonės, ar tiesiog nesuvaibini su dėstytoju tai ir jautiesi negerai, atrodo, kad nesiseka*“. Be to, pastabos ir bendravimas su darbo vadovu gali demotyvuoti, ypač, kai gaunama daug neigiamo grįžtamojo ryšio.

Apibendrinant galima teigti, kad tarpasmeninė dėstytojo - studento komunikacija yra svarbi mokymosi proceso dalis, kuri tiesiogiai daro įtaką studento motyvacijai. Kai komunikacija yra sklandi, tada motyvacija didėja, atsiranda didesnis studento įsitraukimas į studijų procesą, kai komunikacija yra sudėtinga, tada motyvacija krenta, studentai jaučia neigiamas emocijas ir yra demotyvuoti.

IŠVADOS

1. Sparčiai besikeičiančiame šiandienos pasaulyje mokymasis gali būti organizuojamas įvairiais būdais: kontaktinis, nuotolinis arba mišrus mokymosi būdas. Įprastai mokymas kontaktiniu būdu, kitais tarient „akis į akį“ vadinamas tradiciniu mokymo metodu, o nuotolinis mokymas, pasitelkiant išmaniąsias technologijas, vadinamas šiuolaikiniu, moderniu mokymo metodu. Pagrindinis kontaktinio ir nuotolinio mokymosi skirtumas – gyvo kontakto nebuvimas. Nuotolinės studijos Lietuvoje nėra naujovė, tačiau pandemija atskleidė šio mokymo tipo silpnybes ir galimybes. Komunikacijos trūkumas ir kontaktų nebuvimas įvardijami, kaip pagrindiniai nuotolinio mokymosi trūkumai. Nepaisant to, šis mokymosi būdas skatina studentų ir dėstytojų savarankiškumą, leidžia ugdyti naujas kompetencijas: laiko planavimas ir valdymas, kompiuterinis raštingumas, skatina kūrybiškumą ir savarankiškumą.

2. Komunikacijos procesas vyksta kiekvieną dieną, įvairiose situacijose, siekiant skirtingų tikslų. Gali būti išskiriama organizacinė, tarpkultūrinė, sveikatos, masinė, politinė ir pan. komunikacija. Tarp individų vykstantis informacijos apsikeitimo procesas vadinamas tarpasmenine komunikacija. Tarpasmeninė komunikacija gali būti plėtojama klasėje ir už jos ribų, įprastai tarpasmeninė komunikacija tarp dėstytojų ir studentų apima konsultacijas dėl baigiamųjų ir kitų rašto darbų, dėstomos medžiagos paaiškinimus, kitus studijų proceso ar karjeros klausimus. „Akis į akį“ komunikacija yra geriausias būdas puoselėti tarpasmeninį ryšį ir suteikti kokybišką grįžtamąjį ryšį. Savalaikis ir laiku suteiktas grįžtamasis ryšys apie studentų mokymosi rezultatus ne tik yra esminis komponentas sėkmingai dėstytojo – studento tarpusavio komunikacijai, bet ir suteikia galimybę studentams sužinoti jų silpnybes ir stiprybes, o tai užtikrina sėkmingą mokymosi procesą. Santykių kūrimas tarp studentų ir dėstytojų yra pagrindinė veiksmingo mokymo sudedamoji dalis. Studentai labiau įsitraukia į mokymo procesą, kai dėstytojai stengiasi užmegzti su jais ryšį. Emocijos atlieka gyvybiškai svarbų vaidmenį mokymosi procese, ypač esant nuotoliniam mokymuisi. Mokymosi proceso metu studentai gali patirti tiek teigiamas emocijas (pasitenkinimas, palengvėjimas), tiek neigiamas (stresas, baimė, kaltė, izoliacija). Teigiamos emocijos koreliuoja su įsitraukimu, dėmesio išlaikymu, didėja motyvacija, pastangos ir akademiniai pasiekimai. Lygiai taip pat, neigiamos emocijos, kaip nuobodulys, nerimas ar beviltiškumas koreliuoja su tuo, kas paminėta anksčiau.

3. Atlikus empirinį tyrimą, nustatyta, kad tarpasmeninė dėstytojo – studento komunikacija patiria nemažai iššūkių ir kliūčių, viena pagrindinių yra didelis dėstytojų

užimtumas, mažas studentų įsitraukimas, trūksta iniciatyvumo. „Akis į akį“ komunikacija yra sėkmingiausiai vertinama tyrime dalyvavusių studentų, gyvų susitikimų metu pasiekiami geriausi rezultatai, tačiau šis komunikacijos būdas reikalauja daug laiko išteklių, todėl studentai, pagal galimybes yra priversti rinktis kitus, ne tokius efektyvius komunikacijos su dėstytojais būdus, tačiau tuos, kurie reikalauja mažiau laiko išteklių. Dėstytojai komunikaciją gyvai vertina palankiausiai ir norėtų, kad šis kanalas būtų naudojamas dažniausiai. Pagrindinis ir dažniausiai naudojamas komunikacijos būdas yra bendravimas el. paštu. Šis kanalas turi nemažai trūkumų, didžiausias iš jų – lėtai vykstanti ir užsitęsusi komunikacija, kurią lemia didelis laiškų srautas ir didelis dėstytojų užimtumas. Komunikacija el. paštu turi ir apribojimų, el. paštu sudėtinga diskutuoti, o informaciją reikia pateikti labai aiškiai ir konkrečiai. Kaip alternatyva el. paštui, naudojama ir Moodle sistema, kuri leidžia efektyviai pateikti informaciją, suteikti grįžtamąjį ryšį. Komunikacija soc. tinkluose taip pat praktikuojamas bendravimo su dėstytojais būdas. Dėl savo specifiškumo ir formalumo praradimo šis komunikacijos būdas yra vertinamas prieštarinčiai. Šį kanalą studentai renkasi krašutiniais atvejais, kai kitais būdais komunikuoti nepavyksta. Taip pat prieštarinčiai vertinamas ir retais atvejais bendraujama telefonu. Šis komunikacijos kanalas, nepaisant efektyvumo, informantų yra vertinamas neigiamai, suprantamas, kaip dėstytojų trukdymas ir akademinų ribų peržengimas. Kai komunikacija yra sklandi, tada motyvacija didėja, atsiranda didesnis studento įsitraukimas į studijų procesą, kai komunikacija yra sudėtinga, tada motyvacija krenta.

REKOMENDACIJOS IR PASIŪLYMAI

1. Tarpasmeninės komunikacijos sėkmę lemia lūkesčių išsiaiškinimas, jų suvienodinimas. Rekomenduojama išsigryninti lūkesčius, tai leidžia tarpasmeninei komunikacijai vykti sklandžiai, neatsiranda diskomunikacija, komunikacijos proceso dalyviams yra aišku, ko iš jų tikimasi be papildomų, klaidingų interpretacijų.

2. Iniciatyvus – vienas iš būdų sėkmingai tarpasmeninei komunikacijai vykdyti, rekomenduojama, studentams būti aktyviais, smalsiais, drąsiais klausti ir palaikyti aktyvią komunikaciją su dėstytojais, tai užtikrins pasitenkinimą studijų procesu ir kokybišką komunikaciją. Siekiant rezultatyvios komunikacijos, rekomenduojama į ją įsitraukti, pagal galimybes reaguoti operatyviai, negalint to padaryti, informuoti apie kliūtis, suteikti komunikacijos procesui aiškumo, neignoruoti kitų komunikacijos proceso dalyvių. Renkantis komunikacijos būdą, išsiaiškinti kitų dalyvių poreikius, galimybes, atsižvelgti į tai, ieškoti kompromisų ir prisitaikyti. Visom pusėms patogus ir tinkantis komunikacijos būdas užtikrins bendravimo efektyvumą ir leis kurti stiprų santykį.

3. Rekomenduojama, rašant magistro baigiamąjį darbą, studentui ir darbo vadovui išsiaiškinti abiejų pusių lūkesčius, tikslus, norimą pasiekti rezultatą, pagalbos poreikį iš darbo vadovo, komunikacijos būdus, dažnumą, nusibrėžti tikslų planą ir jo laikytis. Tai padės komunikacijai vykti sklandžiai ir bus pasiektas norimas rezultatas.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. AlDahdouh, A. A. (2020). Emotions Among Students Engaging in Connectivist Learning Experiences. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 21,(2), 98-116.
2. Angelaki, C. ir Mavroidis, I. (2013). Communication and social presence: the impact on adult learners' emotions in distance learning. *European Journal of Open, Distance and e-Learning*, 16(1), 78-93.
3. Anzari, P. P. ir Pratiwi, S. S. (2021). What's Missing? How Interpersonal Communication Changes During Online Learning. *Asian Journal of University Education (AJUE)*, 17(4), 148-157.
4. Belcher, A. R., Hall, B. M., Kelley, K. ir Pressey, K. L. (2015). An Analysis of Faculty Promotion of Critical Thinking and Peer Interaction within Threaded Discussions. *Online Learning*, 19(4), 1-8.
5. Borup, J., Chambers, C. B. ir Stimson, R. (2019). K-12 Student Perceptions of Online Teacher and On-site Facilitator Support in Supplemental Online Courses. *Online Learning Journal*, 23(4), 253-280.
6. Borup, J., West, R. E., ir Thomas, R. (2015). The impact of text versus video communication on instructor feedback in blended courses. *Education Tech Research Dev*, 63(1), 161–184.
7. Boža D., Miljković, B. D., Petojević, A. V. ir Žižović, M. R. (2017). On-line Student Emotion Monitoring as a Model of Increasing Distance Learning Systems Efficiency. *Online Student Emotion Monitoring*, 1(1), 225-240.
8. Brooks, C. F. ir Young, S. L. (2015). Emotion in online college classrooms: examining the influence of perceived teacher communication behaviour on students' emotional experiences, *Technology, Pedagogy and Education*, 24(4), 515-527.
9. Callister, R. R. ir Love, M. S. (2016). A Comparison of Learning Outcomes in Skills-Based Courses: Online Versus Face-To-Face Formats. *Decision Sciences Journal of Innovative Education*, 14(2), 243-256.
10. Cespón, M. T. ir Díaz Lage, J. M. (2022). Gamification, Online Learning and Motivation: A Quantitative and Qualitative Analysis in Higher Education. *Contemporary Educational Technology*, 14(4), 1-18.
11. Colucci, W. ir Koppel, L. (2010). Impact Of The Placement And Quality Of Face-To-Face Meetings In A Hybrid Distance Learning Course. *American Journal of Business Education*, 3(2), 119-130.

12. Comas-quinn, A. (2011). Learning to teach online or learning to become an online teacher: an exploration of teachers' experiences in a blended learning course. *ReCALL*, 23(3), 218–232.
13. Constantin, P. ir Marius, B. (2014). The influence of the non-verbal language and behavior on the teacher-student relation in physical education and sport in higher education. *Section Education and Educational Research*, 1(1), 925- 932.
14. Dabaj, F. ir Işman, A. (2004). Communication Barriers in Distance Education: “Text-Based Internet-Enabled Online Courses”, *Society for Information Technology & Teacher Education International Conference*, 1 (1), p. 491-496.
15. Daukšienė, E., Trepulė, E. ir Naujokaitienė, J. (2021). Kokybiško nuotolinio ugdymo link: mokyklų pirmosios išmoktos pamokos COVID-19 pandemijos metu. *Pedagogika/ Pedagogy*, 142(2), 5-23.
16. Dios, C., Teresa, M., Charlo, P. ir Carlos, J. (2021). Face-to-Face vs. E-Learning Models in the COVID-19 Era. *Education Sciences*, 11(1), p.1-18.
17. Fitzgerald, J. ir Hooke, J. (2022). Establishing Rapport in Higher Education Classrooms. *Alberta Journal of Educational Research*, 68(3), 357-371.
18. Frenzel, A. C., Goetz, T., Lüdtke, O. ir Pekrun, R. (2009). Emotional transmission in the classroom: Exploring the relationship between teacher and student enjoyment. *Journal of Educational Psychology*, 101(3), 5–716.
19. Frenzel, A. C., Goetz, T., Lüdtke, O. ir Pekrun, R. (2009). *Journal of Educational Psychology*, 101(3), 705–716.
20. Gaižauskaitė, I. ir Valavičienė, N. (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu: kokybinis interviu*. Vilnius: Registrų centras.
21. Kardelis, K. (2016). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai: edukologija ir kiti socialiniai mokslai: vadovėlis*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
22. Karpouza, E. ir Emvalotis, A. (2019). Exploring the teacher-student relationship in graduate education: a constructivist grounded theory. *Teaching in higher education*, 24(2), 121–140.
23. Kumar, A., Pujari, P., Bhalerao, K. ir Sagi, S. (2022). Lessons learned: academia's trust with the pandemic mental and physical health impact. *Asia Pacific Journal of Health Management*, 17(2), 1-7.
24. Kumar, A., Pujari, P., Bhalerao, K. ir Sagi, S. (2022). Lessons learned: academia's tryst with the pandemic mental and physical health impac. *Asia Pacific Journal of Health Management*, 17(2), 1-7.

25. Li, J. ir Xue, E. (2023). Dynamic Interaction between Student Learning Behaviour and Learning Environment: Meta-Analysis of Student Engagement and Its Influencing Factors. *Behavioral sciences*, 13(59), p.1-5.
26. Licu, M., Păun, S. ir Ionescu, G. C. (2022). Active learning and a good relationship with students – the foundations of facilitating learning. *Euromentor journal*, 8(4), 45-57.
27. Lohmann, M. J., Boothe, K. A. ir Hathcote, R. A. (2018). Engaging Graduate Students in the Online Learning Environment: A Universal Design for Learning (UDL) Approach to Teacher Preparation. *Networks: An Online Journal for Teacher Research*, 20(2), 1-23.
28. Lowes, S. ir Lin, P. (2015). Learning to Learn Online: Using Locus of Control to Help Students Become Successful Online Learners. *Journal of Online Learning Research*, 1(1), p.17-48.
29. Malik, S. K. ir Khurshed, F. (2011). Nature of teacher-students' interaction in electronic learning and traditional courses of higher education- a review. *Turkish online Journal of Distance Education*, 12(4), 157-166.
30. Mehall, S. (2020). Purposeful interpersonal interaction in online learning: What is it and how is it measured? *Online Learning*, 24(1), 182-204, <https://doi.org/10.24059/olj.v24i1.2002>
31. Merfeldaitė, O., Prakapas, R. ir Railienė, A. (2020). Nuotolinio mokymo organizavimas COVID-19 metu: bendrojo ugdymo mokyklų patirtis. *Pedagogika / Pedagogy*, 140(4), 5–17.
32. Moskvina, J. (2021). Skaitmeninis mokymas – Lietuva tarp kitų Europos Sąjungos šalių. *Acta Pedagogica Vilnensia*, 47(1), 52-68.
33. Nausėda, E. ir Purauskas, D. (2021). Nuotolinių studijų iššūkiai KVK VF logistikos vadybos studijų programos studentų požiūriu. *Verslas, technologijos, biomedicina: inovacijų įžvalgos 2021 : straipsnių rinkinys. Klaipėda : Klaipėdos valstybinė kolegija*, 1(12), 342-351.
34. Poulou, M. S. (2017). Students' emotional and behavioral difficulties: the role of teachers' social and emotional learning and teacher-student relationships. *International Journal of Emotional Education*, 9(2), 72 – 89.
35. Raufelder, D., Scherber, S. ir Wood, M. A. (2016). The interplay between adolescents' perceptions of teacher-student relationships and their academic self-regulation: does liking a specific teacher matter? *Psychology in the Schools*, 53(7), 736-750.
36. Riapina, N. (2021). Clarity and Immediacy in Technology Mediated Communication between Teachers and Students in Tertiary Education in Russia. *Communication Studies*, 72(6), 1017-1033.
37. Riegel, K. ir Evans, T. (2021). Student achievement emotions: Examining the role of frequent online assessment. *Australasian Journal of Educational Technology*, 37(6), 75-87.

38. Ross, J., Hicks-Roof, K. Cosby, M. ir Arikawa, A. (2022). Instructor and Student Perceptions of Teacher Empathy in Higher Education, *College Teaching*, 1(1), 2-10.
39. Rupšienė, L. (2007). *Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija*. Klaipėda university.
40. Samašonok, K. ir Žonych, A. (2020). Nuotolinės studijos: neišvengiamybė, iššūkiai ir tobulinimo galimybės. *Science & Processes of Education / Mokslas ir Edukaciniai Procesai*, 2(31), 23-35.
41. Seifert, T. (2021). Students' perceptions of online teaching and learning. *Malaysian Online Journal of Educational Technology*, 9(3), p.1-12.
42. Sher, A. (2009). Assessing the relationship of student-instructor and student-student interaction to student learning and satisfaction in Web-based Online Learning Environment. *Journal of Interactive Online Learning*, 8(2), 102-121.
43. Valente, S., Monteiro, A. P. ir Lourenço, A. A. (2018). The relationship between teachers' emotional intelligence and classroom discipline management. *Psychology Schools*, 56(1), 741–750.
44. Vania, I. G., Yudiana, W ir Susanto, H. (2022). Does Online-Formed Peer Relationship Affect Academic Motivation During Online Learning? *Journal of Educational, Health and Community Psychology*. 11(1), 72-92.
45. Vlachopoulos, D. ir Makri, A. (2019). Online communication and interaction in distance higher education: A framework study of good practice. *International Review of Education*, 65(1), 605–632.
46. Wang, X. (2022). Influences of Learning Emotion on Learning Outcome in Online Teaching Mode. *International journal of Emerging Technologies in Learning*, 17(8), 126-137.
47. Whiteman, J. A. M (2002). Interpersonal Communication in Computer Mediated Learning. *Information Analyses*, 1(1), 1-18.
48. Wilkins, K. G., Bernstein, B. L. ir Bekki, J. M. (2015). Measuring Communication Skills: The STEM Interpersonal Communication Skills Assessment Battery. *Journal of Engineering Education*, 104(4), 433–453.
49. Xiea, K., Lu, L., Cheng, S. L. ir Izmirli, S. (2017). The interactions between facilitator identity, conflictual presence, and social presence in peer-moderated online collaborative learning. *Distance Education*, 38(2), 230–244.
50. Žydzūnaitė, V. ir Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai: vadovėlis socialinių mokslų studijų programos studentams*. Vilnius: Vaga.

ANOTACIJA

Simanavičiūtė, R., Dėstytojo – studento tarpasmeninės komunikacijos iššūkiai / Komunikacijos ir kūrybinių technologijų magistro baigiamasis darbas. Vadovas: doc. dr. G. Čiuladienė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Žmogaus ir visuomenės studijų fakultetas, Komunikacijos institutas, 2023. – 71 p.

Magistro baigiamajame darbe išanalizuota ir įvertinta dėstytojo – studento tarpasmeninės komunikacijos būdai, intensyvumas, efektyviausios komunikacijos kanalai, dažniausiai patiriamos kliūtys, pateikti pasiūlymai, kaip jas spręsti ir pasiekti rezultatyvios komunikacijos procesą. Teorinėje darbo dalyje teoriniu aspektu tiriamas tarpasmeninės komunikacijos procesas, nuotolinio mokymosi įtaka tarpasmeninei komunikacijai, pateikiama tarpasmeninės komunikacijos samprata teoriniu aspektu. Empirinėje darbo dalyje pristatomas kokybinis tyrimas, kuriuo siekiama išsiaiškinti dėstytojo – studento tarpasmeninės komunikacijos pobūdį, dažnį, iššūkius, su kuriais susiduria tyrimo dalyviai, tarpasmeninės komunikacijos įtaką motyvacijai.

ANNOTATION

Simanavičiūtė, R., Communication and Creative Technologies Master's degree thesis. Head of Theme Project: doc. dr. G. Čiuladienė – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Human and Social Studies, Institute of Communication, 2023. – 71 p.

The master's thesis analysed and evaluated the methods of interpersonal communication between the teacher and the student, the intensity, the most effective communication channels, and often encountered obstacles. Suggestions were made on how to solve them and achieve the effective communication process. In the theoretical part of the work, the interpersonal communication process is examined from a theoretical perspective, the influence of distance learning on interpersonal communication is analysed, and the concept of interpersonal communication is presented from a theoretical perspective. In the empirical part of the work, a qualitative study is presented, which aims to find out the nature and frequency of interpersonal communication between the teacher and the student, the challenges faced by the research participants, the influence of interpersonal communication on motivation.

SANTRAUKA

Šio magistrinio darbo nagrinėjama tema yra Dėstytojo – studento tarpasmeninės komunikacijos iššūkiai. Tyrimo objektas – Studento – dėstytojo tarpasmeninė komunikacija. Darbo tikslas - nustatyti, kaip vyksta komunikacija tarp dėstytojo ir studento bei komunikacijos svarbą mokymosi procesui. Nagrinėjant lietuvių ir užsienio autorių mokslinę literatūrą, siekiama išsiaiškinti, kokiais būdais vykdoma komunikacija tarp dėstytojo ir studento, kokia jos svarba mokymosi procesui, motyvacijai, su kokiomis kliūtimis susiduria tarpasmeninės komunikacijos proceso dalyviai, kaip jos sprendžiamos ir kokius padarinius sukelia. Ypač akcentuojamas nuotolinis mokymosi būdas, kuris iš esmės keičia tarpasmeninę komunikaciją, kuri tampa asinchroninė, bendraujama, pasitelkus išmaniąsias technologijas, atsisakoma „akis į akį“ bendravimo, kuris yra efektyviausias ir kuria daugiausiai vertės. Mokslinės literatūros ir atlikto empirinio tyrimo analizė leido identifikuoti dažniausiai praktikoje pasitaikančias komunikacijos kliūtis.

Empirinei magistro daliai atlikti buvo pasirinktas kokybinis interviu metodas. Tyrimo instrumentu buvo pasirinktas pusiau struktūruotas interviu, kurio tikslas – informantams tyrimo eigoje užduoti papildomus klausimus, siekiant gauti daugiau tyrimui naudingos informacijos ir tiriamąjį reiškinį nagrinėti išsamiau. Interviu metu surinkta informacija buvo sistemingai analizuojama pagal tyrimo tikslą ir problematiką, išskiriant prasminius vienetų: kodus ir kategorijas. Atlikto tyrimo metu buvo išaiškinta, kad didžiausia problema, su kuria susiduria informantai yra užsitęsusi ir lėta komunikacija su dėstytojais, kuri sukelia neigiamas emocijas ir neleidžia pasiekti sklandaus mokymosi proceso bei aukštų rezultatų. Dažniausiu komunikacijos kanalu tyrime dalyvavę studentai renkasi bendravimą el. paštu, tačiau šiuo kanalu komunikacija yra lėta, netenkina lūkesčių. Rezultatyviausia komunikacija vyksta gyvai, tačiau šis būdas reikalauja daug laiko išteklių, todėl praktikoje naudojamas daug rečiau. Rečiau naudojami komunikacijos būdai yra skambučiai telefonu ar bendravimas soc. tinkluose, neretai šie komunikacijos kanalai vertinami neigiamai dėl formalaus bendravimo ribų peržengimo. Be to, informantai pastebi, kad tarpasmeninė komunikacija su dėstytojais tiesiogiai daro įtaką jų motyvacijai. Kai komunikacija yra sklandi, pavyksta efektyviai komunikuoti, patenkinami komunikacijos lūkesčiai, tada motyvacija didėja, kai komunikacija vyksta su trukdžiais, yra užsitęsusi, nerezultatyvi, tada motyvacija krenta arba visai išnyksta.

Raktiniai žodžiai: dėstytojo – studento tarpasmeninė komunikacija, dėstytojo – studento santykis, komunikacija mokymosi proceso metu.

SUMMARY

The subject of this master's thesis is the challenges of interpersonal communication between the teacher and the student. The object of the research is interpersonal communication between the student and the teacher. The aim of the work is to determine how the communication between the teacher and the student takes place and the importance of communication for the learning process. By examining the scientific literature of Lithuanian and foreign authors, the aim is to find ways communication between the teacher and the student is carried out, what is its importance for the learning process, motivation, what obstacles the participants of the interpersonal communication process face, how they are solved and what effects their cause. The remote learning method is particularly emphasised, which fundamentally changes interpersonal communication, which becomes asynchronous and is carried out using technologies. Face-to-face communication, which is the most effective and creates the most value, is abandoned. Analysis of scientific literature and empirical research identified the most common communication barriers encountered in practice. A qualitative interview method was chosen for the empirical part of the master's degree. A homogenous sampling of cases was chosen to find the informants in order to conduct a detailed case analysis. A semi-structured interview was chosen as the research instrument, the purpose of which is to ask the informants additional questions in the course of the research in order to obtain more useful information and to examine the phenomenon in more detail.

During the conducted research, it was revealed that the biggest problem faced by informants is prolonged and slow communication with teachers, which causes negative emotions and prevents the smooth learning process and high results. The most common communication channel of the students who participated in the study is by email, but communication through this channel is slow and does not meet expectations. The most effective communication takes place live, but this method requires a lot of time resources, so it is used much less often in practice. Less commonly used methods of communication are phone calls or communication on social media, these communication channels are often negatively evaluated due to crossing the boundaries of formal communication. In addition, informants notice that interpersonal communication with teachers directly affects their motivation. When communication is smooth, it is possible to communicate effectively, expectations are met, after which motivation increases, when communication is interrupted, prolonged, ineffective, then motivation falls or disappears altogether.

Key words: teacher-student interpersonal communication, teacher-student relationship, communication during the learning process.